

İDARE

Dahiliye Vekâletinin aylık mecmuası

Yıl: 5

Birinci kanun 1932

Sayı : 57

RESMÎ KISIM

Başvekil İsmet Pş. Hz. Mülkiyelilerin “56” ıncı yıl dönümü
münasebetile verilen ziyafette irat buyurdıkları nutuk
Vekâlet emrine alınanlar
Vilâyet İnzibat komisyonları mukarreratı
Takdirname alanlar
Kanunlar
T. B. M. M. kararları
Tefsirler
İcra vekileri hey’eti kararnameleri
Teşkilât, fek ve ilhaka ait kararnameler
Şurayı Devlet kararları
Tamimler
Tekaüt muamelesi ikmâl edilenler
Aramızdan ayrılanlar

GAYRİ RESMÎ KISIM

İçtimaî Basiret
Mülkiye mekteb Hukuk idare hocası
Madrit kongresinde görüşülen İdarî İslâhat
Tercüme eden
İtalyan Vilâyet ve nahiyeler kanunu
Divanı Muhasebat murakıplarından
Şehirler ve Belediyecilik (Lehistaında)
Mahalli İdareler U. Müdürü
Yeni Dosyacılık usulleri
Tercüme eden
İlave :
Hukuku İdare (Berthelemy)
Tercüme eden
M. Atıf
Ziraat vekâleti müsteşarı

Resmî Kısım

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin Mülki- yelilerin 5 ncı yıl dönümü münase- betiyle verilen ziyafette irat buyurdıkları nutuk

Müsaade ederseniz bu yüksek heyet içinde ben de hislerimi külfetsizce, beğenilecek veya beğenilmiyecek kaydını düşünmiyerek duyduğum gibi, dilimin ucuna geldiği gibi söyleyeyim. Bu akşam sizin aranızda duyduğum hisler insanı çok kuvvetlendiren, çok teşvik eden, önümüzdeki ufukları açan, ümitleri ve heyecanları katı iytikatlara çeviren, susturucu, inandırıcı bir mahiyettedir. Sizin huzurunuzun mesul bir adama, yaşlı bir adama memleket için elem çekenlere, ümit bağlıyanlara verdiği his budur. Burada sizinle bulunmak bana aynı zamanda memleketimin bütün düşünen, çalışan, öğrenmek isteyen, bilhassa ve bilhassa hizmet etmek isteyen yüksek unsurlarına temas etmek fırsatını vermiştir. Burada sizinle konuşurken yalnız mülkiyeliler ile değil, onların şahıslarında Türk milletine hizmet etmek isteyenlerin şahıslarıyla ve bütün memleketin mefkûre şuuru ile beraber bulunmak mevkiindeyim. Şüphe yoktur, ki bilim müessesesi

olarak Mülkiye, bu memleketin, bu devletin mukadderatına tesir eden en eski bir mevcudiyettir. Benim şahsen bu müessese ile, yetişmek yolunda, hiç bir temasım yok, yani mektep hayatımda bu müessese ile hiçbir teması olmıyan bir meslekten yetiştim. Bundan dolayıdır, ki söylediklerim hakikati ifade etmek için sizin sözlerinizden daha doğru ve daha bitarafanedir. Mefkûre yolunda mülkiyelilerle daima yakın temasta bulunduk. Mülkiyeden yetişmeyenler, gerek benim eski mesleğimde bulunanlar, gerek diğerlerimiz, hepimiz mefkûre yolculuğunda Mülkiye ailesile daima temasta bulunduk, ve size daima hayran olduk. Sizin kuvvetinizi, Mülkiye denilen müessesenin kuvvetini iki manzarada ifade etmek isterim: En yaşlısıyla en genci ateşlilik müsabakasında başbaşıdır. Ahmet İhsan bey, Mazhar Müfit bey ki aramızda benden bir iki yaş ama genç arkadaşlarımızdan bir çok yaş farklıdır, enerjide ve bu memlekete hizmet aşkında en genç arkadaşlar kadar onları da yarışa girmeye hazır görüyoruz. Bu, müessesenin aşkına ve kudretine değerli bir işarettir.

Arkadaşlar,

Mülkiyenin başlıca bir farikası budur. Mülkiyeli mektebe girerken de memlekete hizmet etmek fikriyle girer. Böyle bir mefkûre hiç olmazsa, evet sözüme itimat edin, hiç olmazsa elli sene için yalnız ve yalnız hizmet etmek fikriyle meslek takip eden adamlara memleket her şeyden evvel muhtaçtır. Bizi son derece kuvvetlendiren, ümitlendiren, dahilî ve haricî mücadele temeli olan şey genç arkadaşlarda gördüğüm mefkûre kuvvetidir, Memlekete hizmette gene arkadaşlarımı mücehhez görüyorum. Bunlar bizim her müşkülü yenmek için malik olduğumuz kudretin büyük, inandırıcı delilidir. Size

söylüyorum, memlekette her sahada, mali, İktisadî, İdarî sahalarda her kuvvet, yaşlılarınızın, büyüklerinizin 56 seneden beri çalışanlarınızın elindedir. Onların tek dileği bu mefkureye hizmet etmek aşkıdır. Sız gençleri bu noktada yaşlıları geçmek azminde görüyorum, çok bahtiyarım.

Arkadaşlar,

Siyasî, malî ve İktisadî sahada seçme ve güvenilir arkadaşları siz vediniz. İlk söz söyleyen Naci bey arkadaşımız güzel sözleri içinde siyasî hayatta memleketin mukadderatı üzerinde tesir edenlerden ne kadarının sizin müessesenizden olduğunu sayıp anlattı. Mülkiye müessesesini bir mektep, bir heyet azasının biriri birine irtibatı noktai nazarından telakki etmek yanlıştır. Mülkiyenin kuvveti memlekete feragatle hizmet etmek noktasında toplanır.

Arkadaşlar,

Türkiyenin geçirdiği merhaleleri çok vakit sinir gerginliği içinde yaşadığımızı biliriz. Bütün bunları şimdi biraz iftiharla derhatır ediyoruz. Ama Türkiyenin geçirdiği çetin günleri geçmiş telakki etmemeliyiz. Hayatın dışını görenler kazanılmış muvaffakiyetlerini bütün ömürlerinde öğünmek için kâfi bir mazhariyet sayarlar biz asla böyle bir kanaatta değiliz.

Türkiye bir asırdanberi çok ihmal edilmiş ve dünya hiç olmazsa bir asırdanberi çok terakki etmiştir. Bizim iddiamız dünyanın yüz elli senedenberi kazandığı mesafeleri Türkiyenin behemehal kazanacağı iddiasıdır. Dünya Türkiyenin geçen muvaffakiyetlerine ne kadar şaşarsa şaşsın biz, hepimiz Türkiyenin yarınki muvaffakiyetlerini ilimle, çalışmakla temin etmeğe ve bu memlekette genç ar-

kadaşların yapmağa mecbur oldukları şeyler için daha büyük sahalar hazırlamağa mecburuz. Türkiye çok çalışacaktır, Çalışan Türkiye için muvaffakiyet daima muhakkaktır. Türkiye'nin yaptığı şeyleri saymak güçtür, Milli mücadele neslinin kazandıkları muvaffakiyetler, hayalperest adamların başını döndürecek kadar büyük şeylerdir. Bütün bu muvaffakiyetler şahıslar için bir öğünmek vasıtası değildir. Cumhuriyet idaresinin genç Türk unsuruna verdiği inandırıcı kanaat budur ki, dünyanın inandığı eserleri vücuda getiren azim ve fedakârlık ırkımızda vardır, ve millî kuvvetleri sevk etmek yolunda bu semereler alınmıştır, bu semereler ilinin takip ettiği istikamette alınmıştır, aynı istikametlerde yürümekle bütün eksik kalan merhaleler mutlaka telafi olunacaktır. Bu kararların canlı misalini Gazi'de görüyoruz. Büyük askerî ve siyasî muvaffakiyetleri başaran büyük adam, gayesinin tahakkuku ânında milletin büyük hayranlığını kazanarak ömrünün mütebaki günlerini takdir hisleri içinde geçirmeği muvafık görebilirdi; ve bu tabîî olan, beşerî olan bir histi.

Monduros ve Sevr silâh ve muahede tesiri ve neticesi olarak Türk milletinin mukadderatını ifade etmek istemişti. Böyle bir zamanda meydana çıkarak, silah senedine silahla, ahtî senede ahtî senetle mukabele etmek Türk milletinin hayatiyet ve kudretini şahsında gösteren bir fevkaladeliktir.

Türk milleti içinde yetişen böyle bir adam, yaptığı eserlere istinat ederek bütün ömründe mesut müreffeh muhterem, yüksek yaşamak için hiç bir vasıtasızlık kalmamıştı. Böyle değil mi arkadaşlar? Buna rağmen Türk milleti içinde reform yapan - ki her reform bin tane lelitar bulursa iki bin tane aleyhtar bulur- her inkilâbı heyecanla takip eden bir adamın, bir evliya gibi sâkin yaşamak için hiç bir eksiği yok iken,

milletin eksik kalan şeylerini meydana getirmek yolunda huzur ve rahatını feda etmesi görülecek ve düşünülecek bir şeydir. Böyle bir insan ya çılgın olmalı idi veya Türk halkının vasıl olabileceği neticeleri evvelden görerek milleti o noktalara vardırmaq için canı pahasına sarsılmaz, sonu bulunmaz bir azimle mücehhez olmalı idi.

Arkadaşlar,

Naci bey arkadaşımız ve ondan sonra söz söyleyen genç arkadaşlarımız Büyük Şefimiz Gazi'nin esrinde yürümek için büyük bir heves gösterdiler ve bu yüksek heyetin huzurunda aynı yolda sebat etmek için andıçtılar.

Arkadaşlar,

Bu memleketin reform tarihinde, büyük mücadeleler tarihinde zayıflığı vardı. Gazi Türkiyesinde on senedenberi tahakkuk ettirilen reformların binde birini yapmak için bu memlekette ordular kullanılmış, oluklardan kan akmış, fakat muvaffak olunamamıştır. Gazi ise lüzumlu gördüğü inkılapların hepsini yapmıştır. Meşrutiyetin en hararetili zamanlarında ordulara siperli bir başlık giydirmek isteyen kumandanlar buna muvaffak olamadılar. Bu tasavvurlarını yapabilmek için türlü dolambaçlı yollardan yürüdüler; yapmak istedikleri işlerin bidât, ananeye mugayir bir hal olmadığını söylediler. Gazi Türkiyesinde şapka, inkılâbın bir mühimmi fakat birincisi değildir. Şimdi pek alâ anlıyoruz ki bütün bu İslahatı Gazi kendi şahsında, büyük şereflerinin ve muvaffakiyetlerinin pahasına temsil etmektedir.

Arkadaşlar,

Hepimiz kafi derecede yaşamış adamlarız. Gazi de

o da yaşamıştır. Yaşadığımız her gün bizim için bedava bir gündür. Size kati itimatla söylüyorum, genç arkadaşlar, bu memleket bugünkü şeref ve iytibarına çok emek ve kuvvet sarf ederek mazhar olmuştur. Görüyorsunuz, herkesle, bütün dünya ile dost vaziyetteyiz. Hiç bir millet yoktur ki beynelmilel hayatta bizden daha fazla dostluk şeraiti içinde bulunsun, Kimse ile bir mücadele mevzuu idame etmeyiz. Biz memleketimizin haklı, haysiyetli ve kuvvetli vaziyetine inanmışızdır. Türk milletinin haysiyetli, kuvvetli bir surette yaşamasını, inkişaf etmesini tabii ve meşru bir hak olarak kabul eden herkesle gayet eyiyiz. Bu böyle olmakla beraber aleyhimizde bir çok tahrikâtçılar bulunduğunu bilmiyen adamlar değiliz.

Arkadaşlar,

Memleketin mefküresini düşünmesini ve ona fedakârlıkla hizmet etmesini temsil eden yüksek heyet size söyliyorum, biz Cumhuriyet Türkiyesi beşeriyetin, dünyanın başlıca inkılâp mahsullerinin biriyiz. Her inkılâp mahsulünün hasından, mürtecileri onu geri çeken ve örselemek istiyen unsurları bulunması tabîidir. Buna asla mütehayyir değiliz, bunların bu mürtecilerin hariçten Türkiye aleyhine getirebilecekleri herhangi müşkülâta karşı koymağa karar vermiş olmalıyız. Bu mürtecilerin bize getirecekleri müşkülâta sevinerek karşı koymağa amadeyiz. Naci bey arkadaşımız bütün bu Gümhuriyet mefkuresinin sağlamlığını göstermek için Gazi mefkuresi üzerinde bizi andiçmeğe davet etti. Onun ifadesinde müessir olan nokta budur. Diyorum ki hariçte mürteci unsurlar, Türkiyenin haysiyetini, iytibarını çekemiyen unsurlar müşkülât göstermeğe çalışacaktır. Zaten bize siyasî müşkülât çıkarmak istenilirse bu-

nun çoğu Gazi ve onun İslahatı üzerinde bir münakaşa ile gelecektir. İlim adamı, inkılâp adamı olarak sizi düşünmeğe davet ederim. Gazi bugün Türkiye inkılâbının, Türkiye ilerlemesinin bir remzidir. Kaç millettir ve kaç devlettir - şimdi sayısını ve tarihini unuttum- onlar birleştikleri zaman Türk milletine harbi umumî belâlarından, harbi umuminin bütün neticelerinden kurtulmak için bir tek basit şart koştular. Gaziye maruf tabirile “desavouer” etmek. Eğer Türk milleti Gaziye ademi tasvip mevkiinde bırakırsa her dava hallolunacaktır, dediler. Fakat Türk milleti şuurla ve mertçe buna cevap verdi. Gazi o zaman Mustafa Kemal adında vatandaştı. O, resmî vazifelerden çekilmiş, silâh muzafferiyetlerinin hayal derecelerine çıktıktan sonra millet efradı arasında bir vatandaş idi. Bu halde iken Türk milleti ona taraftarlıktan ayrılmadı. Ne oldu? Nice fırtınalar, kasırgalar geçti, esir edilmek istenilen karmakarışık bir heyetin içinden bütün dünyaya itibar ve hürmet telkin eden muzaffer bir Türk Cumhuriyeti çıktı, Türkiye Cumhuriyetinin iytibarı, haysiyeti, zihniyeti, kuvveti her yerde kendi adını sevdirecek ve saydıracak bir haldedir. Fedakârlık ve mefkûre kuvvetimiz olduğu kadar maddî kuvvetimiz de vardır, Şüphem yoktur ki, yüksek heyetinizin en çok ehemmiyet verdiği nokta, mefkûre kuvveti, şuurlu çalışmak ve inkişaf kuvvetidir.

Bu memlekette sizinle en yüksek fikirler tezahür ediyor. Siz, hizmet aşkını, fedakârlık hislerini temsil ediyorsunuz. Cümhuriyet nesli ve nesilleri daima Gazi adı ve mefkûresi etrafında kalarak, bu memleketin en yüksek hislerini ve emellerini âtiye nakledecektir. Türk milleti inkılâplarının timsali olarak GAZÎ adının örselenmesine asla tahammül etmiyeceksiniz. Bu daima göz önünde tutulacak millî bir mevzudur. Maddî ve manevî bir taarruza uğradığımız zaman, İsmet Paşa ve genç arkadaşlar, hep beraber, Gazi etrafında daha sıkı toplanarak bütün varlığımızı feda edeceğiz.

Vekâlet emrine alınanlar**Kararname No. 9254**

Görülen lüzuma binaen Erzurum mektupçusu Sırrı beyin 1777 numaralı kanunun üçüncü maddesi hükmüne tevfikan vekâlet emrine alınması tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur.

17/12/932

REİSİCÜMHUR***Gazi M. Kemal***

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

Vilâyetlerin inzibat komisyonları mukarreratı

Artvin

Yusufeli kaymakam vekili bulunan tahrirat kâtibi Medet efendi vazifesindeki lâkaydisinden dolayı ihtar ile tecziye edilmiştir.

Beyazıt

İçkiyi inhimâk derecesinde itiyat edinen ve bunun neticesi olarak bir çok münasebetsiz halleri görülen Iğdır kazası nufus kâtibi Sabri Ef. 1777 numaralı memurun kanununun 1 inci maddesinin üçüncü fıkrası mucibince memuriyetten ihraç edilmiştir.

Bursa

Vilâyet nufus işlerini hüsnü suretle tedvir ve sabık müdür zamanında teraküm eden evrakın pek kısa bir zamanda muamelesini ikmâl ve intaç eden Parsa vilâyeti nufus başkâtibi İrfan bey tarafından gösterilen sayü gayret vilâyetçe şayanı takdir görülmüş ve mumaileyh bir takdirname ile taltif edilmiştir.

Çanakkale

Bir tahkikat evrakını geciktirdiğinden dolayı sabık Lâpseki tahrirat kâtibi Eyüp Sabri beyin tevhibine ve tahsilâttaki muvaffakiyetsizliklerinden dolayı Ayvacık muhasebei hususiye tahsilbarlarından Süleyman ve Ni-

yazi beylerin on beşer günlük maaşlarının kesilmesine karar verilmiştir.

Elâziz

İzinsiz vilâyet merkezine gelen Sarını nahiyesi müdürü Şükrü efendinin üç günlük, Şahsa ait bir işi 2 ay 24 gün geri bırakan Huh nahiyesi müdürü İbrahim efendinin bir haftalık, eshabı mesalihe kötü muamele vapan Vaskirt nahiyesi müdürü Abdullah efendinin on günlük bir soruşturma evrakının kaybolmasına sebebiyet veren vilâyet evrak kâtibi Mehmet efendinin bir haftalık maaşlarının kesilmesine, sorulan bir evrakın karşılığını on beş gün geciktiren İringıl nahiyesi müdürü Arif beye tevbih cezası verilmesine, memuriyet şerefile uygun olmıyan ahvali görülen Baskil tahrirat kâtibi Ruhi efendinin de mecburî tahvile tabi tutulmasına, kararar verilmiştir.

İçel

Yağda nahiyesi eski müdürü Hilmi beyin vazifesinde intizamsızlık gösterdiğinden dolayı ihtarla, Gülnar kazası muhasebei Huhusiye memuru Ziya efendinin vazifesinde kayıtsızlığından dolayı keza ihtarla cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

Kırşehir

Çiçekdağı kazası kaymakam vekili tahrirat kâtibi Osman efendinin tebligat icra edilinceye kadar açılmaması lâzım gelen şifre anahtarını zarfını dikkatsizlikle emir almadan açtığından ihtarla ve merkez nüfus başkâtibi Ziya efendinin muhtelif tarihlerde vazife başında

amirine karşı hürmetsizlik gösterdiği ve hakaret eylediği ayrı ayrı yapılan tahkikatlarla sabit olması hasebile keza ihtarla ve üç ay kıdeminden tenzili suretiyle cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

Kütahya

Armuteli nahiyesi müdürü Kaya ve Altıntaş nahiyesi müdürü Kâzım efendilerin muamelatı resmiyede fuzulî tekit ve teahhürlere sebebiyet verdiklerinden ihtarla cezalandırılmalarına. Ulubey nahiyesi müdürü Süleyman Sırrı efendinin son zamanlarda eyi hizmet görmediği anlaşıldığından Sivasslı nahiyesine nakline karar verilmiştir.

Rize

Mezuniyetsiz ve mazeretsiz Viçe nahiyesine giderek dört gün vazife başından ayrılan Pazar kazası Hususî İdare memuru Nazım beyin on günlük maaşının kesilmesine karar verilmiştir.

Sinop

Vazifelerinde görterdikleri sayü gayretten dolayı Vilâyet tahrirat baş kâtibi Lütfü ve tahrirat ikinci kâtibi Hasan beyler birer takdirname ile taltif edilmişlerdir.

Trabzon

Vilâyet evrak kalemi üçüncü kâtibi Ahmet Tarık efendi vezifei asliyesine hâlel getirmeksizin sürüncemede kalmış olan İskân işlerini ikmâl ettiğinden takdirname ile taltif edilmiştir.

Takdirname Alanlar

Valiler:

Valiler:

Antalya Valisi Zeynelâbidin beyefendi :

Antalya - Afyon yolunun vilâyeti dahilindeki kısmının geliş ve gidişini temin etmiş olmasından ve yol parası tahsilatında gösterdiği gayret ve muvaffakiyetten dolayı Nafia Vekâletince takdir edilmiştir.

Antalya Valisi Zeynelâbidin beyefendi :

Vilâyeti dahilinde mektep inşaatı hususunda ve mektebi olmayan köy çocuklarının tahsilden mahrum kalmamaları için binası müsait mekteplerde pansiyon teşkilâtı vücuda getirmiş olmasından dolayı Maarif Vekâletince takdir edilmiştir.

Cebelibereket Valisi Ziya beyefendi :

İslahiye kazasındaki bataklığın kurutulması ameliyesinde gösterdiği alâka ve faaliyetten dolayı Sıhhat ve İçtimai muavenet Vekâletince takdir edilmiştir.

Kars Valisi Cevdet beyefendi :

Nafia işlerine lâıykı veçhile gösterdiği alâkadan dolayı Nafia Vekâletince takdir edilmiştir.

Muğla Valisi Salih Cemal beyefendi :

Silah toplamaktaki mesai ve gayretinden dolayı Vekâletçe takdir edilmiştir.

Kaymakamlar:

Hafik Kaymakamı Mustafa bey:

Eğirdir Kaymakamı bey:

Akşehir Kaymakamı Lütfi bey :

İpsala Kaymakamı Nurettin bey:

Gemlik Kaymakamı Cani bey :

Nufus Müdürü

Bursa Nufus Müdürü Nihat bey :

Yol işlerinde gösterdiği faaliyet ve muvaffakiyetten dolayı Sivas Vilâyetince takdir edilmiştir.

Mektep su ve yol inşaatında Rüştü gösterdiği faaliyetinden dolayı İsparta Vilâyetince takdir edilmiştir

Mektep ve yol inşaatında gösterdiği faaliyet ve muvaffakiyetinden dolayı Konya Vilayetince takdir edilmiştir.

Köprü ve menfezlerinin tamirinde gösterdiği faaliyet ve muvaffakiyetten dolayı Edirne Vilâyetince takdir edilmiştir.

Kazanın havasını ifsat eden bataklıkların tathiri ve durgun suların kurutulmasında gösterdiği gayret ve faaliyetinden dolayı Bursa Vilayetince takdir edilmiştir.

Vilâyetin Nufus işlerini hüsnü suretle tedvir ve sabık müdür zamanında teraküm eden evrakın pek kısa bir zamanda muamelesiri ikmâl etmesinden dolayı Bursa Vilâyetince takdir edilmiştir.

Kanunlar

Askerî ve mülkî tekaüt kanununun 53 üncü maddesinin tadiline ve mezkûr kanuna bir muvakkat madde ilâvesine dair kanun

Kauun No: 2071

Kabul tarihi:26/II/1932

Neşri tarihi: 1/12/1932

Madde 1 — 3 haziran 1930 tarih ve 1683 numaralı Askerî ve mülkî tekaüt kanununun 53 üncü maddesi aşağıdaki şekilde tadıl edilmiştir :

(Alelîtlak ağır hapis cezasile veyahut hırsızlık, emniyeti suiistimal, sahtekârlik, dolandırıcılık, yalan yere şahadet, yalan yere yemin, cürüm tasnii, iftira, irtikâp, irtişa ve ihtilâs suçlarının birinden dolayı altı ay veya daha ziyade hapis cezasile veyahut alelîtlak beş seneden ziyade hapis cezasile veya asgari haddi bir seneden aşağı olmamak üzere mükerrer hapis cezalarını müstelzim suçlarla mahkûm olan memur veya mütekaitlerin tekaüt hak ve maaşları sakıt olur.

Bunlardan onbeş seneden fazla hizmeti olan memurun bu kanun mucibince isabet edecek maaşına ve mütekaitlerin muhassas maaşlarına nazaran yetimlerine cezalarının icrası müddetince maaş verilir . Cezalarının hitamında bu maaşlar kesilip vefatlarında yine yetimlerine tahsis olunur.

Türk vatandaşlığını terk eden veya vatandaşlıktan iskat olunanların kezalik tekaütlük hakları sakıt olur ve bunlar mütekait iseler maaşları kesilir. Ancak bunların Türkiyede kalan ve Türk vatandaşlığını muhafaza eden maaşa müstahak yetimlerinden nafakaya muhtaç

oldukları sabit bulunanlar hakkında yukarıki hükümler tatbik olunur.

Madde 2 — 3 haziran 1930 tarih ve 1683 numaralı Askerî ve Mülkî Tekaüt kanununa aşağıdaki 8 inci madde zeylen ilâve edilmiştir:

(Divanı âli veya istiklâl mahkemeleri tarafından bu kanunun meriyeti tarihine kadar vicahen veya gıyaben her hangi bir suçtan dolayı mahkûm olanların, mahkûmiyet hadlerine bakılmaksızın tekaüt ve yetim maaşları hakları bu maddenin meriyeti tarihinden itibaren iade edilmiştir. Ancak 16 nisan 1340 tarih ve 487 numaralı kanunun 3 üncü maddesinde işaret edilenler bu hükümden istifade edemezler.)

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

28/12/1932

21-Temmuz 1931 tarih ve 1857 No lı kanunun ilgasına dair kanun

Kanun No. 2072

Kabul tarihi: 1/12/1932

Neşri tarihi: 10/12/1932

Madde 1 — Yeniden tam teşekküllü elli nahiye teşkiline ve 1452 No. lı kanuna merbut 2 No. lı cetvelin tadiline dair olan 21 temmuz 1931 tarih ve 1857 No. lı kanun ilga edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya icra, vekilleri heyeti memurdur.

6/12/1932

2073 numaralı kanun 1931 malî senesi zarfında Amenajman ve teşcir işlerinde istihdam edilmiş olan fen memurlarının yevmi tazminatları hakkında olup Resmî gazetenin 10 kânunuevvel 1832 tarih ve 2273 sayılı nüshasında münderiçtir.

2074 numaralı kanun İstanbul Darülfünunun 1928 malî senesi hesabı kat'îsi hakkında olup Resmî gazetenin 24 kânunuevvel 1932 tarih ve 2285 sayılı nüshasında münderiçtir.

“2075” numaralı kanun tahlisiye idaresinin 1929 mali senesi hasabı kat'îsi hakkında olup Resmî gazetenin 24 birinci kânun 1932 tarih ve 2285 sayılı nüshasında münderiçtir.

2076 numaralı kanun 2 haziran 1929 tarih ve 1513 numaralı kanuna müzeyyel olup Resmî gazetenin 28 kânunuevvel 1932 tarih ve 2289 sayılı nüshasında münderiçtir.

2077 numaralı kanun Seyrisefsin idaresinin 1932 malî senesi bütçesinde münakale yapılması hakkında olup Resmî gazetenin 28 birinci kânun 1932 tarih ve 2289 sayılı nüshasında münderiçtir.

2078 numaralı kanun Evkaf umum müdürlüğünün 1932 malî senesi bütçesine tahsisatı muzamma verilmesine dair olup Resmî gazetenin 28 birinci kânun 1932 tarih ve 2289 sayılı nüshasında münderiçtir.

T. B. M. M. Kararları

Ankara memurlarının mesken tazminatı hakkında tefsire mahal görüldüğüne dair

Karar No . 733

Ay içinde bir memurun mahalli ahara tahvilinde ve ya hariçten bazı memurların Ankaraya nakillerinde bunlardan gerek infikâk gerek muvasalat ve işe mübaşeret ettikleri aylara ait kıstelyevmlerin nazarı itibara alınmaması muamelâtı hesabiyenin sıhhat ve selâmeti noktasından faydalı görülmesi üzerine Maliye vekâletinin Divanı muhasebatla bilmüşavere bu şekli muamele 1452 uumaralı teadül kanununun izahnamesine dercediümiş ve şimdiye kadar da bu suretle muamele cereyan etmekte bulunmuş olduğu anlaşılmıştır.

Halbuki ahiren ay içinde Ankaraya gelen veyahut bu tazminatın alınması Ankarada daimî surette ikametle meşrut olmasına nazaran, vaziyeti mezkûr tazminatı almağa müsait değil iken vaziyetinin tebeddülü ile tazminata kesbi istihkak eden memurlar tarafından mezkûr tazminatın kıstelyevm olarak tavsiyesi talep ve iddia edilmekte bulunmasına ve buna dair zikrolunan kanunda bir sarahat olmamasına mebni Hazinece tatbik edilmekte olan usulün muvafık olup olmadığının tefsiren halli talep edilmiştir.

Maaşatın tevhit ve teadülüne dair olan 1452 numaralı kanunun 18 inci maddesinde mezkûr muvakkat tazminatın maaşlara ilâveten verileceği münderiç olmasına nazaran buna ait kıstelyevm muamelesinin de maaşlar hakkında tatbik edilen usul ile mütevazın bir şekilde

cereyanı tabîi olup bu usul dairesinde şimdiye kadar yapılan muamelenin ruhu kanuna da tevafuk etmesi itibarile isabeti derkâr olduğundan meselenin tefsirine mahal görülmemiştir.

21/11/1932

Mektep binalarının belediye vergi ve resimleri kanunun 6 ncı ve 7 nci maddeleri hükmüne dahii ve resme tâbi olup olmadığının tefsirine mahal bulunmadığına dair

Karar No: 734

423 numaralı Belediye vergi ve resimleri kanununun altıncı maddesinde tadat edilen mebani meyanına mektepler ithal edilmemiş ise de, tenvirat vergisi matrahını tayin eden yedinci maddesinde akarlardan tenvirat resmi alınacağı münderiç olup akarat ise menfaat kastile kullanılan mebaniye şamil olduğuna ve ücretli talebe kabul eden hususî mekteplerin de akar mahiyetinde bulunduğuna binaen bunlardan tanzifat ve tenvirat resmi alınması tabîi görülmüş ve binaenaleyh meselenin tefsiren hallini mucip bir cihet olmadığına karar verilmiştir.

21/11/1932

Çanakkale mebusu merhum Samik Rifat beyin ailesine beyanı taziyet edilmesine dair

Karar No. 736

Çanakkale mebusu marhum Samih Rifat beyin ailesine Meclisi Ali namına taziyet edilmesi takarrür etmiştir.

5/12/1932

“735” numaralı karar Denizli Serkomiseri Mehmet Celal efendile İsmail oğlu Fuat beyin istiklal madalyasıyla taltif edilmeyeceklerine dair olup Resmî Gazetenin 21 birinci kânun 1932 tarih ve 2283 sayılı nüshasında münderiçtir.

“737” numaralı karar Orman Amenajman guruplarına ve bu işlerde çalışan Orman mühendislerine yevmiye hesabile verilmekte olan tazminatın sureti tediyesindeki tereddüdün tefsir tarikile halledilemeyeceğine dair olup Resmî gazetenin 21 Birinci Kânun 1932 tarih ve “2283” sayılı nüshasında münderiçtir.

“738” numaralı karar Barut ve mevaddı infilakiye meselesine dair olup Resmî gazetenin 21 birinci kânun 1932 tarih ve “2283” sayılı nüshasında münderiçtir.

“739” numaralı karar Van Vilâyetinin Muradiye kazası Kânikevan köyünden Abdullah oğlu Ahmedin ve “740” numaralı karar ise Sivereğin Camiikebir mahallesinden Kirkor oğlu Karebet namı diğeri mühtedi Mustafanın ölüm cezasına çarpılmaları hakkında olup Resmî gazetenin 27 birinci kânun 1932 tarih ve “2288,, sayılı nüshasında münderiçtirler.

Tefsirler

H Ü L A S A :

Arazi vergisi kanununun 5 inci maddesinin tefsiri

Tefsir No. 181

1833 numaralı arazi vergisi kanununun beçinci maddesinde tadat edilen fevkalâde arızaların tevhit ettiği zayıat meyanında, tarla farelerinin iyka eylediği tahribat ta dahildir.

21/11/1932

H Ü L A S A :

1931 Malî senesi bütçe kanununun 15 inci maddesi (A) fıkrasının tefsiri

Tefsir No. 182

1931 malî senesi bütçe kanununun 15 inci maddesi (A) fıkrasının hükmü, kendi rızalarile Devlet memurları maaşatının tevhit ve teadülüne dair 1452 numaralı kanuna merbut cetvelin 11 inci derecesinden aşağı derecelerde bulunan vazifeleri kabul etmiş olup mezkûr kanunun yedinci maddesinin verdiği cevaza istinaden 1931 malî senesi zarfında terfi ettirilmiş olan yüksek mektep mezunlarının terfi zamanlarına da şamildir.

21/11/1932

İcra Vekilleri Heyeti Kararnameleri

H Ü L A S A :

Telgrafla muhabereye
selabiyettar muhafaza
teşkilâta H.

Karname No. 1341

Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığının bağlı cetvelde yazılı muhafaza teşkilâtı memurluklarının, görülen lüzuma mebni, şifre ve açık telgrafla muhabereye selâhiyettar makamlar listesine geçirilmesi; Gümrük ve İnhisarlar Vekilliğinin 10/11/1932 tarih ve 2518/1 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 10/11/1932 tarihli toplantısında kabul olunmuştur.

16/11/1932

Cenup	Gümrük	Muhafaza	Alay	K.	(Urfa)
"	"	"	1	Tabur	Kilis
"	"	"	"	" 1 Bl.	Uylum
"	"	"	"	" 2 Bl.	Gülgümanlı
"	"	"	"	" 3 Bl.	Kersentaş
"	"	"	II	"	Urfa
"	"	"	"	" 4 Bl.	Arappınar
"	"	"	"	" 5 Bl.	Akçekale
"	"	"	"	" 6 Bl.	Restülayın
"	"	"	III	"	Mardin
"	"	"	"	" 7 Bl.	Derbesiye
"	"	"	"	" 8 Bl.	Nusaybin
"	"	"	"	" 9 Bl.	Cizre

Adalar	Denizi	Gümrük	Muhafaza	Alay K.	(İzmir)
"	"	"	"	I Tb. K.	İzmir
"	"	"	"	Ayvacak Bl.	Ayvacak
"	"	"	"	Ayvalık Bl.	Ayvalık
"	"	"	"	Urla Bl.	Urla
"	"	"	"	II Tb. K.	Bodrum
"	"	"	"	Doğanbey Bl.	Söke Doğanbey
"	"	"	"	Marmaris Bl.	Marmaris
"	"	"	"	Kaş Bl.	Kaş
Trabzon	Gümrük	Muhafaza	Taburu		Trabzon
"	"	"	"	Rize Bl.	Rize
İstanbul	Gümrük	Muhafaza	Başmüdürlüğü		İstanbul
Marmara ve Trakya	Muhafaza	Müdürlüğü			Çadakkale
İstanbul	Gümrük	Muhafaza	Deniz İşletme Amiri		İstanbul
Mersin	Gümrük	Muhafaza	Md.		Mersin
Samsun	"	"	"		Samsun
Kars	Gümrük	Muhafaza	Mintaka Başmemurluğu		Kars
Kızıldize	Gümrük	Muhafaza	Müdürlüğü		Kızıldize

HÜL A S A :

Telgrafla muhabereye
selahiyettar Barut ve
mevaddı infulakiye
memurlukları H.

Kararname No. 13486

Barut ve Mevaddı İnfulakiye, Fişek ve Av malzemesi ve av saçması İnhisarları işleme muvakkat idaresi mülhak memurlukları ile küçük Yozgat fabrikası müdürlüğünün birbirleriyle ve lüzumunda merkezle açık telgrafla muhabere etmeleri zarurî olduğundan bağlı cetvelde yazılı İnhisarlar memurlarının muhabereye selahiyettar makamlar listesine geçirilmesi; Gümrük ve

inhisarlar Vekâletinin 2/1/1932 tarihli tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 16/11/1932 toplantısında kabul olunmuştur.

16/11/1932

Müfettişler

Küçük Yozgat Fabrikası Müdüriyeti

Ankara Depo Memurluğu

İzmir	"	"
Konya	"	"
Kayseri	"	"
Traşbon	"	"
Samsun	"	"
Zonguldak	"	"
İnebolu	"	"
Antalya	"	"
Mersin	"	"
Adana	"	"
Erzurum	"	"
Erzincan	"	"
Bursa	"	"
Diyarbakir	"	"

H Ü L A S A

Takas komisyonu teşkiline dair olan kanunun sureti tatbikini gösterir talimatname H.

Kararname No 13501

29/3/1932 tarih ve 1993 sayılı kanun ile teşkil edilmiş olan takas komisyonuna ait ilişik talimatnamenin

tatbıkı; İktisat vekilliğinin 21/11/1932 tarih ve 8634/242 sayılı tezkeresi üzerine icra vekilleri heyetinin 21/11/932 toplantısında kabul olunmuştur.

21/11/1932

Takas komisyonu teşkili hakkındaki 1993 numaralı ve 29/5/1932 tarihli kanunun tatbikına dair talimatname

Madde 1 — 1993 numaralı ve 29/5/1932 tarihli kanun mucibince bir takas komisyonu teşkil edilmiştir. Komisyon iktisat vekâletine merbut olup bütün kararları iktisat vekâletinin tasdikile muteber olur.

Madde 2 — Komisyon içtima zamanlarını ve çalışma tarzını kendisi tespit eder ve iktisat vekâletinin tasdikile muteber olur.

Madde 3 — Komisyonun idare masrafları İktisat vekâleti bütçesinden tesviye olunur. Bu masarîfın senevi yekûnu bin lirayı geçemez.

Sarfiyat umumî kâtibin imzasile icra olunur.

Madde 4 — Komisyon muamelâtı umumî kâtiplik tarafından tedvir olunur.

Madde 5 — Komisyonun vazaifi şunlardır :

1 - Bedelleri Devlet bütçesile hususî ve mülhak bütçelerden belediye ve amme müesseseleri “Darülfünun gibi” ile menafîi umumiyyeye hadim müesseseler “Hilâ-liahmer, Himayeietfal gibi” bütçelerinden veya imtiyazlı müessese ve şirketler tarafından ödenmek suretile ecnebi memleketlerden ithal edilecek tşyanın satın alınmasına ait talep ve teklifleri toplamak.

2 - Bu talep ve teklifleri takasa tâbi tutmak.

3 - 13344 numaralı kararnamenin üçüncü maddesile bu maddeye tevfikân tanzim ve ilân edilmiş olan talimatname hükümleri dairesinde ihraç edilecek eşya mukabilinde memlekete ithal edilen eşyanın ihracat ve ithalât itibarile vesaikini tetkik ve hesaplarını tutmak.

4 - Bu işlerle alâkasından dolayı İcra vekilleri heyetince tensip olunacak diğer hususlarla işğal eylemek.

Madde 6 — Komisyon, iktisat vekilinin inhası ve İcra vekilleri heyeti kararile tayin olunan bir umumî kâtibin rıyaseti altında Millî Müdafaa, Dahiliye, Maliye, Gümrük ve inhisarlar, Nafia, İktisat Ziraat ve Sıhhat ve İçtimaî Muavenet vekâletlerinin A serisinde bulunan memurları arasında icra vekilleri heyeti kararile tayin olunacak birer azadan ve merkezleri Ankarada bulunan Cümhuriyet Merkez, İş, Ziraat ve Emlâk ve Eytam bankalarından müntehap birer mümessilden mürekkeptir.

Madde 7 — Komisyona vekâletlerin A serisinde bulunan memurları arasından İcra vekilleri heyeti kararile tayin edilmiş olan âzalar ile bankalar mümessilleri arasında vazife ve selahiyet itibarile hiç bir fark yoktur.

Madde 8 — Komisyonda temsil edilmeyen idare ve müesseselere ait işlerin müzakeresinde bu idare ve mümesseselerden bir mümessil davet olunur.

Bu mümessilin reyî istişaridir.

Madde 9 — 13344 numaralı kararnamenin yedinci maddesi mucibince bu talimatnamenin 5 inci maddesinin birinci bendinde yazılı müesseselerin alacakları ecnebi eşyasına mukabil halı, tiftik, gülşâğı, palamut ve hülâsas, kereste ve travers, 1930 senesi ve daha evvelki seneler mahsulünden olmak şartile tütün, kömür hariç olmak üzere madenler ve bunlara ilâveten İktisat ve-

kâletince kabul ve ilân olunacak memleket mahsulât ve mamulâtından muadil kıymette eşyanın ihracı mecburidir.

Madde 10 — Dokuzuncu maddede yazılı mecburiyetin ifa edildiği takas komisyonunca tesbit ve tasdik edilmedikçe müteahhitlere ve hak sahiplerine istihkakları tediye olunamaz. Komisyon kendisine verilen evrakın muamelesini on gün zarfında bitirir.

Madde 11 — Beşinci maddenin birinci bendinde yazılı müesseseler ecnebi malı olarak alacakları eşyadan mübrem ve müstacel gördüklerini ayda bir defa bin liraya kadar takassız mubayaa edebilirler, iktisat veli âleti her müessesenin ihtiyacına ve göreceği lüzum üzerine bu miktarı ayda Millî Müdafaa ve Gümrük ve inhisarlar vekâletleri için on bin, diğerleri için beş bin liraya kadar tezyide selahiyetlidir.

Bunun haricinde bu müesseselerin ecnebi malı olarak hariçten getirecekleri veya dahilden mubayaa edecekleri bicümle ecnebi malı eşya takasa tâbidir.

Madde 12 — Beşinci maddenin birinci bendinde yazılı müesseseler mubayaatlarını kendi usullerine göre kendileri yaparlar. Yalnız bunların mukavelenamelerine takas hükümlerini derç etmeleri ve aşağıda yazılı hükümlere riayetleri mecburidir. Şöyle ki; Gerek memleket dahilinden ve gerek ecnebi memleketlerden alınacak ecnebi eşyasının bedeli müesseseler tarafından millî bir bankaya ve eşyayı verecek olan müessese veya şahıs namına olarak yatırılır. Bu müessese veya şalışın ihraç etmek üzere alacağı dokuzuncu maddede yazılı eşya bedellerinin bu hesaptan tesviyesine müsaade olunur.

Bunun için de satıcı ile akteylemiş olduğu mukaveleyi komisyona ibraz ederek komisyonun paranın

bloke edildiği bankaya yazması icabeder. Bilâhare mal ihraç vesaikinin komisyona ibrazı mecburîdir. Komisyonca bu husus için naktî banka teminatı talep olunur.

Madde 13 — Takası temin edilmiş olan eşya takas komisyonunun göstereceği usul dairesinde olmak şartile komisyonun müsaadesile kontenjan harici olarak ithal olunur.

Madde 14 — Ecnebi malı almak hususundaki 9682 numaralı kararname hükümleri bakidir.

Madde 15 — Takas temini suretile yapılan siparişat ve mubayaatta memleket eşyasının ihracından evvel müteahhit ve hak sahiplerine ancak yüzde yirmi beşe kadar komisyon kararile avans verilebilir.

H Ü L A S A :

Söz derleme talimatnamesi H.

Kararname No. 13507

Türkiye Cumhuriyeti dahilinde Söz derleme işlerini yoluna koymak üzere hazırlanan ilişik “Söz derleme Talimatnamesi” nin meriyete konulması; Maarif vekilliğinin 8/11/1932 de yazılan 3737 sayılı tezkeresi üzerine İcra vekilleri Heyetinin 21/11/1932 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır .

21/11/1932

Söz derleme Talimatnamesi

Madde 1 — Halk dilinde yaşayan Türkçe sözleri derlemek için Türk dili Tetkik Cemiyetine yardımda bulunmak üzere her vilâyette valinin reisliği altında bir derleme heyeti kurulmuştur .

Madde 2 — Bu heyete Türk dili tetkik cemiyeti vilâyet merkez heyeti azalan ile belediye reisi, en büyük kumandan, vilâyet maarif müdürü, sıhhat ve İctimaî muavenet müdürü , Lise, muallim mektebi , Orta mektep , san'at , ticaret, ziraat mektepleri müdürleri, firerler .

Madde 3 — Her Kaza merkezinde Kaymakamın reisliği altında bir derleme şubesi kurulur . Buna belediye reisi en büyük askerî makam sahibi, keza maarif memuru , hükümet hekimi , orta mektep müdürü, mektep muallimleri arasından seçilmiş iki muallim , Türk dili tetkik cemiyeti şubesi bulunan kazalarda bu şube azaları , bulunmayan yerlerde dil işleriyle uğraşanlar arasından seçilecekler girer .

Madde 4 — Vilâyet derleme heyeti kendi arasında iş bölümü yaparak çalışma komitelerine ayrılır . Komiteler her gün toplanarak kendi kollarına ait işleri takip ederler vilâyet umumî derleme heyeti haftada en az bir defa umumî toplanma yapar .

Madde 5 — Vilâyet , Kaza merkezlerle nahiye ve köylerdeki mekteplerin her biri bir derleme ocağıdır . Mektebin müdürü veya baş muallimi ocağın reisidir .

Madde 6 — Vilâyet merkezindeki derleme ocakları Vilâyet merkez derleme heyetine , kaza ve nahiye merkezlerde köylerdeki derleme ocakları kaza derleme şubelerine bağlıdır.

Madde 7 — Vilâyet merkez derleme heyetinin vazifeleri :

A - Vilâyet merkezile merkeze bağlı nahiye ve köylerdeki derleme ocaklarının ve kaza derleme şubesinin muntazam çalışmalarını ve iş görmelerini temin ve yakından takip etmek .

B - Vilâyet merkezile merkeze bağlı nahiye ve köylerdeki derleme ocaklarında çalışanların her birine derleme işinde muayyen bir iş gördürmek .

C - Derleme şubelerinden , derleme ocaklarından gelen derleme fişlerini Türk dili tetkik cemiyeti umumî merkezinden verilecek talimata göre tasnif ederek türk dili tetkik cemiyeti umumî kâtipliğine göndermek ,

D - Derleme ocaklarına çalışma yollarını göstermek,

E - Maarif teşkilâtı dışında bulunup ötedenberi dil işlerinde çalışan veya çalışmak isteyenleri derleme işlerine bağlamak ve derledikleri sözlerin fişlerini türk dili tetkik cemiyeti umumi kâtipliğine göndermektir .

Madde 8 — Kaza derleme şubelerinin vazifeleri :

A - Kazadaki derleme ocaklarının işlerini yoluna koymak ve yürütmek , ocaklar arasında, çalışanlar arasında işleri bölmek ,

B - Kaza içindeki derleme ocaklarının topladıkları sözlerin fişlerini tasnif ederek vilâyet merkez derleme heyetine göndermek,

C - Kazada ötedenberi dil işlerinde çalışanları veya çalışmak isteyenleri derleme işlerine bağlamak ve topladıkları sözlerin fişlerini vilâyet merkez heyetine göndermektir .

Madde 9 — Derleme ocaklarının vazifeleri :

A - Bağlı oldukları derleme şubesinden veya Vilâyet merkez derleme heyetinden alacakları talimata göre çalışmak ,

B - Ocakta çalışanlar arasında işleri bölmek ,

C - Derleyicilerin topladıkları sözlerin fişlerini tasnif ederek bağlı oldukları derleme şubesine göndermek “ Vilâyet merkezine bağlı olacakları fişlerini doğruca vilâyet merkez derleme heyetine gönderirler .”

D - Dil işlerinde çalışanları veya çalışmak isteyenleri bulup derleme işine bağlamaktır .

Madde 10 — Ocaklarda çalışanların vazifesi derleme işini bir meslek ve millet işi sayarak gönderilen talimatlara göre canla başla çalışmak , derlediği sözlerin dışlarını ocak reisine vermektir .

Madde 11 — Vilâyet merkez derleme heyeti türk dili tetkik cemiyeti umumî merkezi ile doğrudan doğruya temasta bulunacak alacağı talimata göre çalışır ve haftada görülen işlerin hûlasasını vekâlete bir raporla bildirir .

Madde 12 — Vekâlet umumî müfettişleri uğradıkları yerlerin söz derleme faaliyeti hakkında vekâlete muntazam malumat vereceklerdir .

Madde 13 — İlk tedrisat müfettişleri ilk mekteplerdeki ocakların derleme işlerinin yolunda gidüp gitmediğini tetkik ederek vilâyet merkez derleme heyetine bildireceklerdir .

Madde 14 — İlk tedrisat müfettişleri , muallimi bulunmayan köylere , mıntakalarındaki aşiretlerin bulundukları yerlere giderek Türk dili tetkik cemiyetince bildirilecek esaslara göre söz derleyecekler ve derlediklerini vilâyet merkez heyetine göndereceklerdir .

Madde 15 — Vilâyet merkez derleme heyeti derleme işinde en çok gayret gösteren memurların isimlerini hizmet edeceklerine göre mükâfat görmek üzere mensup oldukları vekâletlere bildireceklerdir .

Madde 16 — Bu talimatnamenin icrasına İcra vekilleri heyeti memurdur .

H Ü L A S A :

Türk parasının kıymetini
koruma H.

Kararname No. 13525

Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kanuna göre Maliye ve İktisat Vekilliklerince tanzim ve 1/12/932 tarih ve 4/6884 sayılı tezkere ile tevdi olunan ilişik (8) numaralı kararın meriyete vaz'ı İcra Vekilleri Heyetince 1/12/1932 tarihinde kabul olunmuştur.

1/12/1932

Türk Parası Kıymetini koruma**8 numaralı Kararname**

Madde 1 — Türkiyeden ecnebi memleketlere eşya ve menkul kıymetler ihraç eden hakikî ve hükmî şahıslar bu eşya ve kıymetlerin bedeli olan dövizleri emirlerine geçtiği tarihten itibaren 15 gün içinde Türkiyede bir bankaya satmağa veya kendi namlarına Türkiye Cümhuriyet Merkez Bankasına tevdi mecburdurlar.

Türkiye gümrüklerinden ihraç edildiği tarihten itibaren üç ay içinde malın satılmaması; avaryâ olması; müşteri tarafından tesellüm edilmemesi; müşterinin tediye müşkilâtına veya iflâsa maruz kalması; malın ihraç edildiği memlekette kambiyo tahdidatı mevzu bulunması gibi zarurî sebeplere binaen ihracat bedelini döviz olarak bankalara satmaya veya Merkez Bankasına tevdi edemiyen ihracatçılar taahhür sebeplerini kambiyo murakıplığına ve kambiyo murakıbı bulunmayan yerlerde

mahallî malmemurluğuna bir beyanname ile bildirmeğe mecburdurlar

Bu beyannameler murakıplıkça tetkik ve mazereti makbul olduğu takdirde yeniden mühlet verildiğine veyahut bu mükellefiyetten istisna edildiğine dair vesika verilir.

Bu şekilde vesika verilenlerin listesi murakıplıkça Maliye Vekâletine esbabı mucibesile bildirilir.

Maliye Vekâletince kambiyo murakıplığı tesis olunmayan mahallerde bu vazife mahallî en yüksek mal memurluğunca ifa olunur.

Madde 2 — 1 inci maddenin hükümleri 1 inci kânun 1932 iptidasından itibaren türk gümrüklerinden ihraç edilen eşyaya da şamildir.

Ancak 1 inci maddede gösterilen müddetler bu kararnamenin neşri tarihinden hesap olunur.

Madde 3 — İhracat yapanlar birincisi birinci kânun 1932 iptidasından şubat 1933 gayesine kadar ve diğerleri müteakip üçer aylık devreyi muhtevi olmak üzere her üç ayda bir aşağıdaki malûmatı havi bir beyanname tanzim etmeğe mecburdurlar.

A — Beyannamenin taallûk ettiği devre zarfında ihraç ettikleri malın miktarı ve cinsi.

B — Gümrük beyanname numaraları ve tarihleri ve beyannamelerin hangi gümrüğe verildiği.

C — Hangi memleketlere ihraç edildiği.

D — Ne nevi para ile satıldığı ve umum satış bedelinin döviz olarak baliği.

E — Bu mallar mukabili ele geçen dövizlerin hangi tarihlerde hangi bankalara satıldığı.

H — Geçen devreden matlûbu olan döviz miktarından bu devrede ele geçirdiği miktarla bunların hangi bankalara hangi tarihlerde satıldığı.

M — Bu devredeki ihracattan alacağı kalan miktar.

Bu beyannameler taallûk ettiği devrenin hitamından itibaren nihayet bir ay zarfında kambiyo murakıplığına makbuz mukabilinde tevdi olunur.

Madde 4 — İhraçatçılar ihracat dövizlerine taallûk eden hususat hakkında Maliye Vekaleti veya kambiyo murakıplıklarınca istenilebilecek buna dair malûmatı vermek ve buna dair vesikaları göstermekle mükelleftirler.

Madde 5 — Bu kararnamenin neşrinden itibaren ihracat eşyası bedeli ile ithalât eşyası bedellerinin mahsubu şeklinde takas muamelesi yapılamaz. Şukadarki ;

İhraç edecekleri malı iştira maksadile hariçten döviz celp ve bankalara satmış olan tacirlerin ihraç edecekleri mal bedelinden bu dövizlere tekabül eden kısmı ve hükümetçe verilen mezuniyete binaen yapılan umumî ve hususî takaslar için döviz talep edilmez.

Ancak bu muamelelerin murakıplık nezdinde tevsiki şarttır.

Madde 6 — Yolcuların zati eşyası bu kararname ahkâmına tabî değildir.

Madde 7 — Bu kararname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 8 — Bu kararnamenin icrasına Maliye Vekili memurdur.

Teşkilât fek ve ilhaka ait kararnameler

H Ü L A S A

Karahayıt nahiyesi merkezi H.

Kararname No. 9280

Madde 1 — Aydın Vilâyeti merkez kazasına bağlı Karahayıt nahiyesi merkezinin Karahayıt köyünden Dalama köyüne nakli tensip olunmuştur .

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur .

31/12/932

REİSİCÜMHUR

Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekili
Ş. Kaya

H Ü L A S A :

Erbaa kazasına bağlı iken Alinek nahiyesine rapt edilen 4 köy H.

Kararname No. 9281

Madde 1 — Tokat vilâyetinin Erbaa kazasına bağlı Ferenge, Holay, Hosan ve Zilhor köylerinin irtibatları mezkûr kazadan fek edilerek Alinek nahiyesine ilhakları tensip olunmuştur.

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur .
31/12/932

REİSİCÜMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekil
Ş. Kaya

H Ü L A S A :
Baraklı köyünün irtibatı H.

Kararname No. 9282

Madde 1 — Afyon karahisar vilâyetinin Dinar kazasına tabi Tazkırı nahiyesine bağlı Baraklı köyünün irtibatı mezkûr nahiyyeden fekkedilerek Dinar kazasına rapt ve ilhakı tensip olunmuştur .

Madde 2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye vekili memurdur .
31/12/932

REİSİCÜMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Dahiliye Vekil
Ş. Kaya

H Ü L A S A :

Sandıklı kazasındaki bazı köyler H.

Sandıklı kazasının “Şeyhyahşi” karyesinin nüfusunun ve hanelerinin azlığı hasebile Oltu köyüne ve aynı sebeple “Davul” , köyünün Muhacirreşadiye köyüne ilhaki ve Kızıkreşadiye , Kızıkkuz , Kızıkorta mahallerinin tevhidile merkezi “Kızıkorta” , olmak üzere müstakil bir köy haline kalbedilmesi ve Saltık, Sürgün, köylerine bağlı “Nasuhoğlu” ve “Çomooğlu” karyelerinin müstakil birer köy olarak idareleri muvafık görülmüştür .

27/12/932

H Ü L A S A :

Tatlı köyü H.

Adana vilâyetinin Karaisalı kazasına tabi Karsantı nahiyesine bağlı Tatlı köyünün mezkûr kazanın Çatalan nahiyesine tahvili irtibatı tensip olunmuştur.

24/12/932

H Ü L A S A :

Yapraklı nahiyesinin
Kaymas ve Kaput köyleri H.

Yapraklı Nahiyesinin bir muhtarlıkla idare edilen ve yekdiyerine 5 saat gibi uzak mesafede kâin olan Kaymas ve Kaput köylerinin müstakil birer köy olarak idaresi muvafık görülmüştür.

27/12/932

Şurayı Devlet kararları

H Ü L A S A:

Ankara elektrik şirketi H.

Maliye ve Nafia dairesinin 11/10/1932 tarih ve 34/40 numaralı mazbatası

Dahiliye vekâletince, mahalli idareler umum müdürlüğü ifadesile yüksek Başvekâlete yazılıp müşarünileyh Başvekâletten Şûrayıdevlete havale ve dairemize tevdi olunan 16/7/1932 tarih ve 454/55 numaralı tezkerede:

(Nafia vekâleti ile Ankara Elektrik Türk Anonim Şirketi arasında aktedilen 21 mart 1927 tarihli imtiyaz mukavelenamesinin 50 inci maddesinde şirketin, sermayenin muayyen nisbetlerinde elde edeceği kârdan belediyeye bu muayyen nisbetlere göre bir aidat verileceği yazılı olup bu maddeye göre Ankara Belediyesince şirketten 100 bin lira kadar bir meblâğın talep edildiği fakat şirketin bu aidatı hesaplamak için 1929,1930,1931 senelerinde istikraz suretile almış olduğu paraları da sermayei asliyesine ilâve ettiğinden belediyenin bu aidattan mahrum kaldığı halbu ki şirket sermayei asliyesi; esas mukavelename mucibince bir milyon beşyüz bin lira olup istikraz suretile tedarik edilmiş olan mebalîğ merasim ve eşkâli kanuniyesi dahilinde sermayeye ilave edilerek Şirket sermayesi tezyit edilmemiş bulunmasına nazaran ve salifüzzikir 50 inci maddede ise (sarfedildiği tesbit olunan sermaye) denip meblağı mezkûre sermayei şirketten madut bulunmıyacağına binaen bele-

diyecek verilecek aidatın şirketin sermayei asliyesi olan 1,500,000 liraya göre hesap edilmesi icap edeceği; şukadar ki sermaye keyfiyetinin mana ve mahiyetinin evveleminde tayini muvafık olacağı cihetle ticaret kanunu ve şirketin esas nizamnamesi ahkâmınca taayyün etmemiş olan ve ancak defter kayıtlarına göre istikraz edildiği beyan olunan paranın sermaye sayılıp sayılmıyacağı hakkında Şûrayı devlet kanunun 15 inci maddesinin 3 üncü fıkrasına tevfikân Şûrayı müşarünileyhin mütaleasının alınması) teklif edildiği görülmüş olmakla Nafia ve İktisat vekâletinin ve şirketin bu iş hakkındaki mütalealeaları istenmiş ve şirketin imtiyaz mukavelenamesi de getirilerek tetkik olunmuştur.

İktisat vekâleti 7/8/1932 tarihli tezkeresinde (bir anonim şirketin İktisadî ve hukukî mevcudiyetinin mesnedi olan sermayesi ; Ticaret kanunu hükümlerine nazaran şirket hissedarlarının şirketteki iştirak hisselerinin mecmuu kıymetinin rakkamla ifadesidir. İhraç edilen hisse senedatına mukabil behemehal şirket şahsiyeti hükmiyesinin mülkiyetine intikali icap eden kıymetleri gösteren bu yekûn şirketin hissedarlarına karşı bir borç teşkil etmemekle beraber bu yekûna tebabül eden kıymetlerin tevzi edilmeyip mutlak surette muhafazasının temini için şirket pilançolarının pasif tarafında bulunur.

Ankara Elektrik Türk Anonim Şirketinin yukarıki manadaki sermayesi 1.500,000 liradan ibarettir. Dosyasının tetkikinde bu sermayenin tezyit edilmediği görülmüştür, Binaenaleyh şirketin mevzuunu teşkil eden gayenin istihsali için yukarıki tarife giren kıymetlerden maada karzen veya diğer her hangi bir şekilde elde edeceği kıymetlerin sermaye addedilmesi ve sermaye hesabına ithali tecviz edilemez. Çünkü bunlar şirketin manevî şahsiyetinin borçlarıdır. Sermaye ise şirketin

borcu değildir. Aynı mahiyeti arz etmiyen muhtelif kıymetlerin hesap unsuru olarak aynı tek bir hesapta cemedilmesi kanunen olduğu kadar müesses ve müteamil muhasebe kaidelerine göre de caiz olamaz.

İmtiyaz mukavelenamesinin 50 inci maddesindeki (defatirdeki kuyudata tevfikân sarfedildiği tesbit olunan sermaye) kaydına istinaden mezkûr aidatın hesabında istikraz edilmiş mebalığın de ilâvesi ile hasıl olacak sermayenin nazarı itibara alınması varit görülmemektedir) denilmektedir.

Nafia vekâletinin 29/9/1932 tarihli tezkeresinde ise:

(Şirketin sermayei asliyesi 1,500,000 liradan ibaret olup bunun ademi kifayeti dolayısıyla istikraz yapmış ise de defterlerinde tesisatı iptidaiye sermayesi olarak mevzu bulunan bu mebalığın sermayeye kalbi için şirketin mukavelename ve nizamnamesi ve ticaret kanunu hükümlerinin tayin eylediği formalite ifa kılınmamış olduğundan hukukî manasile bu mebalığın sermaye addedilmiyeceği tabiidir. Ancak şirketle aktolunan imtiyaz mukavelenamesinin 50 inci maddesi, Belediyeye verilecek senelik aidat için kanuni unsurları havi sermayeyi değil belki her sene nihayetinde defterlerdeki kayıtlara tevfikân sarfedildiği tesbit olunan parayı esas ittihaz etmiş bulunduğuna ve şirketin defterlerindeki kayıtlara nazaran da 1931 senesi nihayetinde şirketin adi istikraz suretile tedarik eylediği para ile beraber maddî ve filî sermayesi 4,791,000 kûsur liraya balığ olduğuna göre şirketin Belediyeye vereceği aidatın bu miktara nazaran hesap edilmesi lâzımgelir) mütaleası serd olunmaktadır.

Elektrik Şirketinin de bu hususta ki noktai nazarı dinlendikten sonra icabı müzakere olundu:

Azadan Ferit Beyin; (İktisat vekâleti tezkeresinde beyan edildiği veçhile kanunî icaplara uygun olarak sermayeye kalbedilmemiş bulunan mebalîği müstakrezenin sermaye addi ve imtiyaz mukavelenamesinin belediyenin hissesi hakkındaki 50 inci maddesinde yazılı “sermaye” kelimesinin bu paraya teşmilen nazarı itibara alınması için kanunî bir sebep mevcut olmadığı) beyanile Dahiliye ve İktisat vekaletlerinin noktai nazarlarının musip olduğu yolundaki reyine karşı filhakika şirket tarafından 1931 senesi nihayetine kadar iptidaî tesisat için sarfedildiği iddia ve Nafia vekaleti tarafından da sarfı kabul ve tasdik edilen 4,791,000 küsur liranın 1,500,000 lirasından fazlasının şirket dahilî nizamnamesi mucibince sermayenin tezyidi suretile değil şirket umumî heyetinin tensibi ile ve istikraz suretile tedarik ve 1,500,000 liralık sermayeye ilâve edildiği anlaşılmasına ve her altı ayda bir kerre tesbiti, imtiyaz mukavelenamesi iktizasından bulunan elektrik azamî tarifesi için 1931 senesi şubatında içtima eden, Belediye mümessilinin de hazır bulunduğu, tarife komisyonunun raporunda (azamî tarifenin elde edilmesi için formülde istimal edilecek unsurlardan, sermaye faizinin tefrikinde komisyonca sermaye, bir buçuk milyon lira olmak üzere nazarı itibara alınmak istenilmiş ise de; Şirket tarafından sermayenin bir buçuk milyon lira olarak değil heyeti umuniyenin tensibi ile istikraz ve iptidaî sermayeye ilâve edilen ve kâffesi iptidaî tesisatın vücade getirilmesi için sarfolunan paranın nazarı itibara alınması bildirilmesi üzerine komisyonca şirket defterlerinde yapılan tetkik neticesinde 1931 senesi nihayetine kadar tesisat için sarfedilen paranın 4,850,000 liraya baliğ olduğu tesbit ve haddi azam tarifesi hesabatt için muktazi %5 sermaye faizinin de mezkûr meblâğa göre tef-

rik ve kabul olunarak formülde istimal edildiği ve bu keyfiyet hükümetçe de tasvip kılındığı) beyan edilmiş olmasına nazaran Nafia vekâletinin 29/9/1932 tarih ve 1423/340-6814 numaralı tezkerei cevabiyesinde de teyit ve tasdik olunduğu veçh üzere 1931 senesi nihayetine kadar şirket defterleri mucibince 4,791,000 küsur lira sarfile vücutte getirilen elektrik istihsal ve tevzia'ına mahsus tesisatın işletilmesinden mütehasıl gayri safi varidatın sermaye ile mukayesesinde mezkûr gayri safi varidatı hasıl eden 4,791,000 küsur liranın 50 inci maddede zikredilen sermaye olarak kabul edilmesi hak ve adalet noktai nazarından muvafık ve binaenaleyh Nafia vekâletinin noktai nazarının tercihi münasip bulunacağı ve ancak istikraz edilen mebalığın resmen sermayeye kalbi için lâzımgelen kanunî muamelenin yaptırılmamasından dolayı şirketin mes'ul tutulması mütalea kılınmış olmakla Şûrayı devlet kanunun 17 inci maddesinin 7 inci fıkrasına tevfikan keyfiyetin bir kerre de heyeti umumiyede müzakeresi için riyaseti celileye takdimi 11/10/1932 tarihinde tezekkür kılındı.

Heyeti umumiyenin 24/10/1932 tarih ve 245/251 numaralı Mazbata

Ankara Elektrik türk Anonim şirketinin sermayesinden başka istikraz ederek iptidaî tesisata sarfettiği mebalığın mukavelenin 50 inci maddesinde zikredilen sermaye olarak kabul edilmesi ve ancak bu mebalığın sermayeye kalbi için kanunî muameleye tevessül etmemesinden şirketin mes'ul tutulması mütalea edildiğine dair .Maliye ve Nafia dairesinin 11/10/1932 tarihli ve 34/40 numaralı mazbatası heyeti umumiyede okundu,

Dahiliye vekâleti Mahallî İşler Umum müdürü Naci, Nafia vekâleti Hukuk Müşaviri Avni ve İktisat vekâleti şirketler Müdürü Cemal Ziya beyler tarafından bu mesele hakkında verilen izahat istima olunduktan sonra cereyan eden müzakere neticesinde;

Maliye ve Nafia dairesi Reisi Ali Rıza, tanzimat dairesi reisi İsmail Hakkı, azadan Süreyya ve Kemal Atıf Beyler, “Anonim şirketler sermayelerinin ne suretle tesbit edileceği ve bunların tezyit veya tenkisinde ne gibi eşkâl ve merasime riayet lâzımgeleceği ticaret kanununda musarrah olup bu şirketin ilk teşekkül ettiği zaman sermayesi bir buçuk milyon lira olmak üzere tesbit edildiği ve bilâhara kanunun tarifâtı dairesinde bunun arttırılması yolunda bir muamele cereyan etmediği anlaşılmasına göre şirketin sermayesinin bir buçuk milyon liradan ibaret bulunduğu noktasında ittifak vardır. Şirketin son plânçosunda da sermayesi bir buçuk milyon lira olarak gösterilmekte olup başkaca istikraz ettiği mebalîğ de yazılıdır, Mevzubahs olan mesele esasen sermayenin İlmî ve nazarî şekilde tayini manası olmayıp mukavelenin 50 inci maddesinde yazılı sermaye kelimesinin istimal şekline nazaran ne ifade ettiğini tetkika matuftur. Ellinci maddede (varidatı gayri safiye, elektrik istihsal ve tevziatı için her sene nihayetinde defterlerdeki kuyudata tevfikân sarfedildiği tesbit olunan sermayenin muayyen bir nisbetine balîğ olduğu takdirde hasılatı gayri safiyeden yüzde kaçının Şehremanetine tediye olunacağı) gösterilmiş olup gerçi sermayenin tamamen sarfolunmadığı seneler için maddeden hüküm istihracı mümkün olduğuna nazaran madde yazılırken tarafeyn sermayeden fazla sarfiyat vukuunu ihtimal dahilinde görmiyerek o suretle maddenin kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Halbuki hadisede vaziyet tamamen

bunun hilâfına tecelli etmiş olup elektrik istihsal ve tevziatı için defatirdeki kuyudata tevfikân sarf edildiği tesbit olunan miktar, sermayeden fazla olduğuna nazaran burada yazılan (sermaye) kelimesile bu kelimeyi takyiden yazılı ibarenin yekdiğerile telif kabiliyeti kalmadığı cihetle, ya sermaye kelimesini takyit için kullanılan ibarenin lağvolunduğunu kabul etmek veya sermaye tabirinin hukukî manada kullanılmayıp (sarfedilen mebalîğ) manasında kullanıldığını kabul eylemek zarureti vardır. Mevzuubahs olan varidatı gayri safiye, bir sene zarfında sarfedildiği tesbit olunan bütün mebalîğin istimali deticesi olarak elde edildiği mütehakkak bulunduğuna nazaran varidatı gayrî safiyenin ancak mecmu sarfiyata nisbet edilmesi icap edeceğinden bu maddedeki sermaye kelimesinin hukukî manada kullanılmayıp üst tarafındaki ibara ile mukayyet olmak üzere bir senelik mecmu sarfiyat manasında istimal edildiği ve binaenaleyh belediye hissesinin tayininde varidatı gayri safiyenin bir senelik mecmu sarfiyata nisbet edilmesi icap edeceği, velevki istikraz suretile tedarik ve sarfedilmiş bulunsun; bunun burada kullanılan ve senelik sarfiyat ile takyit edilen sermaye mefhumuna dahil telâkki edilmesi lâzım geleceği mütaleasında bulunmuşlarsa da ;

Anonim şirketlerde sermayenin sabit bulunması; bu şirketlerin farikası olmakla beraber bunlara ait sermayenin tezyit ve tenkisi olbaptaki kanunlar mucibince hükümetin muvafakatine bağlı bulunmasına ve bundaki gaye de bu şirketlerin bütün muaraelerinin hükümet mürakabesine tâbiyetleri suretile gerek camianın gerek fertlerin siyasî ve hukukî manada emniyetlerinin istihsali noktasına matuf olmasına göre şirketin nizamnamei esasisindeki muayyen miktar haricinde ve sırf istikraz tarikile temin edilmiş olan bir paranın hukukan sermaye

olarak kabulü mümkün olmayacağı gibi işbu mebaliğin şirket defterlerinde ve blâncoda ayrı bir hesapta mukayyet ve bir faize tâbi tutulması da istikraz hasılatının sermaye dahilinde filen ve muamelatın aynası olan usulü muhasebe itibarile de mâni teşkil eder. Elektrik istihsal ve tevziatı için defterlerdeki kuyudata tevfikân sarfedilen miktarın sermayeden ziyade olması da işbu fazla sarfiyatın sermaye mefhumuna ithalini icap ettirmez. Kezâlik Ankaradaki elektrik sarfiyatının tayini için hükümetçe teşkil olunan komisyonun mebaliği müstakrazayı sermaye adadında telâkki etmesi de kanunî hükümlerin değiştirilmesi için bir sebep teşkil edemez. Zaten mukavelenin ellinci maddesi vazılanın şirket sermayesinin ya kısmen kifayetin ve binnetice sarfolunduğu defterlerde muharrer olan kısmın belediye hissesine esas olacağını veya günün birinde işe kifayet etmiyerek elektrik istihsal ve tevziatının bir istikraz hasılatı ile yapılmasına mecburiyet hasıl olacağını derpiş eylemek suretiyle, maddedeki sermaye tabirini şirketin yapacağı bilcümle sarfiyatı da ifade eden bir kelime olarak istimal etmemiş olduklarında da şüphe edilemez; binaenaley şirketçe yapılan istikraz hasılının alelûsul sermayeye kalbedilmedikçe bu mefhumdan hariç tutulmasında zaruret mevcut olduğundan Ankara elektrik şirketi varidatı gayri safiyesinden Ankara belediyesi için tefrik edilecek hissenin tayininde bu istikrazın sermayeye ilâveten nazarı itibara alınmasına kanunen ve usulen imkân olmadığı ve bu vaziyette şirketin maliye ve Nafia Dairesi mazbatasında bahsolunan mesuliyetini derpişe mahal bulunmadığı 24/10/932 tarihinde ekseriyetle kararlaştırıldı.

Tanzimat dairesi mazbatası

H Ü L Â S A :

11410 numaralı mezarlıklar
nizamnamesinin dördüncü
maddesinin 2 inci fıkrasının
tayini manası H.

No. 30/30

Belediye kanununun yüz altıncı maddesine tavgikan tanzim ve neşrolunan Mezarlıklar Nizamnamesinin dördüncü maddesinin ikinci fıkrasında kanunun mevzuu- bahsetmediğı mezarlıklardan münkalip arsaların da belediyelere devrine dair bir hüküm konulduğı ve halbuki nizamnamelerin, kanunların tatbik suretlerini irae veyahut kanunun emrettiğı hususatı tesbite dair mevaddı muhtevi olarak ahkâmı cedideyi muhtevi olmaması teşkilâtı esasiye kanununun sarahati icabından olduğı ve kanunun hükmü metrûk ve kimsesiz mezarlıklarla Evkafa ait umumî mezarlıkların belediyeye devrine maksur olup mezarlıklardan münkalip arsalar üzerinde kanunun neşri tarihine kadar evkafın envai tasarrufat ile müktesep hakkı vazıı kanunca tanınarak bunlar hakkında kanun sakit kaldığı halde nizamnameye konulan bu hükümden dolayı belediyelerin taleplerini pek ileriye götürerek müktesep hakları da ihlâle müncer olduğı ve evkafın bulunduğı vaziyet itibarile bu kabil akaratnın da elinden alınması memleketin medarı iftiharî olan abıdatın idamesini imkânsız bırakacağı beyanile ya nizamnamenin mevzuubahis maddesi fıkrasının esasen kanun haricinde hükmü ihtiva etmesi hasebile tayyı veyahut bu fıkradaki arsaların envai tasarrufattan biri

ile tasarruf edilmemiş; akar haline getirilmemiş arsalar olduğunun tefsiri için Şurayı Devlete veya nizamnamenin kanuna muhalefeti hakkındaki iddianın nazarı dikkate alınarak maddei kanuniyenin tefsiri hususunun Meclisi Aliye arzı şıklarından birinin tercihiyle iktizasının müsareaten ifası hakkında Evkaf Umum müdürlüğünden Yüksek Başvekâlete takdim olunup Şurayı Devlete havale ve Dairemize tevdi kılınan 16/11/1932 tarihli ve 117250/125 numaralı tezkere mütalea olundu.

Tezkerede iki şık gösterilerek bunlardan birinin tercihi Yüksek Başvekâletin takdirine bırakılmış ve Yüksek Başvekâletçe de keyfiyet Şurayı Devlete havale buyurulduğuna göre tefsir şikkının tercih edildiği anlaşılmıştır.

Filhakika Teşkilâtı Esasiye kanununun elli ikinci maddesinin nizamnamelerin tedvin sureti gösterildikten sonra son fıkrasında nizamnamelerin kanunlara mugayereti iddia olundukta bunun mercii halli Büyük Millet Meclisi olduğu tasrih edilmekte ise de aşağıda izah edildiği veçhile niyanameye kanunda mevcut olmıyan yeni bir hüküm ilâve edilmiş olmadığı gibi esasen kanun ile nizamname arasında bir mugayeret de görülmemektedir.

Meselenin lâyikeyle tenvirine hizmet etmek üzere evvel emirde kanun maddesinin vaz'ında düşünülen sebepler anlaşılmak için tetkikat icra edildi.

Dahiliye Vekâletince tanzim ve Şurayı Devletçe de tetkik olunarak Büyük Millet Meclisine sevk edilen belediye kanun lâyihasında mezarlıkların belediyeye devri hakkında bir madde mevcut olmayup Belediye kanun lâyihasının tetkiki için teşkil olunan muvakkat encümençe metruk ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait umumi mezarlıkların bilcümle hukuk vecaibi ile Belediye-

lere devri icap edeceği mütalea olunarak encümen mazbatasında bu esasın 160 ıncı madde halinde lâyhaya ilâve edildiği tasrih edilmiş ve layihaya da (metruk ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait olan umumî mezarlıklar bilûmum hukuk ve vecaibi ile belediyelere devrolunmuştur. Bu kanunun neşrinden sonra belediyelere devren alıncayakadar satılması memnudur.) şeklinde 160 ıncı madde ilâve kılınmıştır.

Bu maddenin Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesince müzakeresi sırasında taksitle satılıp ta henüz istifa edilmeyen taksit bedellerinin dahi Belediyelere ait olacağı yolunda bir fıkranın ilâvesi Gümüşhane Mebusu Hasan Fehmi ve Bitlis Mebusu Muhittin Nami beyler tarafından ayrı ayrı teklif olunarak Heyeti Umumiyece de maddenin bu ilâve ile kabul edildiği zabıt ceridelerinin mütaleasından anlaşılmıştır.

1580 numaralı ve 10 nisan 1930 tarihli Belediye kanununun 160 ıncı maddesi şu şekildedir.

(Metruk ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait olan umumî mezarlıklarla bilûmum hukuk ve vecaibi ile belediyelere devrolunmuştur. Bu kanunun neşrinden sonra belediyeler devren alıncaya kadar satılması memnudur. Bu kanunun neşrinden evvel Evkafça taksitle satılan mezarlıkların henüz istifa edilmeyen taksit bedelleri dahi belediyelere aittir.

Belediyeler bu kanun mucibince yapılacak nizamnameye göre en çok on seneye kadar mezarlıklara ait tesisatı ikmal ederler.)

Daha sonra nizamname maddesinin bu suretle tedvinindeki sebepler araştırıldı.

Kanunun neşrinden sonra maddenin son fıkrasında mezarlıklar hakkında yapılması emrolunan nizamnameye müteallik lâyiha Dahiliye Vekâletince tanzim ve Şurayı

Devlete tevdi kılınmıştı. Bu lâyihanın Tanzimat Dairesinde müzakeresi neticesinde kaleme alınan esbabı mucibe mazbatasının bu maddeye müteferri kısmı aşağıya aynen kaydedilmiştir. (İkinci madde elyem evkaf idaresile belediyeler arasında mevcut olduğu anlaşılan ihtilâfları hal edecek ve kanunu tevzih eyleyecek mahiyette görülmemiştir. Belediye kanununun 160 ıncı maddesinin 3 üncü fıkrası kanunun neşrinden evvel evkafça taksitle satılan mezarlıklaam henüz istifa edilmeyen taksit bedellerinin belediyelere ait olduğu hükmünü vaz etmiştir.

Bu fıkra hükmüne göre üzerine bina yapılmış olan arsalar (mezarlık) mefhumuna dahil olmayacağından bunlar ve binaya merbutiyeti zaruri ve tabî olan harimler evkafa ait bulunacaktır. Binaenaleyh nizamnamenin ikinci maddesi üç şekle göre üç fıkraya ayrılarak dairemizce tadilen kaleme alınan nizamnamede dördüncü madde yapılmıştır.)

Bu suretle kaleme alınan madde Heyeti Umiumiyece de aynen kabul olunmuştur.

İcra Vekilleri Heyetinin 1 temmuz 1931 tarihli içtimasında tasvip ve kabul olunarak tasdika iktiran ettikten sonra neşrolunan nizamnamenin dördüncü maddesi aşağıda yazıldığı gibidir.

Dördüncü madde - Mezarlıktan bozma arsalar ile arsa satışları hakkında aşağıdaki muameleler yapılır.

1 — Evkafça taksit ile satılmış olan mezarlıklar bedelinden Belediye kanununun neşri tarihi olan 1930 senesi nisanının on dördüncü günü henüz alınmamış taksitleri var ise bu taksitler belediyelerce tahsil olunur.

2 — Arsa haline konmuş olan mezarlıklar 14 nisan 1930 tarihine kadar satılmamış ise belediyeye devrolunurlar.

3 — Arsa haline konulmuş olan mezarlıklar üzerine bina yapılmış ise bina ve binaya merbutiyeti zarurî ve tabiî olan arsalar evkafa aittir.

Şu izahattan sonra Belediye kanununun 160 ncı maddesi ile nizamnamenin dördüncü maddesi karşılaştırılınca görülür ki nizamnamenin 1 numaralı fıkrası kanunun Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesince müzakeresi sırasında teklif ve ilâve olunan (Bu kanunun neşrinden evvel Evkafça taksitle satılan mezarlıkların henüz istifa edilmeyen taksit bedelleri dahi belediyelere aittir.) Hükmünü tarih göstermek suretile tavzihan dercinden ibarettir. Üçüncü fıkrası ise üzerine bina yapılmış olan arsalar (mezarlık) mefhumuna dahil olmayacağı esbabı mucibesine binaen bunların ve binaya merbutizarurî ve tabiî olan harimlerinin Evkafa aidiyetini tasrih maksadile yazılmıştır.

Evkaf Umum Müdürlüğünce itiraza düçar olan ikinci fıkrası hakkında esbabı mucibe mazbatasında izahat mevcut olmamakla beraber bu hükmün kanun maddesinin ikinci fıkrasından istitlâl bulunduğu şüphesizdir. Bu fıkra şudur.

(Bu kanunun neşrinden sonra belediyeler devren alıncaya kadar satılması memnudur.) Bu fıkra metruk ve kimsesiz mezarlıklarla vakfa ait olan umumî mezarlıkların belediyelere devrini tasrihten sonra sevk edildiğine göre bu mezarlıkların kanunun neşrinden sonra belediyelere devredilinceye kadar satılması ihtimalini düşünen vazii kanunun kanun ıcabınca belediyenin malı olması lâzımgelen bir mahalli aharın satmasına ve belediyenin bu menfaattan mahrum kalmasına mahal kalmamak üzere satılmasının önüne geçilmesi için bu memnuiyeti vaz ettiği şüphesizdir. Nizamnamede bu hükme-

mütenazır olın ikinci fıkra yazılırken mezarlıkların mezarlık halinde satılması mevzuubahs olmayup ancak üzerindeki kabirler nakledilerek arsa halini iktisap ettikten sonra satılması tabîî görüldüğü için arsa haline konulmuş olan mezarlıklar 14 nisan 1930 tarihine kadar ki (bu tarih Belediye kanununun neşri tarihidir.) satılmamış ise belediyeye devrolunacağı gösterilmiştir. Nizamnamenin dördüncü maddesinin ilk satırında mezarlıktan bozma arsalar hakkında yapılacak muamelelerin mevzuu bahseldüğü yazıldığı gibi (2) numaralı fıkrasında da (arsa haline konulmuş olan mezarlıkların satılmamış ise belediyeye devrolunacağı) gösterildiğine ve arsa haline gelmeyüp hali sabıkında bulunan mezarlıkların devri kanunun sarih hükmü icabından olduğu gibi salılmak için mezarlığın arsa haline gelmiş olması da muktazi bulunduğuna nazaran bu itibar ile nizamnameye kanunda mevcut olmiyan bir hükmün ilâve edilmiş olması mevzuubahs değildir.

Kaldı ki Evkaf Umum Müdürlüğünün tezkeresinde verilen izahata nazaran arsa haline konulmuş olan mezarlıklar tabirinin şümulünde belediyeler ile Evkaf arasında ihtilâflar husule geldiği anlaşıldığından muamelede ittiradı teminen bu cihetin tefsirine tavzihi faydalı görülmüştür.

Nizamnamede mezkûr mezarlıktan bozma arsa veya arsa haline konulmuş olan mezarlıklar tabirleri, üzerindeki kabirler naklolunarak arsa haline gelmiş olan mezarlıkları istihdaf edeceği tabîî olup mukaddema mezarlık iken kanunun neşrinden evvel Evkaf tarafından kabirler naklolunarak arsa haline getirildikten başka üzerinde muhtelif şekillerde tasarruf icra olunarak membaı varidat haline getirilmiş ve bu suretle alınan varidat

bütçelere dahil olmuş olan mahaller arsa halinden çıkarak Evkafın icarei vahideli akaratı meyanına girmiş olduğu cihetle bunların nizamnanın dördüncü maddesinin iki numaralı fıkrası meyanına dahil telâkki edilmeyeceği düşünülmektetir. Kanunda bu fıkra için medarf istinat olan hüküm mezarlıkların belediyeye devrine kadar satılması memnuiyetine matuf bulunduğu nazaran satılık arsa vaziyetinden çıkmış olan ve Evkaf için bulunduğu hal üzere bir membai varidat halini iktisap etmiş olan mahalleri şümulü haline alabilmesi varit olamaz.

Esasen aynından istiğna hasıl olan vakıf arsaların nakit ile istibdalinden alınacak belediye hissesi hakkında İstanbul Şehremaneti ile Evkaf Umum Müdürlüğü arasında tahaddüs noktai nazar ihtilâfının tetkiki üzerine Şûrayıdevlet Heyeti Umumiyesinden verilen 16 Şubat 1930 tarihli kararda da (nakli kubur icra edilmekle beraber arsa namile tapu senedi alınarak icara verilmesi üzerinde tesisat vücade getirilmesi, vergisinin itası, gibi membai varidat haline ifrağını gösteran envai tasarrufat icra edildikten sonra satılacak malların kadimen kabristan mahalli olduğu bahanesile belediyelerin mütalebeye salahiyeti olamayacağı) tasrih olunarak bu mesele hakkında evvelce Şurayı Devletin noktai nazarını ihzar etmiş bulunmasıda bu mütaleayı teyide hizmet eder. Keyfiyetin Şurayı Devlet kauunun onyedinci maddesinin 4 numaralı fıkrası mucibince Heyeti Ummiyece müzakere olunmak üzere Riyaseti Celileye takdimine 26/11/1932 tarihinde ittifakla karar verildi.

Heyeti Umumiye Mazbatası

No. 279/269

11410 numaralı mezarlıklar nizamnamesinin 4 üncü maddesinin 2 inci fıkrasının tefsiri hakkında Tanzimat dairesinin 30/30 numaralı 26/11/1932 tarihli mazbatası Heyeti Umumiyede okundu.

İcra edilen tetkik ve müzakere neticesinde: Maliye ve Nafia Dairesi Reisi Ali Rıza Deavi Dairesi Reisi Saffet, Mülkiye Dairesi Reisi Mithat, Azadan Asım, Süreyya, Edip Kemal, Nusret beylerin muhalif reylerine karşı (Belediye kanununun neşrinden evvel üzerlerindeki kabirler nakledilerek tapuya raptedilmiş olan mezarlık arsaları 11410 numaralı mezarlıklar nizamnamesinin 4 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmünden hariçtir.) fıkrai tefsiriye'nin kabulü suretile Tanzimat dairesi mazbatasının tadilen tasdiki 8/12/1932 tarihinde ekseriyetle takarrür eyledi.

Tamimler

Mahallî idareler Umum müdürlüğü

H Ü L Â S A
Veznedarlık H.

No: 441/180

Ziraat Bankası umum müdürlüğünden İdarei hususiyenin her günkü sarfiyat ve tediyeatını gösteren vaziyet cetvelleri hakkında yazılan 14/12/932 tarih ve 53 numareli tezkere sureti ilişiktir.

Husulü malûmat için tamimen tebliğ olunur efendim.

19/12/1932

Efendim,

Vilâyet ve kazalarda idarei hususiye veznedarlığını yapmakta olan şube ve sandıklarımızın hergün idarei hususiyeler namına yaptıkları tahsilat ve tediyeat ile ertesi güne devrolunan bakıyyeyi gösterir bir cetvel tanzim ve idarei hususiyelere tevdi eylemekte oldukları malûmu vekâletpenahileridir.

Mezkûr cetveller biri tahsilat ve diğeri tediyeat için olmak üzere iki sahifeli defterden iktibas edilmekte ve ancak ertesi günü takdim edilebilmektedir.

Zarurî olarak vukubulan bir günlük teahhürden sarfınazar iktibas esnasında vukuu melhuz bazı hatalar dolayısıyla fuzulî muhaberata meydan vermektedir.

Bütün bu mahzurları bertaraf ederek cetvellerin her akşam muntazaman verilmesini temin etmek ve istinsah esnasında vukubulacak hataların önünü almak üzere Ban-

kamızca tutulan defterleri zımbalı ve üç nüsha olarak yazılmak üzere tabettirmeği muvafık buluyoruz. Aralarına konacak karbon kağıdı ile çıkacak iki kopyadan birisi idarei hususiyede kalacak, İkincisi tasdik edildikten sonra bankamıza iade olunacaktır.

Muamelâtın sürat, sıhhat ve selâmetini temin edecek bu tarzı muameleye 1933 senesî bidayetinden itibaren başlayacağımızdan keyfiyetten alâkadar vilâyetlere malûmat itasına müsaadelerini rica ve bilvesile ihtiramatımı teyit eylerim efendim.

Nufus İşleri Umum Müdürlüğü

H Ü L A S A:

Muhacirlere tahsis edilen arazinin tapuya tescili için mahallinde keşfe lüzum görerek fazla harcirah almamaları H.

No. 25123

Bazı yerlerde muhacirlere tahsis ve mübadillere teffiz olunan yerlerin tapuya tescili için tapu memurlarının mahallinde keşif yapmak lüzumunu gösterdikleri ve bunun için muhacir ve mübadiller ve bazı tescil işlerini sırf bu suretle harcirah almak üzere tehir ettirdikleri vuku bulan şikâyetlerden ve cereyan eden muhaberattan anlaşılmaktadır.

Zâten senelerdenberi bir yer almak üzere sürünüp duran ve varını yoğunu sarf ederek perişan bir hale gelen muhacirleri bir de bu suretle fena vaziyetlere düşürmek cevaz verilecek hallerden değildir.

Vilâyetler idaresi kanunu ahkâmına göre kazada

memurlar müşküllerini kaymakama ve Vilâyette Valiye müracaatla hal ettirmek mecburiyeti karşısında bulunduklarından mahalinde keşfi lüzumu gösteren tapu memurlarına kaymakamlar ve merkezde Valiler tarafından muvafakat edilmedikçe keşfe sevk edilmemeleri ve aksi hal mucibi mesuliyet olacağından muvafakat almıyan memurlar hakkında takibat yapılması ve kaymakamlarca da kat'î zaruret görülmedikçe mahallen keşiflere muvafakat edilmemesi.

Keşfe gidilmek lüzumu karşısında keşfe gidecek memurlara alâkadaranın verecekleri harcirahın da harcirah mevzuatı dairesinde mal sandıklarına yatırılarak resmî harcirahlar gibi oradan tediye edilmesi ve vasıtai nakliyesini getiren alâkadarlardan yevmiyeden başka ayrıca harcirah namıyla bir şey alınmasına kat'iyen meydan bırakılmaması ve halkı hükümete karşı soğutan hallerden biri olan bu hususun çok ehemmiyetle takip edilmesi ehemmiyetle tamim ve tebliğ olunur efendim.

H Ü L Â S A

Çingenelerin iskân edildikleri
yerden başka yere gitmelerine
mani olunması H.

No. 25124

Mübadele suretile veya herhangi bir şekilde göçebeligin tevlit etmiş olduğu idarî ve İktisadî mahzurları izale gayesile yerleştirilen ve müstahsil hale ifrağı istihdaf edilen kıptilerin mahalli iskânlarını terkle bazı vilâyetlerde tekâsüf ettikleri ve oralarda asayiş ve inzibatı ihlâl ettikleri ve tekrar geldikleri mahallere iadeleri müşkülâtı daî olduğu bazı vilâyetlerin iş'arından anlaşılmıştır.

Bu kimseler hakkında mecburî ikamet kanununun daha büyük bir itina ile tatbiki ve firarlarına meydan verilmemesi için icap eden tedbirlerin alınması tamamen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetler İdaresi Umum müdürlüğü

Ş. I

H Ü L A S A :

Amiri ita, tahakkuk ve masraf memurlarının malî muamelâtta imzalarının altına yazı ile isimlerini yazmalarına D.

Devlet bütçesinden doğan muamelâtın muhtelif safhalarında vazife alan ve kanuna aykırı işlerinden dolayı kendilerine mesuliyet tevcihi lâzım gelen muhasebei umumiye kanunun muhtelif namlarla tevsim ettiği memurların malî muamelâtta okunaksız imza kullanmaları mürakabe safhasında mesullerinin tayininde bir çok müşkilât doğurduğundan bu mahzurun izalesi için mal memurlarına tebligat yapılmış olduğu üzere varidatı tahsil, nukut ve ayniyatı muhafaza, masarifi istihkak sahiplerine tediye ve bu işlere müteallik her türlü müraselât ile naktî ve aynî bilcümle malî muamelâtı ifa eden ve divanı muhasebata zamanı idare hesabı veren muhasiplerle beraber:

1 — Vekiller tarafından verilen tediye emirlerine müsteniden Devlet hizmetlerine taallûk eden masrafların

muvakkat veya katî surette tediyesi hakkında muhasiplere tahriri emir ve mezuniyet veren ikinci derece âmiri itaların veya bunların tevkil ettikleri zevatın;

2 — Varidat ve hasılatı tarh ve tahakkuk ettirip kabili tahsil bir hale getiren varidat tahakkuk memurlarının dahi uhdelerine mevdu muamelâta ait evraka koydukları imzaların altına yazı ile isimlerini yazmaları usul ittihaz edilmiş olduğundan bu suretle hareket olunması Maliye vekâletinin iş'arına atfen Başvekâlet yüksek makamından tebliğ buyurulmuştur.

Bu suretle muamele ifası tamimen rica olunur efendim.

Vekâlet dairelerine, bilumum vilâyetlere ve birinci umumî müfettişliğe yazılmıştır.

7/12/932

H Ü L Â S A

932 senesi dahiliye bütçesine
mevzu harcirah tahsisatı
hitam bulduğundan har-
cirah talep edilmemesi H.

No: 14590

932 senesi vekâlet bütçesine mevzu memurlar harcirahı tertibinde 40000 liralık tahsisat hitam bulduğundan vilâyetlerce memurların nakil ve tahvillerinden mütevellit talep edilen harciraflara ait tediye emirleri gönderilememektedir.

Esasen merkezden mansup olup nakil ve tahvilleri icra kılınan memurlara 1559 numaralı kanun mucibince ve vekâlette mevcut malûmata müsteniden zatî ve aile harcirah tediye emirleri gönderilmeksizin şimdiye

kadar tebligat yapılmakta olduğundan tayini vilâyetlere ait olan memurlara da mezkûr kanun mucibince muamele ifası zarurîdir. Bununla beraber tahsisat haricinde hizmet ifası da usulü muhasebei umumiye kanunile menedilmiş olduğundan yapılmaması icap eden bu gibi nakil ve tahvillere ve muvakkat memuriyetle izam kılınanlara ait harcirah talep edilmemesi ve bu suretle zait muhaberata mahal verilmemesini rica ederim efendim.

15/12/932

H Ü L A S A :

Nakil ve tahvilleri icra edilen tayinleri merkeze ait memurların isimli tenzil kadrolarının memuriyet manâllerinden infikâk etmeden bittanzim vilâyetler idaresi U. M. namına postaya verilmesinin usul ittihazı H.

No. 14591

Tayinleri merkeze ait memurların tayin veya nakillerinin icrasında ait oldukları vilâyetlere tebligat yapılırken kendilerine ait isimli tenzil kadrolarının da irsali istenmektedir.

Şahsî olan bu kadroların vakti zamanında gönderilmemesi yeni kadrolarının verilememesini intaç ettiğinden bu kabil memurların gittikleri yerlerde uzun müddet maaşların alamadıkları ve bu suretle mağdur vaziyete düştükleri görülmektedir.

Binaenaleyh nakil ve tahvili icra edilen tayinleri merkeze ait memurların memuriyet mahallerinden infikâk etmeden evvel isimli tenzil kadrolarının mahallî

mal memurluklarına tanzim ettirilerek doğruca vilâyetler idaresi umum müdürlüğü namına postaya tevdiine itina edilmesi tamimen rica olunur efendim.

15/12/932

Ş. II

H Ü L A S A :

Türk harfleri H.

No, 4426

Başvekil Paşa hazretlerinin son seyyahatlerinde teftiş buyurdukları hükümet dairelerinin bazılarında evrak arasında arap harflerile yazılmış notlara tesadüf buyurdukları, hatta emirlerine cevap verilirken yine arap harflerile tutulmuş not defterlerine istinat eden bazı yüksek makamlara rast geldikleri, Jandarma karakollarında ise muhaberatın arap harflerile yazılmak usulünden henüz sarfı nazar edilmediğinin anlaşıldığı Birinci U. Müfettiş İbrahim Tali beyefendi tarafından mıntakaları dahilindeki vilâyetlere yapılp bir sureti vekâlete gönderilen tamimden anlaşıldı.

Türk Cümhuriyetinin en mühim inkilâp hareketlerinden biri olan harf inkilâbının vatanın her tarafında teammüm etmesi için memurlarımızın rehberlik ve haklı bir asabiyet ve titizlikle bu ehemmiyetli işi takip etmeleri lâzım gelirken bilâkis kendilerinin bu eski itiyatta devam etmeleri katiyyen tecviz edilemez. Vali Bey efendilerin bu bapta yazılan 11/1/1930 tarihli tamim münderecatının tamamen tatbikine itina etmelerini ve bizzat takibat yaparak memurlara bütün muhaberelelerini

yeni harflerle yapmak mecburiyetinde olduklarını anlatılmalarını ve hilâfında hareket edenler hakkında 1 Teşrinisani 1928 târih ve 1353 No. lı kanunun hükümlerini şiddetle tatbik etmelerini hasılı inkılap prensiplerinin tatbikinde son derece hassasiyet göstermelerini bir kerre daha rica ederim.

Vilâyetlere ve vekâlet dairelerine ve B. U. müfettişliğe bir sureti malûmaten Başvekâleti celileye ve vekâletlere arzedilmiştir.
28-11-1932

H Ü L A S A :

Resmî daire ilânlarının Maarif Cemiyetinin tavassutu ile yaptırması H.

No, 4549

Heyeti Vekilenin 20/7/1931 tarih ve 11499 No. lu kararnamesi mucibince Ankara, İzmir, İstanbulda neşredilecek Resmî Daireler ilânlarının Türk Maarif Cemiyetinin tavassutu ile gazetelere verilmesi icap eylediği halde bazı dairelerce ilânların doğruca gazete idarehanelerine gönderilmekte olduğuna dair Yüksek Beşvekâletten alınan 1/12/1932 tarih ve 6/2651 Nolu tezkerenin bir sureti leffen gönderildi. Emir dairesinde muamele ifasına itina edilmesi rica olunur efendim.

Başvekâleti Celilenin 1-12-932 tarih ve 6/2951 numaralı tezkeresi suretidir

Heyeti Vekilenin 20/7/1931 tarihli ve 11499 Nolu kararnamesi mucibince Ankara, İzmir, İstanbulda neşre-

dilecek resmî daireler ilânlarının Türk Maarif Cemiyetinin tavassutu ile gazetelere verilmesi icap eylediği ve gelen ilânların dairelerin istediği şekil ve gazetelerde Cemiyetçe neşrettirilmekte olduğu halde bazı dairelerce ilânların doğruca gazete idarehanelerine gönderilmekte olduğu Maarif Cemiyeti İdare heyeti Reisliğinden bildirilmekte olduğundan Maarifimizin yükselmesine çalışan cemiyetin varidatına medar olmak maksadile kabul edilmiş olan zikri geçen kararname ahkâmına göre muamele yapılması hususunun icap edenlere bir kerre daha emir buyurulmasını rica ederim efendim.

H Ü L A S A :

Vekâlet namına imza koy-
mağa selâhiyettar olanlar H.

No: 4550

İmza talimatnamesinin ikinci ve üçüncü maddelerine tevfikân vilâyetlere yazılacak tahrirat ve telgrafnamelere vekâlet namına imza koymağa selâhiyettar olan zevatın memuriyetleriyle imzaları aşağıda gösterilmiştir.

Keyfiyet tamimen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere, B. U. Müfettişliğe ve vekâlet dairelerine yazılmıştır.

Dahiliye vekili

Ş. Kaya

Müsteşar :

Emniyet işleri U. müdürü :

Hukuk Müşaviri :

Mahallî idareler U. müdürü :

Nufus işleri U. Müdürü :

Teftiş heyeti reisi :

Vilâyetler idaresi umum müdürü :

A. Hilmi beyefendi

T. Hadi beyefendi

Ekrem beyefendi

K. Naci beyefendi

Ali Galip beyefendi

İ. Sabri beyefendi

Sabri beyefendi

H Ü L Â S A

Üzümlerimizin sürümünü
temin etmek H.

No. 4578

Üzümlerimizin sürümünü temin için Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti tarafından yapılan teşebbüse dair mezkûr Cemiyetten alınan 10-12-1932 tarih ve 2862 Nolu tezkerenin bir sureti leffen gönderildi efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

13-12-1932

Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Reisliğinin
10 - B. kânun -1932 tarih ve 2862 sayılı
tezkerenin sureti

Muhterem efendim,

12 Birinci kânunda başlayacak olan “ Üçüncü tasarruf ve yerli mallar haftası” aynı zamanda Üzüm, İncir, Fındık, Portakal haftamızdır. Kuru üzümlerimizin piyasada pek pahalıya satılmakta olduğunu müşahade eden cemiyetimiz Manisa bağcılar kooperatifine müracaat ederek, Ankara Ziraat Bankası merkez müdürlüğüne bir miktar ucuz ve iyi üzüm getirtmeğe muvaffak olmuştur.

Müessesenizdeki vatandaşların ihtiyaçlarını tesbit buyurup Ankara Ziraat Bankası merkez müdürlüğüne müracaat etmenizi ve bu suretle haftamız içinde bu yemişlerimizin sürümünün artmasına yardım etmenizi rica eder ve saygılarımızı tekrarlarız efendim.

Beher kutusu 12 kilo itibarile

	<u>Lira</u>	<u>Kuruş</u>
Birinci nevi	4	00
İkinci „	3	50
Üçüncü „	2	80

H Ü L Â S A

Ankara Gazi gününün tes'idi
H.

No. 4681

Vatanın Büyük Halaskâri Gazi Mustafa Kemal hazretlerinin Ankarayı ilk şerefledindikleri günün yıl dönümüne tesadüf eden 27 Kânunuevvel 932 salı günü Ankaranın mesut bir bayram günü olarak merasimle tesidine ve bu merasime memurlarında iştirak etmelerine dair Başvekâleti Celilenin 22-12-932 tarih ve 6/3174 No. lı emri sureti leffen gönderildi. Münderecatına nazaran İktizasının ifası temenni olunur efendim.

Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

24-12-932

**Başvekâleti Celilenin 22 - 12 - 932 tarih ve 6/8143
numaralı tezkereleri suretidir**

Vatanın Büyük halaskâri Gazi M. Kemal hazretlerinin Ankarayı ilk şerefledikleri günün yıl dönümüne tesadüf eden 1 inci kânunun 27 inci salı günü Ankaranın mahsus ve mesut bir bayram günü olarak merasimle tes'idi ve bu büyük günün şerefine resmî dairelerin gündüz bayraklarla donatılması ve geceleyin elektirikle aydınlatılması kararlaştırılmış olduğu Ankara Vilâyetinin iş'arına atfen Dahiliye vekâletinden bildirilmiştir. Vekâleti Celilelerince de bu hususta icap edenlere emir verilmesini ve memurların da merasime iştirâk etmelerine müsaade buyrulmaını rica ederim efendim.

H Ü L Â S A:

Fitre, Zekât ve Kurban
sadakalarının Tayyare
cemiyetine verilmesi H.

No. 4723

Fitre, Zekât ve kurban sadakalarının Himayietfal, Hilaliahmer ve Tayyare cemiyetlerinin müşterek menfaatlerine olmak üzere Tayyare Cemiyetine verilmesi hakkında mezkûr Cemiyet Reisliğinden gönderilen tezkerenin bir sureti aşağıya yazıldı. İktizasının ifasını rica ederim efendim.

Vilâyetlere, vekâlet dairelerine ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

25-12-932

**Tayyare Cemiyetinin XII - 932 tarih ve 27365
numaralı tezkeresi sureti**

Her sene olduğu gibi bu sene de Fitre, Zekât ve kurban sadakati Cemiyetimiz tarafından toplattırılarak hasılatı Cemiyetimizle Hilâliahmer, Himayietfal Cemiyetleri arasında taksim edilecektir. Vekâletiniz muhterem mensupları tarafından edilecek teberruların eşhasa veya her hangi bir müesseseye veya hayır cemiyetlerine verilmeyerek bu hususta sureti mahsusada tertibat almış olan Tayyare Cemiyeti şubelerine tediyelerine dikkatlerinin celbine emir ve müsaade buyurulmasını hürmetle arz ve istirham eylerim efendim.

Ş. III

H Ü L Â S A :

Üçüncü cilt kanunlardan
” ”adedinin leffiyle

No: 1126

Tab ve ciltlettirilmesi bitirilen üçüncü cilt kanunlardan beşi vilâyet merkezine üçer adedi kaza ve birer adedi de nahiyelere ait olmak üzere ” ” adedi postaya tevdian gönderilmiştir.

Alındığının bildirilmesi ve yukarıda gösterildiği gibi dağıtılarak demir baş defterine kaydile seleften halefe devrinin temini rica olunur efendim.

6/11/932

**Birinci kânun 1932 ayı zarfında Vekâletçe
ikmâl edilen tekaüt ve yetim
muameleleri**

<u>İsmi ve Memuriyeti</u>	<u>Nev'i tahsisat</u>
Mülga memurini mülkiye kalemi müdürü	
İbrahim Rifat bey	Yetim
Mudurnu Kaymakamı Muammer nail bey	Tekaüt
Manavgat tahrirat kâtibi Şevket bey	Yetim
Gebeme nahiyesi müdürü Nuri bey	Tekaüt
Çankırı evrak kalemi kâtibi Muhittin Ef.	"
Mülga Dahiliye nezareti evrak memuru	
İsmail Şefik bey	Yetim
Sinop nufus ikinci kâtibi Mustafa Necip bey	Tekaüt
Kütahya nufus başkâtibi Nuri bey	İkramiye
Doğan bey nahiyesi müdürü Zülkifil bey	Yetim
Edirne meclisi idare ikinci kâtibi Mehmet	
Rüştü bey	"
Urfa memleket hastanesi idare memuru	
Celâf bey	Tekaüt
Aydın iskân memuru İsmail bey	Yetim
Urla nufus memuru Ömer bey	"
Çatalca tahrirat kâtibi Hasan Fehmi bey	"
Ordu Hususî muhasebe memuru Ahmet Murat bey	"
Isparta Hususî muhasebe tahsildarı Hasan bey	"
Kuruçay Hususî muhasebe memuru Ömer bey	Tekaüt
Gümüşane esbak Mebusu Veysel Rıza bey	Yetim
Trabzon nufus başkâtibi Mustafa Suphi bey	"

Aramızdan ayrılan

Bahçe kaymakamı Mehmet Edip bey

Akif efendi oğlu Mehmet Edip bey 1293 senesinde Trabzonda doğmuş 1312 senesinde girdiği mühendishanei berriden 1315 tarihinde Birinci mülâzım olarak neşet etmiş ve mektebin dahiliye zabıtlığıne tayin edilmiştir.

Elâziz jandarma alay zabıtlığı ile Dersim, Elâzia ve Kozan jandarma tabur kumandanlıklarında ve Divriği ahzı asker şube reisliğinde bulunduktan sonra 1341 tarihinde Muradiye kaymakamlığı ile mülkiye mesleğine intisap etmiş ve 1929 tarihinde Bahçe kaymakamlığına tayin edilmiştir. 25-10-1932 tarihinde tedavi edilmekte olduğu İngiliz hastanesinde bir ameliyatı müteakip vefat etmiştir.

Merhumun ailesine ve arkadaşlarına taziyetlerimiz beyan eyleriz.

Gayrı Resmî Kısım

İçtimaî Basiret

Umumî Prensipler

Prensip olarak içtimaî basiret menfaattar olan şahsın , kendi sayü ve amelinin maddî neticelerinden bir kısmını, ne kadar az olursa olsun , nümalandırmak üzere hususî müesseselere tevdi etmek suretile bir tarafa koyarak mevcudiyetini kendi sayile idame edemediği gün bir sermaye ve yahut bir irat temin etmesinden ibarettir.

İçtimaî basiretin icap ettirdiği şahsî gayret ve talep ettiği manevî inzibat İçtimaî basiretin mürebbî ve manevî olan tesirinden dolayı artık umumî muavenete ihtiyaç olmadığı hususunda bazı müellifleri ifrata sevketmiştir. Halbuki hakikatte İçtimaî basiret ve umumî muavenetin bir diğeriyle mevcut olması lâzımdır. Hatta elzemdir. Çünkü : mevzuları aynı değil başka başkadır. Umumî muavenetin kendi kendilerine bakmak imkânı olmayan şahıslara muhatap olur, Çocuklar , hastalar , mecuunlar, maluller ve gayri kabili tedavi olanlar gibi. Bu şahıslar arzuları hilafına bir takım sebeplerden dolayı kendi kendilerine bakmak imkânı olmayanlardır.

İçtimaî basiret müesseselerinden bazıları, menfaattar olanların şahsî sayılarının maddî neticeleridir. Asgarî bir kısmını toplamak ve nümalandırmak ve çalışamayacağı bir zamanda maişetini ve yahutta çocuklarıyla bir irat ve yahutta hastalığının tedavisini temin için bir sermaye teşkiline hadimdir.

Diğer bazı içtimaî basiret müesseseleri de menfaattar olanlara gayri menkul emval tedariki için lâzım gelen vasıtaları temine hadimdir. Bazı defa hane ve bazan da bağçe tedariki bu kabildendir . Ucuz mesken şirketlerinin mevzuu da bu gibi şeylerdir.

Diğer bazı İçtimaî basiret müesseseleri menfaattar olanlara çalışmadıkları halde yevmiyelerini tedarik etmek suretile bazı feyizler temin eder . Hastalık ve kazalara karşı teessüs eden müesseseler gibi . . . Diğer bazıları da dul kadınlara kaydi hayat şartile bir irat ve yahut kendi kendilerine iâşe edilecek bir dereceye gelinceye kadar çocuklarına muavenet temin ederler . Bazıları ise aile reisinin tedfin masarifini temin ederler . Diğerleri de aile reisi çalışmadığı zamanda ailenin maişetini temin ederler.

Bu müesseselerin maksatlarının tahakkuk edebilmesi için tabii birinci derecede , istikbaldeki tehlikeleri düşünerekten menfaattar olanların bazı tevdiatta bulunmaları icap eder .

İkinci derecede patronlar fedakârlık ederek bunlar için tevdiatta bulunurlar. Nihayet üçüncü derecede bu gibi müesseseleri servetlerle himaye edenler ile Devlet İçtimaî sulhu muhafaza ve temin için tevziatta bulunur. Şu halde bu üç sınıf şahıs, İçtimaî basiret müesseselerini tesis için tevdiatını birleştirmektedirler.

Tabîî bütün İçtimaî basiret müesseselerinin vasıfları yeknesak değildir. Ve gayeleri bir değildir. Bazıları

temettü maksadile tüccarî muameleler üzerine müessesistir. Meselâ: Sermayeleştirme maksadile teessüs eden tasarruf şirketleri, maktu prim üzerine müesses sigortalar, hayat iratları şirketleri gibi..

Bunlar para aldıkları müşterilerine karşı taahhüt ettikleri vecibelerle, para verdikleri müşterilerinden temin ettikleri hukukun farkından istifade etmektedirler. Bazı müesseseler de maddî menfaatini bertaraf ederek gayri ticarî bir vaziyette hareket ederler. Bunlar menfaattar bir kaç kişinin bir araya gelmesile teessüs edip bazı muhataralara karşı vaziyet almaktadırlar. Netekim müteakabil muavenet şirketleri bu meyandadır.

Bazı defa da içtimaî basiret müesseseleri doğrudan doğruya patronların tesisşerdeleridir. Bunlar bazan yalnız patronlar tarafından idame ettirilir bazan de amelelerinin yevmiyelerinden temin ettikleri tevkifat ile sermayeleri çoğaltılır.

Pek tabiî olarak hükümet İçtimaî basiret müesseselerinde mühim roller oynamakta ve muhtelif suretlerle müdahale etmektedir.

Amelenin tasarrufu üzerine müesses içtimaî basiret müesseselerinin namuskâr ve pratik ellerde bulunduğu kani olmalıdır. Aynı zamanda da müessesenin devam edeceğine emin bulunmalıdır. Devletin bu nezareti gayet mühimdir. Zira müessese uzun vadeli hukuk ve vecibeler deruhte edecektir.

Hükümet bu müesseselerin ciddî esaslara itina ettiklerine emin olmalıdır. Hükümetin vazifesi yalnız emniyeti suiistimale ve dolandırıcılığa mani olmak değildir. Bir çok defa gayet namuskâr ellerde bulunan müesseseler, fena hesap neticesinde kapılarını kapatmışlardır. Müessese tarafından deruhte olunan veciyeler şirketin varidatının kat kat fevkinde olmasından alâkadara-

nın hukuku muhtel olmuştur. İşte Devlet bu vaziyetlerde de müdahale etmek lüzumunu hissetmiştir.

Tabiatile Devletin bu şekildeki nezareti yalnız müessesenin tesis edildiği zamana münhasır olmayıp müessesinin hayatile devam edecektir. İlk senelerde bu gibi müesseselerin varidatı tabi daima çoktur. Ve sermayeleri daima fazlalaşır. Biraz sonra, ki: Müessesenin taahhütleri ziyadeleşecektir. O vakit mütevazın bir bütçesi ve biraz sonra taahhütleri iki kat olacaktır. Eğer müessesenin hini teessüsünde hesap yanlış yapılmış ise işte o zaman inhidam başlamıştır.

Hini teessüste hükümetin müdahalesi iki şekilde tezahür eder.

1 — Bu gibi şirketler hususî müsaade ile teessüs eder.

2 — Veyahut alâkadarının talebi ile alelusul tescil edilir.

Tıbbî müsaade veya tescil muamelesi, şirketin nizamnamesinin tastıkına tekaddüm eder.

Müessesenin faaliyeti zamanındaki Devletin murakabesi müessesenin evrakı müsbitisinin tefahiine münhasırdır. Yalnız Devlet, müessese tarafından vaki olan taalihudatının ifası için lâzım gelen sermayenin daima müessesenin elinde hazır bulunmasına dikkat eder ve bilhassa bu gibi müesseselerin esham ve tahvilât borsalarında çok muamele yapmamasına itina olunur. Tabii bu teftişat muayyen Devlet memurları tarafından ifa edilmektedir. Devletin bu gibi müesseseleri teşvik ve tergip ettiğini de ilâve etmek lâzımdır. Hatta bazı vergilerden istisna ettiği gibi ayrıca nakdî muavenetlerde bulunmaktadır.

Devlet İctimaî basiret müesseselerini yalnız vergilerden istisna suretile veyahut maddî muavenetle tergip ve teşvik etmemektedir. Bazen hukuk kaideleri prensip-

lerini de bu müesseseler lehine tadil etmektedir. Meselâ : Mütעהhil kadınlar İçtimaî basiret müesseselerinden istifade hakkı zevçlerinden mezuniyet alınmaksızın temin edilmiştir. Hatta bazı defa Devlet bazı kısım halkı İçtimaî basiret müesseselerinden istifade etmeği mecburi kılmıştır. Meselâ: Maden amelesi ve bahriye efradı gibi... Nihayet Devlet sureti hususiyede teşekkül etmiş İçtimaî basiret müesseselerine rekabet etmek üzere millî ve resmî müesseseler tesis etmeklede içtimaî basiret müesseselerine müdahale etmektedir. Bu müesseselerin vazifeleri henüz içtimaî basiret müesseselerinin teşekkül etmemiş olduğu mahallerde halkı bu gibi müesseselere Alıştırmak içindir.

Tasarruf meseleleri

Hususî tasarruf sandıkları

Hususî tasarruf sandıklarının gayeleri müşterileri tarafından kendilerine emanet edilen mevduatı toplamak ve küçük miktarda olmalarından dolayı temettü bırakmayacak bir nisbette olan bu paraları büyük bir mikyasta bir sermaye halinde işletmektedir. Bu küçük sermayeler nümalandırılarak zaman ile sahipler için oldukça mühim bir sermaye teşkil etmektedir.

İşte tasarruf sandıklarının gayeleri bundan ibarettir. Bu mevduat nizamnameleri mücibince haddi gayeyi bulınca tasarruf sandıkları para sahiplerine tebligatı lazıma yapup paralarını geri almağa davet eder. Aksi takdirde tasarruf sandığı re'sen para sahibine bir esham ve tahvil satın alır.

Bn müesseseler menafii umumiyyeye hadim müessese-lerdendir. Bu vassf, bu müesseseleri idare eden müdürün-

fahriyen hizmet ifa etmesinden dolayı verilmiştir halbuki diğer tasarruf sandıkları menafii umumiyyeye hadim müesseseler meyanında deyildir.

Tasarruf sandığı tesisi ya nahiye meclisi tarafından veyahudda hususî aşhas tarafından talep edilir. Talepnameye nizamname raptedilir. Bu sandığın merkez idaresi idare şekli fesh ve tasfiye şartları tesbit edilmelidir Mesaî nezareti tarafından tetkik edilen bu talep iradei milliye ile tekemmül eder.

Her kommünde bir tasarruf sandığı bulunması mecburiyeti veyahut daha doğrusu her kommünde tasarruf sandığı bulunması müteamil olduğundan memlekette mevcut kommünlerin cümlesinde tasarruf sandığı yok ise ikinci bir sandığın aynı kommünde tesisine mesaî yoktur. Her sandığın bir sermayesi vardır. Buna sandığın şahsî serveti denilebilir ve bu sermaye mevduatta bulunacaklara karşı bir teminat teşkil eder. Sandığın sermayesi ise müessislerin alacakları hisse senetleri teberru ve muavenetlerdir.

Sandığın şahsî servetinin kullanılabileceği mahaller Aşağı yukarı tesbit edilmiştir. Meselâ:

1 — Devlet eshamı veyahut Devlet kefaletini haiz hususî esham.

2 — Vilâyet ve kommün Ticaret odalarının ihraç edecekleri obligasyonlar.

3 — Emvali gayri menkule eshamı.

4 — Şahsî servetin ancak % 30 u ile inşaat yapılabilir.

5 — Emniyet sandıklarına ikraz.

6 — Kooperatif şirketlerine ikraz.

7 — Ucuz mesken inşası ve satın alınması.

Tasarruf sandıklarının varidatına gelince : Şahıs servetinin faizi meclisi umumiler ve nahiye meclisleri

tarafından verilecek muavenet tertibinden paralıdır.

Masraflarına gelince: Memurların masarifi ile idare masrafı vardır. Tabii icar masrafıda vardır. Varidat fazlası ihtiyat akçasını teşkil eder. İhtiyat akçası sandığın fena idaresinden mütevellit zararları kapatmağa tahsis edilecektir.

Tasarruf sandıkları meclisi umumiden ve yahut nahiye meclisinden alınmış beş müdürden ve mahallî eşrafından alınmış on zattan mürekkep bir heyet tarafından idare olunur. Ayrıca müdür muavinide vardır.

İdare heyeti sandığın bütün masraflarını vize ederler. Ve diğer şubelerin ihdasına karar verir. Sandık nizamnamesini kendi kendine tadil edemez tadilât ancak tesis hakkındaki formaliteye tâbidir.

Sandığın müşterileri, Tasarruf fikrini inkişaf ettirmek için ve velilerinden müsaade almağa lüzum olmaksızın kadınlar ve 16 yaşındaki çocuklar sandığın karnelerini alabilirler. Mevduatı yine müsaade olmaksızın istirdat edebilirler. (yalnız zevç ve velilerinin sarahatan memnuiyetleri olmaz ise) tabii her isteyen sandığın müşterisi olabilir. İlk mevduatta sandık isme muharrer bir karne verir. Karneler mevduat tarih ve miktarını gösterir. Asgari mevduat bir franktır. Vazı kanun tasarruf sandıklarından bankalar misillu istifadeyi mahzurlu telakki ettiğinden mevduata âzamî bir hat tayin etmiştir.

Mevduatın istirdadı bazı formaliteye tabidir. Meselâ Her on beş günde bir yapılır ve sandık idare heyetinin kararı lâzımdır. Bununla sebebi hiç şüphesiz tasarruf fikrinin esaslaştırılmasıdır. Maahazâ prensip itibarile mevduatı tamamen istirdat edebilir. Bir şahsın müteaddit karnesi olamaz.

Komün tasarruf sandıkları; Maliye muhasepleri ve maliye müfettişleri tarafından teftişe tâbidir. Ve hemen bu müfettişler mesaî nezaretine bir rapor takdim ederler. Tasarruf sandığının infisahına idare heyeti karar verebilir.

Fransada yalnız posta memurları için bir tasarruf sandığı mevcuttur.

Hayat Sigortaları

Sermaye teşkiline hâdim müesseseler meyanında hayat sigortalarında vardır.

1 - Hayat sigortası : Sigortalı muayyen bir prim vermekle muayyen bir meblağ alacaktır.

2 - Vefat sigortası : Sigortalı muayyen bir prim verir ve vafatında verese muayyen bir meblağ alır.

3 - Şarta muallâk sigorta : Muayyen müddet hitamında vefat etmeyecek olursa temin edilen sermaye muayyen şahsa verilir.

4 - Muhtelif sigorta : Muayyen bir müddet hitamında sigortalı berhayat ise kendisine ve vefat ederse veresesine verilecektir.

5 - Bir aile efradı müştereken muayyen bir prim verirler. Ölenlerin hisseleri yaşayanların primlerini ziyadeleştirir.

Bu sonuncu şekilde bir çok gayeler vardır. Meselâ : 1 - Verilen primlerin yalnız faizlerini almak. 2 - Verilen primler ile bir sermayeyi çoğaltmak.

Hayat sigortalarının da diğer içtimaî basiret müesseseleri gibi devletin şiddetli murakabesi altındadır. Teşekküllerinin, infisahlarının, tasfiyelerinin muayyen kanun ve nizamlar altında cereyan ettiği pek tabiidir.

Devletin bu husustaki maksadı tasarruf fikri ile cemiyetlere vaki tevdiatın iyi idaresi ve şirketlerce vaki Taahhütlerin tamamen infazıdır.

Sigorta şirkti tesis talebinin tetkiki, tescil muamelesi, mezuniyet istirdadı; Şirketin muamelâtının ciddi tetkik ve teftişi, tescil red edildildiği zaman vaki olacak itiraz. Sigorta şirketleri nasıl hukukunu iskat ederler, Talep edilen teminat, Prim nasıl hesap edilir. Asgarî ve azamî tarife, İhtiyat akçesi mecburiyeti. Senevi muamelât raporu. Bu raporların resmen ilânı. Mukavelename defterlerinin mecburiyeti. Sigorta şirketinin fazla varidatının ne suretle istimal edileceği. Ecnebi sigorta şirketlerinin vaziyeti sigorta şirketlerinin kontrol teşkilâtı. Komiserlerin vezaifi. Mezuniyet istihsal etmeden icrayı faaliyet eden sigorta şirketlerinin vaziyeti.

Bu meseleler hukuku idare çerçevesi haricinde telekki edildiğinden izahatından sarfi nazar edillmiştir.

Sermayelendirme şirketleri

Sermayelendirme şirketlerini hayat sigorta şirketlerinden tefrik etmelidir. Aralarında fark vardır. Sermayelendirme şirketlerinin hayat sigorta şirketlerle müşterek olan noktaları ahaliden her ikisinin de mevduatı kabul etmeleri ve bu mevduatı sermaye haline vazetmeleri ve bu küçük mevduatı birleştirerek tekrar diğer büyük müesseselere tevdi etmeleri ve neticede temaları alâkadarana tevzi etmeleridir. Bu iki teşekkülün arasındaki farklar ise hayat sigorta şirketlerinin insan hayatı müdetile mukayyet bir takım taahhütlere girişmeleri. Halbu ki sermayelendirme şirketleri şeriklerin tevdiatını nümalandırır. Ve bunlara evvelce takarrür

etmiş muayyen bir müddetin inkızasında muayyen bir meblağ vermeleridir. Yani bunların ki muayyen bir tarihinde katî bir taahhüttür.

Sermayelendirme şirketlerinin tabî muayyen bir sermayeleri bulunmak lâzımdır. Ve bunların miktarını kanun tayin eder. Ve teminat ihtiyat akçeleri olmaları yine kanun iktizasındandır.

Sermayelendirme şirketleri için bazı esaslar mevcuttur

- 1 - Kaydiye ücreti almayı kanun menetmiştir.
- 2 - Şirketin idaresine lüzumu olacak masrafın nisbetini evselce nizamnamelerinde tasrih edilmiş olmalıdır
- 3 - Şirkete mevduatta bulunacakların tevdiattaki tehhürden dolayı hukukunun ne şekilde iptal edileceği muayyen olacaktır

Diğer taraftan hîn vefatta mirasçıların yalnız bazılarını istifade ettirip diğerlerini mahrum edecek bir şekilde sermayelendirme şirketlerinin bolilerinde tadilat yapmak memnudur. Halduki sigorta şirketlerinde bu şekle mesağı kanunî vardır.

Tasarruf şirketleri

Tasarruf şirketleri ile kanun ancak 1913 senesinde meşgul olmağa başlamıştır. Esasen bunların adedi pek mahduttur.

Sermayelendirme şirketlerde olan farkları tasarruf şirketlerinin müşterilerine karşı katî taahhüt altında bulunmamalarıdır. Bu şirketler yalnız almış oldukları sermayeyi faizi mürekkeplerde iade etmeği taahhüt etmektedirler.

Diğer şirketler gibi hususî şekiller altında teessüs

eder nizamnamelerinde meclisi idarelerinin salâhiyeti tesbit edilmiş olmalıdır.

Nizamnamelerinde kabul, ihraç, hukukunu iskat, ve sair noktalar hakkında sarahat mevcut olmalıdır. Tasarruf şirketleri âzamî 25 sene için mevduatı nümalandırabilirler.

Fahriyen idare edilen tasarruf şirketlerinin nezareti içtimâî basiret nezaretine mevdudur. Nezaretin teftiş ve murakabesine tabidirler.

-Ucuz mesken-

Bu mühim ve içtimâî olan eserin gayesi ameleye ucuz ve sıhhi mesken tedarikidir. Aynı zamanda da müsait şartlar ile mal sahibi yapmaktır. Bu hususta ilk kanun 1894 tarihinde yapılmış isede 1919 tarihli kanun ile tekemmül ettirilebilmiştir. Meselâ evvelce hiç bir ev sahibi olmamak ucuz meskenleri işgal etmek için kâfi telâkki edilirken bilahare kanuna aşağıdaki şekil verilmiştir.

Serveti pek az olup yevmiye ile maişetlerini temin edenlerin bunlardan istifade edebilecekleri kaydı ilâve edilmiştir.

Ucuz mesken kanunundan istifade eden evler iki tiptir. 1 — Müşterek evler 2 — yalnız bir aileye ait münferit evler.

Mefrûş olan müşterek evlerde ucuz mesken kanunundan istifade ederler, Yalnız bunların haftalık, aylık ve senelik kiralari ev kıymetinin 1/12, 1/15, 1/36 nisbetini tecavüz etmemesi lazımdır,

Elyevm komünler kira itibarile yedi sınıfa ayrılmıştır . Ve her birinin azamî kira miktarı tayin edilmiştir. Kiranın tayininde oda adedinin miktarı tabiî icrayi tesir eder. Elyevm oda başına âzamî fiat mahiye-

80 franktır.

Ucuz meskenlerin idaresi ile meşgul bir himaye komitesi vardır . Mal sahipleri ucuz mesken sahibi olmak hukukundan istifade etmeleri için hanelerinin sıhhî olduklarına dair bu komiteden şahadetname alması mecburiyetindedirler. Şahadetname almakta teehhür eden ev sahipleri hakkında alakadarlara sıhhiye ve içtimaî muavenet nazaretine müracaat edüp ucuz mesken kanunundan istifade şartlarını iptal ettirebilirler. Diğer taraftan ailesi ile beraber ziraat etmek kayıt ve şartile muayyen bir miktarda arazi sahibi olmak isteyenlerde ucuz mesken kanununun şartlarından istifade edebilirler . Ucuz mesken sahipleri, inşaat için sarf ettikleri yekûne ancak (yüzde 4,75) faiz almak kaydile ucuz mesken kanununun muafiyetlerinden istifade ederler . Ucuz mesken sahipleri sermayelerine 4,75 den fazla faiz alamayacakları için icara verecekleri apartman kiralarda bu nisbette olacaktır.

Vazii kanun ucuz mesken kanununu kabul etmekle iki gaye takip etmiştir . Birisi; ucuz meskenlerin müstakbel kiracıları noktai nazarından diğeri de faaliyetlerini bu gibi eserlerin inkişafına hasreden müesseseler noktai nazarındandır .

1-Ucuz meskenlerin müstakbel kiracıları hakkında: Oturdıkları evlerin ve zeriyaat yaptıkları bağçelerinin kolaylıkla mal sahibi olmalarını temindir . Netice itibarile bunlar verecekleri senelik kiralare bir gün ev sahibi olabileceklerdir. Ve hükümete vermeleri lâzım gelen ferağ harçları için âzamî beş sene mühlet verilmiştir . Emvali gayri menkule üzerine kıredi yapan şirketlerde bu sahada faaliyetlerini artırabilirler . Zira bunlar oturdıkları evleri satın alabilmeleri için ameale

olan kiracılara lâzımgelen kırediyi temin ediyorlar. Ve hatta tasarruf sandıklarında ayrıca ipotek suretile bu ameleyle para ikraz etmektedirler . Ve hatta kanun kiracıların kendi namlarına buralarını sigorta etmelerine de müsaade etmiştir. Hatta vazii kanun aile ocağını muhafaza maksadile ucuz meskenler hakkında kanuna medeni ahkâmına münafi olarak birde kayıt kabul etmiştir . Kanunu medeni mucibince herkes hissei şayiasını izale ettirebilirken ve ettirmeğe hakkı var iken ucuz meskenler hakkında bu hak takyit edilmiş ve beş sene müddetle izalei şuyu davası aile arasında mesmu değildir . Bundan maksat aile reisinin bu beş sene zarfında müddeti esnasında ucuz meskenlerdeki vaziyetini ikmal edebilmesidir .

Ve nihayet bu ucuz meskenler hakkında, müsakkafat ve emvali gayri menkule vergileri hakkında vazii kanun bazı müsaadeler bahşetmiştir.

2 - Bu gibi ucuz mesken inşa eden emvali gayri menkule şiketlerine gelince : Evvelâ , gerek inşa etmek ve gerek satmak suretile faaliyetlerini ucuz meskenlerin inkişafına hasr eden müesseseler ve hususî şahısları kanun bilvasıta himaye etmektedir. Bir kelime ile denilebilirki , kanun bu gibi inşaat şirketlerini ve bu hususta kıredi açan şirketleri teşvik ve himaye etmektedir.

Teşvik ve himaye şu suretle tezahür etmektedir , Birinci derecede, bu şirketlerin mali muafiyetleri vardır. Bu şirketlerin tescil , teşekkül ve infisahları husuundaki muameleler bilâ resim ifa edilir . Aksiyonları, obligasyonları ve her nevi muameleleri pul resminden muaftır. Ve kazanç vergisinden muaf oldukları gibi emlak vergisi ve intikal harcı vermezler.

Diğer taraftan kanun bunlara sermaye temin eder. Tahtı vilayetinde bulunan bazı müesseselere sermaye-

rinin bir kısmını bu gibi inşaat ve kiredi şirketlerinin aksiyon ve obligasyonlarını almayı tavsiye eder.

Hatta : umuru hayriye büroları , umumî muavenet büroları , hastahaneler ve darül'aceler, sermayeler fazlalarının beşte ikisini bu gibi şirketlerin eshamını satın almağa hasr ve tahsis ederler. Hatta vilayetler ve komünlerde bu iştiraya iştirak ederler. Şu halde; vazii kanun hükmî şahısları sermayelerinin bir kısmını bu gibi inşaat ve kiredi şirketlerine yatırmalarına müsaade etmiştir. Hatta hükmî şahıslar bu gibi şirketlere ellerinde mevcut araziye vermek suretile iştirak ederler.

1912 kanunu , komünlere efradı kesir olan ailelere tahsis edilmek üzere ucuz mesken inşa etmek üzere bu gibi inşaat ve kiredi şirketlerine arazi terk ve teberru etmeğe müsaade vermiştir.

İşte kanunun temin ettiği bütün bu menfaatlar yalnız bu şirketlere hasr ve tahsis edilmiştir . Binaen aleyh bu kanundan istifade etmek isteyen ucuz mesken inşaat şirketleri nizamnamelerini bu şekilde tasdik ettirmek mecburiyetinde oldukları gibi senevi yüzde dörtten fazlada temettü tevzi edememeği taahhüt etmişlerdir.

Bidayette bu şart altında teessüs edip bilâhara maskesini atmak suretile taahhütlerini ifa etmeyen şirketleri kanun; tecziye etmekte ve şimdiye kadar temin ettiği maddî istifadeyi hükümete tediye ve iade etmek mecburiyetini tahmil kılmıştır.

Kooperatiflerden mâda kanun umuru hayriye müesseselerini sermayelerinin beşte biri nisbetinde bir meblâğı ucuzmesken inşaatına tahsis edebileceğini kabul etmiştir. Nihayet, kanun kommünlerin doğrudan doğruya ucuz mesken inşa edebileceklerine müsade ettiği gibi bunların idaresini de doğrudan doğruya de-

ruhte edebileceğini kabul etmiştir. Buradaki inşa ve idareyi tabii bu iş için tefrik edilen hususî bir Büro yapmaktadır.

Bu Bürolar meskenlerin sıhhî şeraitini haiz olup olmadığını takip ve şehir bahçeleri, amele bahçeleri, banyo ve hamam ve duşlar, çocuk bakım evleri oyun bahçeleri, ve çamaşır haneler tesis edebilirler. Bu umumî müesseseler vilâyetin ve kommünün talebi üzerine şurayı devlet kararile dahiliye ve içtimaîbasiret nazırının tasvibile tesis edilirler.

Bu müesseselerin idaresi bir sülüsü kommün meclisi âzasından ve bir sülüsü vali tarafından tayin olunan ve nihayet üçüncü bir sülüsü muhtelif sıhhiye ve içtimâî basiret müesseseleri meyanından tefrik olunup teşekkül eden bir gruba mevduudur. İdare edenlerin fahriyen ifayı vazife ettikleri tabiidir.

Diğer taraftan devlet de ucuz mesken eserini teşvik ve tergip için millî müesseseleri vazifedar kılmıştır. Her vilâyet dahilinde ucuz mesken şirketlerini himaye için bir himaye komitesi teşkil etmiştir.

Bu koniteler kendi yurtlarını kendileri intihap ederler. Ve senede dört defa içtima ederler. Vazifesini hüsnü ifa etmeyen komiteler ancak iradei milliye feshedilebilir.

Bu komiteler umumî müesseselerdendir. Binaenaleyh devletten, vilâyetten ve kommünden muavenet ve tahsisat kabul edebilecekleri gibi hibe ve teberru alabilirler. Fakat içtimalarına tahsis edilen binadan mâda gayrı menkule tasarruf edemezler. Himaye komitelerinin selâhiyetlerinin vazifelerinin birincisi izahat almak ve tahkikat yapmaktır. Hersene mimarlar arasında yeni inşa olunacak ucuz meskenler bakamda müsabakalar açmak ve bu evlerde ikamet edip ikametgâhlarını muva-

fık şekilde idame edenler arasında mükâfatlar tevzi etmek. İntizam ve temizlik mükâfatları tesis etmektir.

Diğer taraftan devlet içtimaî basiret bütçesinde bu şirketlere avans verebilmek için mühim yekûnda bir kredi açmıştır. Ve bu şirketler de yüzde iki gibi tasavvur edilemeyecek derecede bir faizle ikrazatta bulunmaktadır.

Ucuz meskenler hakkındaki kanunlar henüz tekemmül etmiş değildir. Bu husustaki kanunda yapılacak tadilât ve yenilikler her halde vilâyet ve kommünlerin bu esere daha fazla nisbetinde iştiraklerini temin edecektir.

Halkın servet ve sihhatile pek yakından alâkadar olan bu teşekkülün her memlekette tekemmülü çok arzu edilecek bir keyfiyettir.

İhtiyarlığa karşı sigorta

İnsanların muhakkak surette tetbirler ittihaz etmek mecburiyetinde bulundukları muhataralardan biride ihtiyarlıktır. Muayyen olan zamanda mutlak surette rolünü ifa edecek bir (Riskdir) binaenaleyh çalışamayacak bir sinde bir sermaye veyahut bir irat temin etmek için yapılacak tasarrufu riyazi bir şekilde hesap etmek elzemdir. İhtiyarlığa karşı sigorta ya muaccel veya müeccel olur. Keyfiyet tabii sigortalının tediye şekline bağlıdır. Ya primi defaten verir veya hersene mukassatan verir. Alınacak sermaye veyahut irat da ya defaten alınır veyahut irat veya tekaüt maaşı şeklinde hersene alınır. Fransada irat gibi her sene alınması mutatdır,

İhtiyarlık için millî tekaüt sandığı

İhtiyarlık için millî tekaüt sandığı 1850 tarihli kanun ile tesis edilmiştir. Bu sandık gerek vatandaşa,

gerek ecnebi tabiiyetinde bulunanlara, kocalarının mezuniyetine lüzum olmaksızın evli kadınlara, velilerinin mezuniyetine lüzum olmaksızın (16) yaşından küçük olan çocuklara Açıkır. Yani bir kelime ile herkes bu sandığa tasarrufunu tevdi edebilir. Bu sandık en küçük bir tasarrufu kabul edebilir. Haddi asgarî bir frankdır. Sandık bu küçük sermayeleri vaz edenler nam ve hesabına başka bir tarafa plase etmek suretile nümalandırmaktadır ki bu yekûnda karnelerine bilâhare ilâve edilmektedir. Karne sahibine kendisi tarafından tayin olunan senedde (50 ve 60 arasında) kaydı hayat şartile bir (Rant) olarak verilmektedir karne sahibi ister ise sermaye olarak bütün mevduatını istirdat edebilir. Tekaüt maaşı hiç bir zaman hiç bir şartla başkası namına devredilemez.

İhtiyarlık için millî tekaüt sandığını; kanun; küçük sermayelere hasretmek istediğinden bu sandığın ihtiyarlıkda vereceği iradın haddi âzamisini tayin etmiştir. Meselâ sandık senevî (1200) franktan fazla irat vermeyeceği gibi mevduatın haddi azamisinide yine kanunla tesbit etmiştir. Bunun miktarıda senevî (500) franktır. Binaenaleyh sandık her şahısdan senevî (500) fırankdan fazla mevduatı kabul etmez. Tabiî müstesna vaziyetler mevcuttur, yine kanun mecruhiyet ve gayrikabili tedavi vek'alar karşısında tesbit olunan müddet şartı haricinde mevduatın kısmen istirdadına yine cevaz vermiştir. İhtiyarlık için millî tekaüt sandığı yalnız şahsî bir sandık değildir, belki amele cemiyetleri, patron cemiyetleri muaveneti müteakabile cemiyetleri, meslekî sendikalar, umumî müesseseler gibi cemiyetlerde mevduatta bulunabilir, hatta hükümet bile kendi amelesi için bu müesseseye müracaat etmektedir fakat bu takdirde âzamî miktar mevzuubahs olamamaktadır.

İhtiyarlık için millî tekaüt sandığı umumî müesseselerdendir.

Nakidden mâda sandık yalnız devlet eshamı, ve devlet tarafından tekeffül edilmiş esham kabul eder. Maliye nezaretine (50) milyon franga kadar hesabı cari açabilmesine kanun müsaade etmiştir. Devletten alacağı faiz mikdarını bilitilaf tayin eder.

Büyük hizmetler ifa eden bu millî müessesenin yanında aynı maksatla teesüs etmiş hususî müesseselerde vardır.

Patronların tekaüt müessesesi

Amelesi ve sermayesi mahdud olan küçük sanayide patronlar kendi amele ve memurlarının tekaüt meseleleri için bir takım müesseselere veyahudda millî tekaüt sandığına müracaat ederler. Halbuki bilâkis büyük sanayide bir çok müesseseler kendi memur ve amelelerinin tekaüt meselelerini temin eder. Pek tabiidirki bu tekaüt meselesinde yeknesaklık olmayup muayyen bir teşkilatta yoktur Her patron kendi fikri ve kendi vasıtalarıyla hareket eder.

Patronların ihdas ettikleri bu müesseselerde şartlarını yine kendileri tesbit ederler. Binaenaleyh iştirâk şartları tekaüt maaşı miktara sin meselelerine, hizmet müddeti ve müessesenin tesfiyesi şekilleri evelden nizamnameler ile tesbit edilir. Sermayenin teşekkülü hususunda da muhtelif şekiller mevcuttur ve ekseriya patronların amele yevmiyelerinden alakoydukları tevkifat ile kendilerinin ameleler için verdikleri hisseler müesseselerin sermayesini teşkil etmektedir.

Bu suretle sermaye tesis edindikten sonra faaliyete geçen müessesenin ameleye taahhüt ettiği tekaüt maaşı

patronların ameleye karşı şahsî borcu telakki edilir. ve bu ameleye teinin edilen tekaüt maaşda müessesenin umumî masrafları meyanına dahildir. Halbuki bizim kazanç kanunu şirketler müstahdeminine temin ettikleri tekaüt maaşlarının umumî masrafa geçirilmesini kabul etmektedir. Bu maaşların ya patronların şahsî borcu telakki edilmesi ameleye acı dersler vermiştir, nitekim iflas eden bir patronda amele kendi verdiği tevkifatı gaip etmekte idi husule gelen İktisadî ve malî felâketler nihayet vazii kanunu müdahaleye mecbur etmiş ve iflâs vukuunda tekaüt müessesesinin ameleye tekaüt maaşından olan borçları imtiyazlı borçlar meyanına dahil edildiği gibi müessesenin diğerine devri halinde müessesenin hukuk ve vecaibini yeni alıcının taahhüt etmesi lazımdır .

Diğer taraftan da kanun bu müesseselere gerek amele mevduatını ve gerek amele için verecekleri kendi hisselerini, malî ve iktisadî buhran ve tehlikelerden uzak bulundurmak için millî tekaüt sandığına veyahutta nizamnamelerini şurayi devletçe musaddak o şirkete ; patron tekaüt müessesesi sandığına tevdi mecburiyetini tahmil etmiştir.

Âmele ve köylü tekaüt meselesi

5/Nisan/1910 tarihli kanun istifade edenleri iki sınıfa ayırmıştır:

- 1 - Mecburi sigortaya tâbi olanlar .
- 2 - Sigorta olmakta muhayyer olanlar.

Mecburî tekaüde tâbi olanlar , sanayiî , ziraatın, ticaretin, serbest mesleklerin , ve tekaüdiyeleri olmayan bilumum devlet amelesinin vilayet ve komünün kadın erkek yevmiyeli ameleleridir.

Tekaüt maaşı olanlar, şimendöfer ameleleri, bahriye gönüllüleri, maden ameleleri - ki bunlar tekaüt maaşı meselesinde hnsusî ahkâma tabidirler. Bu mecburiyetten istisna edilmişlerdir . Amele ve köylünün aldığı ücretten dolayı sigorta olması mecburiyeti vardır . Tahtı iştirakten alacağı hisse ile gratifikasyondan dolayisile bu mecburiyet tahmil edilmiştir,

Bu husustaki kanun , kadın ve erkek ameleye teşmil edildiği gibi bütün ecnebilerde bu hükümlere tâbidir . Hatta Fransadan başka memleketlere giden Fransız ameleleri hakkında bu kanun caridir .

Sigorta olmakta muhayyer olanlar. Çiftliklerde ziraatle meşgul olanlar, yarıcılar, esnaflar ve küçük patronlar, ve bir amele ile çalışan dükkân sahipleridirler. Muhayyer sigortalar kanunundan istifade etmek için vatandaş olmak bu sınıflara dahil olmak ve talep etmek kâfidir. Mecburî sigortaya tabi olanların listelerinin tanziminde kanun bir usul vazetmiştir. Muvakkat listeler komisyonu tarafından ihzar olunur vaki olacak şikâyetler komisyon tarafından tetkik olunur. Ve katî liste bu suretle teşekkül etmiş olur ki, meri olması için valinin tasdikine iktiran etmesi lâzımdır. Bu katî listeye sulh mahkemesinde itiraz olunabilir.

Tekaüt maaşı nasıl meydana gelir? Tekaüt maaşı:

- 1 — Mecburî veya ihtiyarî sigortaya tabi olanların mevduatı.
- 2 — İstihdam edenlerin mecburî iştirak hisseleri.
- 3 — Devletin mademülhayat verdiği hisselerden tahassül eder.

Sigorta olanlardan her erkek amele senevi (9) frankdan amele (6) frank ve 18 yaşından küçük olan ameleler de her sene (4,5) frank vermek mecburiyetindedir. İstihdam edenlerin mecburî olarak verdikleri hisselerden

sigorta olanların aynidir. Devletin kaydi hayat şartile verdiği miktar da 65 yaşından itibaren senevi (60) franktır. Binaenaleyh 30 sene sigortaya prim verdiğini ispat etmek mecburiyetidir.

İhtiyarî sigortaya tabi olanlar verecekleri senevî primde muhayyerdirler. İstedikleri kadar verirler. İstihdam edenler için mecburiyet yoktur.

Devletin verdiği hisseye gelince : Devlette kendilerinin mevduatı nisbetinde yardımda bulunur .

Her şahıs sigorta şirketine, ve yahut sigorta sandığını intihap ve tercihte tamamile muhayyerdir. İstediği şirkete veya sandığa tevdiatta bulunabilir . Tekaüt maaşı tahsisine gelince:

Mere bu hususta bir talepname vermek lâzımdır. Sigorta sandığı tetkikatını ikmal ettikten sonra miktarını tayin eder. Ve evrak bilahare mesai vekâletine gönderilüp mesai vekilide Devlet hissesini tayin eder .

Tekaüt sinni evvelce (65) olarak tesbit edilmiş iken bilahare 60 yaşına indirilmiştir.

Alelâde tekaüt meselesinden mada kanun ameile için fevkalâde tekaüt maaşı meselesi ilede alakadar olmak ve kabili tedavi olmayan hasta ameler için ayni ahkâm vaz olunmuştur . Bu taktirde Devletin hissesi diğer alelade tekaüt maaşı nisbetinden daha çoktur .

-Menâfii mütekabile şirketleri –

Menâfî mütekabile şirketlerinin gayeleri — Bundan evvel bahsedilen içtimaî basiret müesseselerinin takip ettikleri gayelerde hususiyet vardır. Bu müesseseler bu hususiyetin çizdiği çerçeve haricine çıkmazlar. Halbu ki; muhtelif olan bu sigortaların birbirlerine iştirakleri şüp-

hesizdir. Binaenaleyh müşterek gayeleri takip eden bu muhtelif teşekkülleri bir merkezde toplamak lüzumu vardır. İşte menafii mütekabile şirketlerinin gayeleri de budur.

İşte, menafî mütakabile şirketleri muvakkat bir zaman için muavenete lüzumu olanlara, diğer sigorta müesseselerinin ihmal ettikleri risklere veyahut sigortalıların sigorta şirketlerinden istifade edebilmek için bu müesseseleri aldatmak mesailine veya suiistimallere nihayet verilmemesi yüzünden diğer müesseselerin kabul etmedikleri riskoları garanti etmektedir. Esasen menafii mütekabile şirketlerinin diğer buna benzer müesseselerden farkı bu birincilerde risklere nazaran prim katiyen hesap edilmez. Primler yani hissei iştirakler yeknesaktır. Aynı miktardadır ve sin meseleleri katiyen hesap edilmez.

Menafî şirketleri fahri âzalarının şirketlere vaki olan azim mevduatı bu müesseseleri tesanüt ve şefkat müesseseleri haline getirmektedir.

Menafii mütekabile şirketleri üç kısımdır.

- 1 — Serbest olan menafii mütekabile şirketleri.
- 2 — Musaddak olan menafii mütekabile şirketleri.
- 3 — Menafii umumiyye hadim menafii mütekabile şirketleri.

1 — Serbest olan menafii mütekabile şirketleri :

Bu şirketler serbestçe teşekkül ederler. Hiç bir kaydi kanunî yoktur. Tabi oldukları yegâne formalite nizamnamelerini ve bu müesseselerinin isimlerini havi iki nüsha beyannameyi tevdi ederler. Ve tarihi tevdiden bir ay sonra faaliyete geçebilirler.

2 — Musaddak menafii mütekabile şirketleri:

Nizamnamelerini mesai nezaretine tevdi etmek mecburiyetindedirler. Mesai nezareti tasdik etmekten imti-

na edemez. Elverir ki nizamnameleri muhalif kanun bir maddeyi tespit etmemiş olsun. Nezaret tarafından ret vukuunda şurayı devlete itiraz hakkı mahfuzdur. Vekâlet tarafından tasdik keyfiyeti devleti bir takım altına koymuş demektir.

3 — Menafii umumiyyeye hadim menafii müteakabile şirketleri:

Bunlar nizamnameleri şurayı devletçe badettastik iradei milliye ile teşekkül ederler. Maahaza bunların haiz oldukları hukukta diğerlerinden pek vasi değildir.

Tabii ecnebilerde kendi aralarında menafii müteakabile şirketleri tesis edebilirler yalnız ecnebiler serbest menafii müteakabile şirketleri ihdas edemezler muhakkak vekâletçe şirketleri tasdik edilmek lâzımdır.

Kanun gerek serbest, gerek maksat ve gerek menfii umumiyyeye hadim menafii müteakabile şirketlerinin ittihat edebileceklerini ve üniyonlar teşkil edebileceklerini kabul etmiştir bu ittihatlardan maada ayrıca millî menafii müteakabile federasyonu mevcuttur.

Menafii müteakabile şirketlerinin şekli idaresi:

Bu şirketler nizamnameleri mucibince idare edilirler. Azaların kayıt ve kabulü, ihracı, meclisi idarelerinin tarzı intihabı, muhtelif mesail hakkındaki hukuk ve vعاibi, heyeti umumiye intihabatı, sermayenin teşekkülü taksim ve sureti istimali, şirketin tasfiyesi, fahri azaların vaziyetlerini şirketin nizamnamesi tayin eder zatülzevç kadınlar ve sağır olan çocuklar bu şirketlere zevclerinin ve ailelerinin müsaadeleri olmaksızın girebilirler.

Azalar istifa edebilirler, istifa neticesinde şirkete müddeti iştirakleri beş seneden dun ise tekaüt maaşı talebinde bulunamayup vermiş oldukları sermaye şirkete kalır. tekaüt maaşı alabilmek için beş sene mevduatta bulunması lâzımdır.

Tasfiye şirketin arzusile olabildiği gibi hükmü hakim ilede olabilir.

Ecnebilere menafii mütekabile şirketlerinin teşkiline yerilen müsaade hervakit için Dahiliye Vekili tarafından istirdat olunabilir.

Menafii mütekabile şirketlerinin esaslı maksatları:

1 — İştirak edenlerin veya ailelerini hastalıklara karşı teinin ederler. Halbuki diğer basireti içtimaiye müessesatı bu hususu ihmal etmişlerdir.

2 — İştirak edenlerin lehine sigorta mukaveleleri imza ederler.

3 — Tekaüt maaşı tahsis edebilirlerki en başlıca maksatları budur.

4 — İşsizliğe, gireve karşı temin ederler.

5 — İş yurtları tesis edüp iştirak edenlere iş bulurlar.

Menafii mütekabile üniyonları:

Eczahaneler, dispanserler, hastahaneler, tesis ederler.

Menafii mütekabile şirketleri şahsiyeti medeniyeye maliktirler. Binaenaleyh müddei olabilirler. Hissei iştirak kabul ederler ve bunları istedikleri gibi istimal ederler. İcar ve isticar mukaveleleri yapabilirler. Kendi hizmetlerine lüzumu olan emvali gayri menkule satın alabilirler, menkul olmak şartile hibe ve vasiyet kabul edebilirler.

Musaddak menafii mütekabile şirketleri sermayelerinin dörtte üçünü emvali gayri menkuleye yatırabilirler. (serbest olan menafii mütekabile şirketlerinden farkı)

Menafii mütekabile şirketlerine kommünler ve Vilâyetler muavenet etmek mecburiyetindedirler. Meselâ henüz teşekkül edüp kendini idare edecek bir vaziyete gelmeyen şirketlere mahalli içtima ihzar etmek, defterlerini tedarik etmek mecburiyetindedirler. Kommünler bu şirketler âzalarından tedfin merasimi tarifesinin ancak

3 de ikisini almakla iktifa ederler, Bundan mada Devlet bu şirketlerin teşekküllerini teşvik ve tergip için bazı müsaadatta bulunur. Meselâ yollardan yüzde birisinin tenzili gibi. Menafii müteakabile şirketleri Valinin mürakabesine tevdi edilmiştir. Şirketler hakkında her sene ihzar edecekleri ihşaî malumatı valiye tevdi etmek mecburiyetindedirler.

- Kazalara karşı sigorta –

Kazalar, muvakkat veya daimî ve gayri kabili tedavi hastalıkları intaç etmediği gibi bazanda ölüme sebebiyet verir. Bu tehlike bu muhataralara karşı kendini temin etmek istiyen şahıs bir prim vermek suretile hastalığının tedavi müddetince kendisine veyahutta vefatında ailesine bir iyrat veyahut bir maaş temin eder.

Bu sigorta şahsî yani münferit olduğu gibi müçetmi de olabilir. Netekim, müçetmi sigortalar patronları kazaların icap ettireceği zarar ve ziyan ve tazminattan kurtarır. Bu itibarla müesseseler, büyük kumpanyalar bilûmum memurini sigorta ettirirler. Ve bu suretle bunların maruz kalacakları kaza ve ölüm hadiselerinden dolayı verilmesi icap eden tazminatı sigorta şirketlerinden alırlar.

Tabii bu şekil sigorta yalnız kumpanyaları alâkadar etmeyüp belki mesleği sendikaları ve menafii müteakabile esasına müstenit şirketleri de alâkadar eder 1898 senesine kadar vazı kanun kazalara karşı olan bu gibi basireti içtimaiyeden madut olan sigorta mesailile uğraşmadığı halde bu tarihten sonra bilhassa iştigal etmiştir. Ve patronlar için mecburî olmıyan kazalara karşı sigortayı mecburî bir vaziyete sokmuştur. Binaenaleyh elyevm patronlar çalıştırdıkları ameleyi muhtemel olan

kazalara karşı ettirmek mecburiyetindedir. Veya hususî vazii kenun alelâde kazalara karşı yapılan sigorta ile sayii amelden mütevellit kazalara karşı sigorta arasında bir fark gözetmiştir.

Netekim; Birinci nevi sigortalar ahkâmı umumî sigorta ahkâmı umumiyesine tâbidir.

Halbu ki; sayi ve amelden mütevellit kazalara karşı yapılan sigortalar hakkında ayrı ahkâm mevcuttur. Netekim 1898 kanunu meslekî muhataralardan patronların mesuliyeti esasını kabul etmiştir. Mahaza kanun esbabı mücbire altında husule gelmiş kazaları da kabul etmişti. Bununla beraber patron için ameleyi sigorta mecburiyeti yok iken 1898 kanunu patronu ameleyi sigorta ettirüp ettirmemekte muhayyer bırakmıştı. Patron amelesinin sigortacısı olabilirdi fakat patronların kaza neticesinde kazazedeyle verdikleri yekûn mühim bir adede çıktığından ve patronların bu kadar yükü tahammül etmeleri imkânı azalmakta bulunduğundan bunlar amelesini kanunen bir mecburiyet yokken kendiliklerinden sigorta ettirmeğe başlamışlardır.

Mahaza diğer taraftan vazii kanun iki vaziyet dahilinde kazalara karşı şeklen mecburiyet tahmil etmiştir.

1 — İtfaiye teşkilâtında hizmet edenler.

2 — Ticareti bahriye efradına yani gemicilere.

Bu teşekküller hususî bir müessesese teşkil edebilirler.

Teşkil edecekleri basireti içtimaiye müesseseleri ya ni sandıkları müessesatı umumiyedendir. Müessesatı umumiye hakkındaki kanunun müsaidatından istifade ettikleri tabiidir.

Sayü ameleden mütevellit sigorta şirketleri ve müessesatı hükümet tarafından daimî ve sıkı bir nezarete tabidir.

Mülkiye mektebi ve Harp Akademisi
Hukuku İdare hocası
İbrahim Âli

Madrid Kongresinde görüşülmüş olan

İdarî islahat

Yazan : **Albert Dev'ze**
Beynelmilel İdarî ilimler
Enstitüsü Reisi

İdare İlminin halletmeğe uğraştığı geniş muadelenin içinde derinlere gidildiği vakit , bu muadelenin ayrı ayrı iki manzara arzettiği görülür : Bir yandan, idarenin uzuvlanma çatısı , mertebelerin sırası , selâhiyetlerinin ayrılışı, idareler arasındaki yahut idarelerle ahali arasındaki anlaşamamazlıkların halledilmesi: öteki yandan idarenin iç hayatı , bunun kendi usullerine müteallik olan her şey , memurların seçilip alınması ve bunların terfileri , idarenin menfaatlarını tanzim etmekle mükellef olduğu cemiyetin manevî ihtiyaçlarına uygunluğu, Bunlarınhepsi bir arada , en iyi , en salâhiyetli , en canlı , en işe yatkın (souple) idareyi tahakkuk ettirecek tarzda teşekkül edince öyle bir idare şekli meydana gelir bunun (erge'si = ideal'i) Madrid kongresinin pek doğru olarak söylediği gibi, ucuz idare etmek değil iyi idare etmek olacaktır ; zira fena bir idare , az masraflı olsa bile, memleketi pek büyük malî felâketlere sürükleyebilir; iyi bir idare ise, masraflıda olsa feyizli halini pekleştireceği millî zenginlik için ancak pek hafif bir yük olur .

I

Malûmdur ki milletin siyasî uzuvlanmasında bir (mertebe sırası üstüstünlük hiérarchie) vardır : Yukarıda, millî varlığın timsali olan Devlet, aşağıda , aile müessesesinin akrabası sayılan .. komün.. bunların ikisi arasında ise (arabulucu = intermediaire) kuvvetler bulunur ki bunlar devlete Komün arasındaki bağlantıyı ve kontrolü pekleştirmek için, bazan sadece kanunların yarattığı, bazan da eski küçük hükümetlerin yıkıntılarından kalma, eski istiklâllerin ardından yaşama, az çok kendini gösterici, az çok derebeylik devirlerinde tanınmış varlıklardır; hepsinin üzerinde de beynelmilel müesseseler vardır.

Madrid kongresi, ilkönce, aşağı yukarı derecede, en çok bu güne ait görülen hususî meseleleri tetkik etmek istedi.

a) **Komün hakkında**

1) İlkönce dikkati üzerine toplayan mesele, büyük şehirlerin, bilhassa büyük (Başkent = payitaht) ların

(Başkent = hükümet merkezi) lerin vaziyeti gözönüne alınmak gerektir. Çok büyük olan bir komün devletin emiciliğın autorité'sini tehlikeye koyar mı diye korkmalı mıdır, bu halin yalnız “Başınabuyrukluğa = Autonomie” ye değil, hale o Komün devlet merkezi de olursa, büsbütün “başığdırme” = domination,, a varmasından çekinmeli midir? 1793 ün ve 1871 in hatıraları bazılarının aklına gelince hemen büyük komünlerin gerek parçalanmasını, gerek bunların salâhiyetlerinin kısılmasını, gerekse bir vesayet altına konulmasını, ve öteki komünlere nisbetle, kendi başına buyrukluğunun aşağılatılmasını istemek yoluna sapılmıştır.

Kabul olunan tez, Devlet birliğine uygun düştü; büyük komünlere, hele (Başkent) lere “ pek geniş bir demokratik idare serbestliği” tanımak lâzım geldiği tasdik olundu, fakat bununla beraber, “ her memleketin kendire mahsus şartlarına uydurulmuş ayrı bir rejim yapmak” imkânı da kabul olundu. Şüphesizdir ki, bu kararlar, işin aslındaki güçlükleri düzelmekten ziyade tarif etmekte demektir; iyi amma, bu güçlükleri tetkik etmekten, kanun yapanların dikkatini bunlar üzerine çekmekten, ancak türlü milletlerin kendi mizaçlarına ve kendi hususî şartlarına göre bunlara uygun gelebilecek değişiklikleri kabul etmek kaydı altında hürriyet umdesini tasdik etmekten de daha ileriye gidilebilirmiydi ki ?

2 — Kongre öteyandan içtimaî yardımlar hususunda komünün salâhiyetlerini gözden geçirdi.

Büyük içtimaî meselelerin, şüphesiz bizzat alâkası olanların isteğiyle ve bunların kendi gayretleriyle; fakat Devletin umumî kuvvetlerinin koruması altında, halledilmeleri icap ettiğini ilân hususunda kongreye gelen memleketler mümessillerinin bir fikirde olduklarını görmek mühimsenecek bir hadise oldu. Bu umumî kuvvetler arasında, komün en başlıca vazifeyi üstüne alacaktır. Çünkü Devletten daha iyi komün kendi ahalisini hususî ihtiyaçlarını tanımak imkânındadır. Komünün bu hususta nüfuzu dolayısıyla, vazifesi amele meskenlerinin ıslahında kendini gösterir : Bu mesele hayatidir, enbaş iştir, hatta bazı cihetten amele sınıfının hakikî surette maddî, manevî ve fikrî seviyye yükselmesinin en birinci medarıdır.

Kongredeki Belçika murahhasları bu meselenin halli hususunun, Belçikada aynı zamanda münevver belediyecilikle ve içtimaî sıhhat koruma ile meşgul olan büyük

komünlerin faaliyet programlarının iki plânında bulunduğunu göğüslerini gererek söylediler.

b) Arabulucu = Intermédiaire kuvvetler hakkında:

1 — Azçok resmî bir mahiyet almış olan ve mantıkavî zaruretleri temin hususunda arabulucu kanunî kuvvetten daha iyi, fakat çok kere bu kuvvetin kontrolü altında yahut bunun yardımı ile iş gören “Komünler birliği = Fédération des communes” tedkik edildi. Bu bapta geri kalmış mantıkların elektriklenmesi, içilecek suyun taksimi, sıhhat korumaya, konfora ve o mantıkanın münbit bir hale getirilmesine ait her türlü hususat düşünülebilir.

Belçika murahhasları, bu meseleler hakkında da Belçika kanunlarının bu gibi umumî kuvvetler birliklerinin manevî şahsiyetini tanımakta olduğunu ve bu birliklerin ticarî birlikler şeklini almalarına ve bazı şartlarla hususî sermayelerin bunlara iştirak etmelerini tecviz ettiğini ve böylece yapılacak teşebbüslerin, idarenin şiddetli ve çok kerre gecikmeleri mucip olan muamele merasiminden kurtulması ve bil’akis bütün faaliyet vasıtalarının kullanılması ve hususî teşebbüslerin bütün işleme usullerinin tatbik edilmesi hususlarının temin edilmiş olduğunu beyan ettiler. Belçika kanunlarının bu tarzda bulunması , aynı zamanda cesurce ve ihtiyatlıca bir yeni formüldür ki şüphesiz istikbalin idare usulünü temsil etmektedir .

2 - Kongre şu cihetide göz önüne aldı ki işçi piyasasında adaletle iş dağıtılması ile sükûnun temini ve istihsalin ahenkli inkişafının yükselmesi gayesile , her mıntakada patronların ve işçilerin sindikalarından seçilen mümessilden müteşekkil, iki taraftan müsavat üzere

komiteler teşkil ederek, arabulucu kuvvetleri ictimai mahiyette bir faaliyet iktisap etmeleri kabil olsun.

Nefselemirde bu fikri dikkati calıptır, fakat bizim görüşümüzce bu daha ziyade Devletin salahiyetleri dahilinde kalır. Kongrenin bu hususat ile müştakil şubesinde bu düşünceyi kabul etmiş göründü , çünkü buna ait verdiği kararlar şu merkezdedir ki iki taraflı müsavat üzerine kurulan komitelerin vazifeleri “ Devlet mümessillerinin idaresi altında olarak çalışma şartlarını ve istihsal edici İktisadî kuvvetlerin inkişafını tanzim etmek” olacaktır. Bu mesele bilhassa İspanya murahhaslarını alâkadar etmiştir ki bu memlekette bazı arabulucu kuvvetler (Vilâyetler) bu gibi salahiyetlerin tatbikatını haklı gösterecek surette oldukça ehemmiyetli imtiyazları mahfuz tutmuşlardır.

Filhakika burada bahsolunan keyfiyet , tamamilen millî mahiyette bir çalışmadır ki Devlet bundan vareste kalamıyacağı gibi bunun neticesi de “umumî mahiyette millî müesseselerin” ihdasına varır, bu müesseseler ise mıntakavî ve beynelmenatık müsavat üzere müesses taazzuvların faaliyetleri arasında ahenk temin ederler ve hususile “memleketin İktisadî kuvvetlerini sıraya, nizama koyarlar”.

a) Devlet hakkında :

1) İdare memurlarını, asıl idare makinasının iyi işlemesi hususunda telkinler yaparak âmil olmaları için, Devletle temasta bulunan, kanunen tanınmış büyük birlikler tesis edebilmeleri cihetine de kongrede temayül gösterildi. Bugün bu düşünce hiç kimseye aykırı görünmez, elverir ki bu birliklerin gaye ve vazifeleri katıyetle tayin edilmiş olsun ve kongrenin bu meselelere ait şubesince de derpiş edildiği veçhile, “Dahiliye neza-

retinin idare üzerindeki emirciliği = autorité'si ve parlamentoyu alâkadar eden mesuliyeti halden masun kalsın''. Memurların grev yapma haklarındansa artık bahs olunmadı, çünkü bundan evvelki kongreler zaten bu meseleyi bilhassa ve pek doğru olarak reddetmişti.

2) Bundan maada, **İdarî kuvvetin** teşkilâtından bahs olundu ve bu bapta, zahiren birbirine muhalif, fakat hakikatte birbirine sınımsız bağlı iki düşünce ileri sürüldü :

En baştarafta “ **centralisation = Merkez bağıllık**”, aynı sahada idarenin umumuna şamil bir plân vücuda getirmek kabiliyetini ve bu plânın tahakkukunu başarmak için vasıtaları haiz baş olmak emiciliğini = autoritésini temin etmek içindir.

Bu, vekâletlerde haddinden fazla dairenin çokluğunu fena görmek demekte ki bu dairelerin salâhiyetleri çek kerre birbirine karışır veyahut bir kısmı öteki kısmına muallâk bulunur; öyle ki amelî sahada bazı hususâtın tahakkuku, her dairenin kendine ait hususiyetleri müdafaaya uğraştığı uzlaşmaların önceden vaki olmasına tabidir.

Bu, vekâletlerdeki istikrarsızlığı da iyi görmemek demektir ki bu hal de pek çok defa vekilin tetkika müstenit umumî bir fikir edinmesine mani olduğu gibi uzunca bir zaman içinde böyle bir fikrin tatbika konulmasına da imkân bırakmaz. Ve bundan sarsıntılar, sürçmeler, zamanına göre umulmadık intihabat neticeleri ve siyasî teşevvüşler hadis olur ki müşterek menfaatin yolu ile işlemlerini tehlikeye düşürür.

Bazı memleketler bu mahzura karşı bir çare olmak üzere, politikanın bu günkü halini temsil eden vekilin yanına, bir de vekil muavini mesabesinde büyük bir memur koyarlar ki bu da idarî devam ve istikrarı temsil eder.

Servislerde ise, enbaştaki “merkezebağlılığın” aksine olarak Merkezden ayrılık = décentralisatipn tavsiye olunmuştu; bundan maksat da ehliyetlerden istifadeye ve memurları amelî sahada alışkanlıktan mütehasıl iş ihtisaslarına meydan bırakmaktır ki böylece hem her yerde, umum müdürlükler ve kalemler arasında son derecede itinalı bir iş taksimi temin edilmiş olur.

İnzibat, nezaret ve mürâkabe, işleri tastamam ve vaktinde görmek, vazifeden şaşmazlık hususlarının tekrar ve teyidine hacet yoktur, bunlar kendiliğinden ve söylemeksizin olacak şeylerdir,

d) Arabulucu taazzuvlar hakkında :

Bu taazzuvların katî nizamlarını kurmağa kalkışmanın henüz mevsimsiz olduğu şüpheşizdir. Bununla beraber, bu meselelerle alâkadar kongre şubesi, bunlar için, her memlekette hükmî şahsiyet, yani mala tasarruf, mukavele akdi, mahkemelerde müddei veya müddealeyh olarak mürâfaa hakları verilmesini beyan etti. Bu hukukî usul mezkûr taazzuvların istikrar ve nüfuzlarına hadim olur.

Milletler Cemiyeti bile bu günkü halin ehemmiyetli boşlukları bulunduğunu takdir etti. Bu sebeple derhal kendi memurlarile vuku bulacak ihtilâfların nizama bağlanması için bir İdarî mahkeme tesit etti, çünkü bu gibi nizamları fasletmek için bu güne kadar yer yüzünde hiç bir mahkemenin salâhiyeti olmamıştır.

e) İdareler arasındaki ve yahut idareler ile halkın anlaşamamazlıklarına ait hususata gelince, kongre, idareler arasındaki ihtilâfların müstakil muhakeme usullerine tabi tutulmaları ve bunların asla daha nafiz olan kuvvetin keyfi hüküm ve takdirine bırakılması temennisini

ifade etti, çünkü halk çok kere herhangi bir makamın hatta kanunsuz muamelelerine karşı bile baş vuracak yer bulmaz olmuştur.

Bu temenni ise “Devlet Şurası” fikrini tekrar ele almak demektir, öyle bir müessese ki Fransada mevcut olan teşkilâta mümasil olsun. Bu keyfiyetten Belçikada da, esasi kanunun tadili sırasında, bahsolundu ise de, o vakitki heyecanların ve vakaların mühacemesi içinde buna lâıyk olduğu ehemmiyet atfolunmamıştı.

II

Şimdi idare meclisinin teşkilâtın ziyade manevî bakımından görünüşü kalır ki bu da bilhassa kadınların Devlet memuriyetlerine girmeleri, memurların hukukunun nizama bağlanması, idare cihazının işlenmesi hususlarıdır.

a) Kadın meselesi :

Madrid’te umumun birleştiği mülâhaza şu oldu ki bu günün cemiyetinde, kadının rolü değişmiştir, kadın, İdarî vazifeleri deruhte etmek hususunda kendisini erkeğe müsavi kılacak surette bir irfan ile bir takım mutalebeler ve kabiliyetler izah eylemiştir.

Muhik surette, kongre, kadınların memuriyetlere kabul edilmesinin erkeklerle müsavi şartlarda olmasını ve nakdî cihetten kadın memurların erkek arkadaşlarından farklı bir muamele görmemesini talep etti.

Bu müsavilik, şüphesiz, asıl memuriyet itibarile memurluğun bütün safhalarına şamil olamaz. Ancak, şimdiden bunun ameli sahada geniş bir tatbik imkânı bulunması lâzımdır .

b - Memurlar :

Memuriyetlere tayin hususunda iki büyük tehlike vardır : Şahsî koruma tarzı ki son şekli kendi taallukatını mevkilere geçirmeğe (népotisme) varır ; siyasî koruma tarzı ki zarurî neticesi memurların mevkilerinden emin olmamaları ve İdarî köleliktir . Bu iki tehlike , tayin sırasında olduğu kadar ağır derecede, terfî hususundanda tehdit edici mahiyettedir . Buna nasıl çare bulmalı ?

1 - Memur mesleki için adam yetiştirmek bahsinde bu yola hizmet eden mektepler tesisi zaruridir . (Meselâ bizdeki Mülkiye Mektebi böyle sayılabilir . E. B.) Böyle bir mektep Brükselde vardır ki Şehir tarafından masrafı görülür , Ruppe meydanındadır, bu bir akşam mektebidir . Bunu ziyaret etmelidir ; çok alakayı calıp bir müessesedir . Bu mektepte bir takviye ve bir inkişaf ettirme teşebbüsü vardır . İhzari bir diploma verir , namzedin İlmî ve manevî yetişmişliğini tesbit eden mekteplere olan ihtiyaç bugün her zamankinden fazladır: çünkü bir memur kendisi için teşvik ve gayret sebebi olmak üzere artık birinci Napoléon'un telekki ettiği şekilde ne bir nüfuzu ve ne de memuriyetinin debdebesini haizdir .

Bilakis, memurluğu hayat şartları çok kerre kanaatkarca, hatta bazan muzayakalıdır , eğer kendisi için icap eden hayatın şerefini muhafaza etmek kaygısı olursa ...

Bu halde memurda yüksek bir ahlakın , büyük bir duygu asaletinin, büyük bir irfan yüksekliğinin inkişaf ettirilmesi lâzımdır ki bu hasletler ona vazifesinin yüksekliğini anlatacak ve bunu ifaya kabiliyet verecektir .

2 - Mesleke giriş . Memuriyete müsabaka ile girilecektir, bu umumî bir kaidedir, yoksa iltimasla değil .

3) Terfî etmeye gelince, imtihana mı, müsabakaya mı, âmirlerin verecekleri notlara mı müracaat etmelidir?

Sayırsız amelî güçlüklerle bu sahada rastgelinir?

Müsabaka, müsait olan veya olmıyan bir tesadüfe göre değişecek bir netice tehlikesi arzeder. Bütün hakemlerin üzerine tesir edecek olan “mahcup tabiatlı” oluşun bu müsabakalarda fena netice elde edilmesini mucip bir âmil olacağını da hatırlamalıdır, imtihan usulüne gelince, hangi rütbeye kadar bu usul doğru görülebilir?

İnsan öyle bir yaşa gelir ki imtihana girmek nefse ağır gelir. Amirlerin takdirine gelince, bu da asıl amirin kendisinin gerek ahlâkı ve gerek işinin ehli olmak itibarıyla kıymeti ne ise o kadar kıymeti olan bir tarzıdır. Bununla beraber “âmirin takdiri” usulünden müstağni kalınamaz, çünkü müsabaka ve imtihan tarzları ile maiyetteki memurların gayreti, şahsî teşebbüsü, doğruluğu, muhakemesi ve madunlara emir verme kabiliyeti anlaşılmış olamaz.

Kongre müsabakaya taraftar oldu. Fakat bilâlılara vuku bulacak tetkikler için bu meselenin açık tutulması icap edecek gibi görünüyor. Müsabaka, merdivenin alt basamağında olmalıdır, yani memuriyete girerken. İmtihan, orta rütbelerde tetkik olunur. Amirlerin notları ise yüksek dereceler için işe yaramalıdır; fakat bu notlar alâkadar olan memura bildirmek icap ettiği gibi âmirin verdiği notlardan mesuliyeti de fiilen görülmelidir.

Erişilecek gaye, “kıdem”, in “geçiktirici ılerleme”, denilen mahzurunu ortadan kaldırmaktır. Bunda şahsın teşebbüs kabiliyetini öldürme ve ehliyeti mükâfatsız bırakma, autom tik bir surette iktidarsızları başa ge-

çirme, memurların arasında en müsteit olanlarını süratle amirlik mesaisine sevketmemiş olma, bu gibilerin şevk ve hevesini kırma, bunları idareden ayrılmaya mecbur etme gibi kusurlar görülmektedir. Fakat bu kıdem usulünü, iltimascılığa ve intrikaya kapı açmaksızın ortadan kaldırmak da kabil midir ki bu suretle de adalet duygusunu yaralıyarak herkesin birden şevk ve hevesi kırılacaktır. O halde en iyi usulü tesbit etmek muvafık olur ki bu da hal ve şartlara göre yukarıda sayılan muhtelif tarzların bir araya getirilmesi demektir.

4) Meslekte emniyet, idari muhakeme usulü ile temin edilen bu mahkemelerde, ağır hükümler mevzuubahis olduğu zaman, müsavi rütbede olan memurların da mümessili bulunmalıdır. Bu mahkemelerin hükümlerine, istişarî mi yoksa kat'î mi bir mahiyet vermek icap eder. Bu , tetkik edilecek bir meseledir. Her halde Autorité yi muhafaza etmek de lâzımdır .

Memuriyette istikrar, yerinden emin olmak, ve milletin İktisadî ve İçtimaî halini itibara alarak kâfi derecede bir ücret ve mükâfat bulunmak da zarurîdir. Bütün bunlar memurluk meselesinde esasî birer unsurdur ki Madrîde kongresi, bir çok faaliyeti arasında bu noktalara şöylece bir temas ile kalmıştır.

c) Nihayet idarelerin işlemesi hakkında ne söylenebilir.

Evvelâ şunu ifade etmelidir ki İdare cihazı kendisi için ve kendi üzerinde işlemez, o faaliyetinin randmanındaki faideyi ve sürati her şeyden önce gözünün önünde tutmalıdır. Binaenaleyh idare, kendi usullerini tashih etmek, bütün lüzumsuz ve muattal muamele şekillerini kaldırmak, hususî idarelerin her işe yatkınlığını ve semeredarlığını mucip olan tarzları istiare etmek mecburiyetindedir.

Bu perensip, zaten, Fayol tarafından ve bu zatın usulüne taraftar olan zümre ile aynı zamanda daha bir çok başka âlimler tarafından ileri sürülmüştür.

Herşeyden önce, lüzumsuz evrakçılığa harp açmalıdır. Amir, kendi düşüncelerinin bütünlüğüne uygun bir hareket programı tesbit eder; bunu kendi maiyetindeki yüksek dereceli memurlara bildirir ki bunlar da o programa nüfuz etsinler ve kendisine bu hususta münevver ve sebatkâr bir yardımcı olabilsinler, her bir dereceden âmir aynı suretle vakit vakit kendisinin bir derece mâdununda bulunanları toplar; iki veya daha fazla servisin (idareşubesinin) alâkadar oldukları ihtilâftı meseleleri müzakere ve mümkünse şifahen hal ve faslettirir. Aksi takdirde bu gibi meseleler süratli bir tarzı tesviye bulamazlar.

İdare lisanında “küçük köprü”, diye anılan usulden de bir kaç kelime ile bahsetmelidir: İki muhtelif servisten iki memur, “üstüstünlüğe = hiérarchie’ye” riayetle muhabere edecek yerde kendilerini alâkadar eden işler için doğrudan doğruya temasa girerek meseleyi halletmek yolunu tutabilmelidir. Ancak bunda bir derece üstün âmirlerine bu temaslarının herbir neticesinden derhal malûmat vermeleri şarttır. Böylece, tahriratlar veya raporlarla vakit geçirileceğine telefonla veya şifahen tebligat yapmak tarzı da genişletilebilir.

Artık mahaza yığınlarla dosya yapmış olmak için evrak toplayıcılıktan vazgeçmek icap eder. “Küçük köprü”, tarzı, faydasız çalışmaları ve zaman kaybetmeleri ortadan kaldırır.

Nihayet tufeyli servislerin de budanma ameliyesine girişmelidir. Meselâ, bazı idarelerde görüldüğü gibi (kontrol teşkilâtının bir daha kontrolü) tarzında ikinci bir teşkilât fazlalığı tayyedilmelidir.

İşte dördüncü İdarî ilimler kongresinin faaliyeti bu sahalarda cereyan etti. Kongrenin çalışmasına şu yukarıki düşünceler istikamet verdi.

Şimdi kendisine mülhak teşkilât ile kongrenin yeni institüsü, üç sene sonra yani 1934 te toplanacak olan beşinci beynelmilel kongre tarafından müsbet ve katî surette verilecek kararlar için muktazi olan vesikaları hazırlamakla ve tetkiklerine devam etmekle meşguldür.

Bu öyle ehemmiyetli bir çalışmadır ki yüksek bir ideal'den = erge'den ilham almaktadır. Bugünkü cemiyette, Devlet teşkilâtında idarenin, artık hükümden düşmüş bir mazinin halâ ölmez bir tebellürü halinde devam etmemesi icabeder. Bilâkis ibarenin - bugün anladığımız şekilde - Devletin maddî ve manevî ihtiyaçlarına cevap vermesi lazımdır. İdare, canlı, faal, işgüzar ve müterekki olmalıdır. Ve nihayet Devletin hazinesine bir memleketin umumî servetine idarenin mevcudiyetile yüklenen ağır masraf yükünü o idarenin millî iktisadiyata yapacağı büyük hizmetlerle ivazlandırılması lâzımdır.

Böyle olursa bir idare hürmet ve itimat kazanır, gerek o idareyi temsil edenlerin yüksek liyakatleri ile ve gerek ifaşına çalıştığı mesainin parlaklığıyle.

İşte bu günün cemiyetinde idare usulüne verilmek istenilen ideal mahiyet budur.

Enis Behiç

İTALYAN

Vilâyet ve Nahiyeler kanunu

(Geçen nüshadan mabat)

Bap : 4

VİLÂYET İDARESİ

Fasıl : 1 Vilayet

Madde 229 — Vilâyet bir şahsiyeti hükmiyedir . Tasarruf selâhiyetine malik olup menafiini idare ve temsil eden bir idaresi mevcuttur .

Madde 230 — Her vilayetin idaresi bir vilâyet umumî (Gonsiglio provinciale) meclisi ile idare encümeni (deputazione provinciale) den mürekkeptir .

Madde 231 — Vilâyet idaresine şunlar tâbidir .

1 - Vilâyet ile mütesarrıflıkların emvali ve bu emvale müteallik faaliyetleri ,

2 - Vilâyet ile mütesarrıflıklar lehine müesses müesseseler ve amme tesisatı ,

3 - Hususî kanunlarla vilâyetin emrine verilen nukut ile edilen muavenetler ,

4 - Kanunlarla bâzı masarife iştirâk emrolunduğu taktirde piskoposluk menafii .

Fasıl : 2

Vilâyet umumî meclisi (Cou. Provinciale)

Madde 232 — Vilâyet umumî meclisi şunlardan mürekkeptir:

600,000	den fazla nüfus olan vilâyetlerde	60	âza
400,000	„ „ „ „ „ „	50	„
200,000	„ „ „ „ „ „	40	„
Sair vilâyetlerde	„ „ „ „	30	„

Madde 233 — Vilâyet umumî meclisi vilâyet merkezinde içtima eder .

Madde 234 — Vali bizzat veya idare memurlarından biri vasıtasile içtimalara iştirâk edersede rey sahibi değildir .

Vali içtima devrelerini, derhal nezarete bildirmek şartile 15 gün tehir edebilir .

Madde 235 — Vilâyet meclisi adiyen her sene ağustosun ikinci pazar ertesi günü içtima eder .

Meclis, valinin talebi veya idare encümeninin (dep.pro.) teşebbüsü ya âzaların üçte birinin talebi üzerine fevkalâde olarak içtima edebilir . Fevkalâde içtima , resmî gazete veya vilâyet gazetesi ile ilân olunur . İçtima devreleri vilâyet meclisi reisi tarafından içtima günü olarak tesbit edilen güden laakal beş gün evvel âzanın ikametgâhına tevdi olunacak ihbarname ile bildirilir.

İhbarnamede ilk içtimain ruznamesi muharrer bulunur . Ruzname valiyede bildirilmek lazımdır .

Madde 236 — İçtima devrelerinin adiyen imtidadı bir aydır . Meclis kararıle temdit veya tenkis olunabilir .

Madde 237 — Fevkal'ade içtimalarla temdit edilen âdi içtimalarda içtima veya temdit kararında müzakere edilecek mevzular gösterilir.

Madde 238 — Vilâyet meclisine ilk içtimasında âzadan yaşça en kıdemlisi riyaset ve en genci kitabet vazifesini ifa eder .

Meclis aynı içtimada âzaları arasından ilk reyde veya ikinci reyde ekseriyeti mutlaka ile bir reis, bir reis muavini bir kâtip, bir kâtip muavini tayin eyler . Bunlar 4 sene müddetle ifayi vazife ederler .

Keza azalardan 241 inci maddenin 9 uncu bendinde muharrer vilayet encümeninin (Depu. Pro.) hesaplarını tetkik edecekleri intihap eder .

Madde 239 — Vilâyet meclisinin ilk içtimasında vilâyet azalarının laakal nısfı iştirâk etmedikçe karar ittihaz edilemez .

Mamafi diğer bir günde vukubulacak ikinci içtimada azanın üçte biri hazır bulunduğu takdirde karar ittihaz edebilir .

Madde 240 — Vilayet meclisleri reisleri, haklarında hükümetin sureti mahsusada nazarı dikkatinin celbi lüzumuna kani oldukları evrakı kendi mütalealarile birlikte doğrudan doğruya Dahiliye nezaretine gönderebilirler.

Madde 241 — Vilâyet meclisi kanun ve nizamlara tevfikan atideki mesail hakkında ittihazı karar eyler :

1 - Vilâyete ait amme müesseseleri vucuda getirmek

2 - Mübayaa akitleri 21 Haziran 896 tarih ve 218 numaralı kanun mucibince valinin müsaadesi hariç olarak hibe ve mahlulâtın kabulü ve 30 Kânûnuevvel 928 tarih ve 2839 numaralı kararnamenin 87 inci maddesinde muharrer olanlardan mâda bilumum akitler .

3 — Yilâyet emvalinin idaresine ait işler.

4 — Hususî müesseselerce veya kanun mucibince hükümetçe temin edilmemiş olduğu takdirde orta teknik tedrisat.

5 — Tekmil vilâyet ve bazı aksamı menfaatine matuf amme tesisatı.

6 — Fukaradan muhtellişuur olanların muhafaza masarifiyle 14 şubat 904 tarih ve 36 numaralı kanunda mezkûr sair masraflar.

7 — İkinci ve üçüncü sınıf umumî yollarla 15 teşrinievvel 932 tarih ve 2506 numaralı kanunun 7 inci maddesi mucibince muhafazası vilâyete mevdu diğer yollar hakkında ve 30 Kânunuevvel 923 tarih ve 2839 numaralı kanunun 87 inci maddesine mezkûr olanlardan mada kanunlarla vilâyete muhavvel nehir ve araziye ait işler.

8 — Umuru nafia ile umumun tahsil veya menfaatine hadim müesseseler için komünlere veya iştiraklere edilecek yardımlar.

9 — Bütçenin tertibi bir fasıldan diğerine münakale icrası veznedar hesabı kat'isi ile vilâyet encümeni (dep-pro) nın idare hesabının tetkiki, tahsisatın tarzı istimali,

10 — İkame ve müdafaa olunacak davalar,

11 — Vilayet köprü ve yolları üzerinde mururiye resmi ihdası,

12 — Vilâyetin kanunen iştirake mecbur bulunduğu işler ve masraflar,

13 — İstikraz akitleri,

14 — Vilâyete ait müesseselerin nizamnameleri,

15 — Kendilerine ait hususî idareleri olmasa dahi tekmil vilâyetin veya bir kısmının menfaatına müesses müesseseler üzerinde icra olunacak nezaret,

16 — Olbaptaki kanun ve nizamlardaki ahkâm dahilinde idare memur ve müstahdemleri ile idare vazifesile muvazzaf vilâyet müesseseleri fen memurlarının tayin, işten men ve azilleri,

17 — Vilâyetteki abidelerle vilâyet arşivinin muhafazası,

18 — Ait olduğu kanunun sair hükümleri baki kalmak şartıyla av yapılacak zamanların tayini,

19 — Vilâyete ait binalarla vilâyet idarelerine ait arşivlerin muhafazası,

20 — 10 uncu madde mucibince vilâyet idare cuntası müntehap azasının, 26 Haziran 1913 tarih 821 numaralı kanunun 37 inci maddesi mucibince vilayet intihap komisyonu azalarının, 18 temmuz 904 tarih ve 390 numaralı kanun mucibince vilayet muavenet ve hayır müesseseleri komisyonları müntehap azalarile kanunlarla tayinleri kısmen veya tamamen vilâyet meclisine intikal etmiş olan sair komisyon azalarının tayinine müteallik mesail,

21 — Bir müstakil müessese veya iştirak tarafından muavenet görmeyen veremlilerle körler ve dilsizlere muavenet,

22 — Hususî kanunlarla vilâyete mevdu sair bilûmum hizmetler,

Bu maddede derpiş edilen nizamlar hakkında 226 ıncı madde de mezkûr müeyyideler tatbik olunur.

Madde 242 — Vilâyet meclisi kanunlarına tevfikân ahvali atiye hakkında ittihaz karar eyler :

1 — Vilâyet sancak ve mandamento ve komün hudutlarının tadili tekliflerle merkezlerinin tayinine müteallik mesail.

2 — Vilâyetten geçen yolların tasnifinde yapdacak tadilât.

3 — İştirak ile yapılacak yeni yolların idaresi,

4 — İştirak müesseseleri ve haklarında kanunlarla veya vali tarafından mütalea istenilen sair bilumum mesail,

Madde 243 — Vilâyet meclisi, şefkat, hayır ve din müesseseleri ile sair her türlü umumî hizmetler hakkında kanunlarla kendine mevdu vazifeleri icra eyler.

Madde 244 — Vilâyet meclisi, masarifi vilâyete ait olmak üzere müesses olan amme müesseseleri hizmetlerinin hüsnü ceryanına nezaret eylemek üzere azasının bir veya bir kaçını tavgiz edebilir.

Madde 245 — Vilâyet meclisi kendine mevdu vazifeler icabile lüzum gördüğü tahkikatın icrasına azasının bir veya bir kaçını memur edebilir.

Bap 3 — Vilâyet idare encümeni (deputazione provinciale)

Madde 246 — Vilâyet meclisi kendi azalan arasından ekseriyeti mutlaka ile 4 senede bir tamamı değışmek üzere bir encümen intihap eder, Keza kendi azası arasından ekseriyeti mutlaka ile bu encümene bir de reis seçer. Reis 4 sene müddetle ifayı yazife eyler.

Vazifeden çıkanlar hervakit tekrar intihap olunabilirler. Vilâyet encümeni (dep. Pro.) intihabında 134 ncü madde ahkâmı tatbik olunur.

Vilâvet encümeni reisi 150 inci madde mucibince yemin eder.

Madde 247 — Vilâye encümeni azalan nufusu 600 binden fazla olan vilâyetlerde 10 ve 300 binden fazla olan vilâyetlerde 8 ve diğerlerinin altı danedir.

Adiyen gaybubet eden veya işten men edilenlerin

yerine geçmek üzere yedek olarak nüfusu 600 binden fazla olan vilâyetlerde 4 ve diğerlerin iki aza daha seçilir,

Madde 248 — Şunlar Vilâyet encümenine intihap olunmazlar:

1 — Biraderler, 27 inci maddede gösterilen derecelerdeki akraba.

2 — Devletten maaş alanlar.

Madde 249 — 248 inci madde ile 288 inci maddenin 1, 3 ve 4 üncü bentlerinde gösterilen manialardan birinin tahakkukunda encümen azalığı sıfatı inkita eder.

Madde 260 — Vilâyet encümeni (dep. pro.)

1 — Devre aralarında meclisi temsil eder.

2 — Azalardan bir veya birkaçına kendini temsil selâhiyeti vererek vilâyat meclisince ittihaz olunan kararları infaz eyler.

3 — Varidat ve masraf bütçelerini ihzar eder.

4 — * 241 inci maddenin 16 ıncı bendinde muharrer olanlar müstesna olarak vilâyet daireleriyle vilâyet müesseselerinin bilcümle memur ve müstahdeminlerini tayin, işten men ve azleder.

5 — * Vilâyetten maaş alanları tayin işten men ve azleder.

6 — 7 — * Mülğadır.

8 — Vilâyet hukukunun muhafazasına müteaallik muamelâtı ifa eyler.

9 — Mütaceliyet halinde 251 inci madde mucibince ilk içtimasında meclise bildirmek üzere meclise mahsus olan muamelâtı ifa ile onun namına beyanı mütalea eder.

10 — Vilâyet meclisinin (Con. pro) kararına arz edilecek işlerrin ihzari tetkikatını icra eyler.

11 — Vilayet meclisine her sene kendi idarelerinin hesabını verir.

12 — Her sene umumî bir rapor halinde vilâyet idarsine müteaallik istatistikî malumatı toplıyarak hususî nizamnamesile muaayyen şekillerde Vali ile vilâyet meclisine arzeyler.

13 — Valinin her talebinde beyanı mütalea eyler,

Madde 251 — Vilâyet encümeni (dep. Pro.), umumî meclisi içtimaa davete mütehammil bulunmıyan ve meclisin son içtimaaından sonra tahaddüs eden yeni bir sebebe müstenit bulunan müstacel hallerde kendi mes'uliyeti altında ittihazı kakar eyler.

* İttihaz olunan karar meclisçe tasdik edilmek üzere ilk içtimaaında meclise rapor edilir.

* Kararlar hakkında 128, 211 inci maddeler ahkâma tatbik olunur.

Madde 252 — Vilâyet encümeninin (dep. pro.) kararları muteber olmak için encümeni teşkil eden azaların ekseriyetinin iştirâki lazımdır. Mutlak ekseriyet kazanan taklif kabul edilmiş addolunur.

Madde 253 — Bir komün meclisi azası ve ya vilâyet dahilinde mevcut bir şefkat, hayır ve din müessesesi idare âzasından biri aynızamanda encümende aza olursa bunların mensup bulundukları idareleri alakadar eden mesailin meuzuu bahs olacağı içtimalara girmez, rey veremezler. İşbu hüküm vilâyet encümeninin kararına tabi işlerde vazifedar olanlarla vazifedar olmuş bulunanlar hakkında da tatbik olunur.

Madde 254 — encümen dahili vazifelerinin icrası hakkında bir nizamname tertip eder.

Madde 255 — Vilâyet encümei reisi.

1 — Muhakimde vilâyeti temsil eder.

2 — 227 ve 228 inci maddelere tevfikân vilâye nizamlarına muhalefet edenler hakkında tatbikatta bulunur.

3 — Vilâyet idaresi namına icabeden evrakı imza eder.

4 — Vilâyet devairi ve memurları üzerinde murakaba icra eyler.

5 — Bizzat veya azasından birini memur etmek suretile müzayede ve münakaşalarda hazır bulunur.

6 — Encümen azasından biri, ve kâtip veya idare amiri ve muhasiple müştereken tediye emirlerini imza eyler .

7 - * Hizmet ve işletme akitleri ve kanunlarla mecburî olan veya 30 Kâ. evvel 923 tarih ve 2839 numaralı kararnamenin 9 uncu maddesi mucibiince meclis veya encümen tarafından karargir olan kontratları akit ve tescil eyler .

Madde 256 — Reisin gaybubeti veya işten memnuniyeti halinde encümenin (Dep. Pro.) en kıdemli azası vekâlet eder .

Bap – 4

Vilâyet Maliye ve muhasebesi

Madde 257 — Her vilâyette umumun istimaline mahsus emval ile menkul ve gayri menkul bilcümle emval ve emlâkin sahih bir müfredat defteri tutulur .

Madde 258 — Vilâyet idaresi gayri mezru emval hakkındaki 179 uncu madde ile ormanlardan intifaa müteallik 180 inci ve komün masraflarile tediye emirlerinin ısdarına müteallik 207 ve 208 inci maddeler ahkâmına riayet eder.

* Vilâyet kuntratlarında 183 üncü maddenin A harfile gösterilen komünler için tesbit olunan kaidelere

riayet olunur . Maamafih 183 üncü madde ile 30 Kâ. evvel 923 tarih ve 2839 numaralı kararnamenin 53 ünçü maddesinde mutasarrıflara ait selâhiyetler valiye devredilmiştir .

Madde 259 — Vilâyetler :

1 - Vilâyet meclisince vilâyete tahsis olunan aza adedinin üçte birinden dun olmamak şartile vazifedar azalarının ekseriyet reyî ile karargir olmadıği,

2 - Fevkalâde mecburî masarîfın teminine matuf bulunmadığı

3 - Ana para ile faizinin itfasına muktazi vesait temin edilmediği takdirde istikraz akte demezler.

Bu madde mucibince faizli veya faizsiz olarak beş seneden fazla bir müddet için aktolunacak taahhüt mukaveleleri de istikraz akitleri gibidir. Bundan başka bütçeyi beş seneden fazla bir müddet için taahhüt altına sokan masraf kararları da işbu maddenin 1 inci fıkrasında mezkûr tarzda ittihaz olunur .

Vilâyet meclisleri vilâyet dahilinde amme menfaatlerinin mevzuu olan hususattan gayri için bütçenin ihtiyari masraf tertiplerinden sarfıyat icrasına karar veremeyecekleri gibi verilecek kararlar da işbu maddenin 1 numaralı bendindeki mezkûr tarzda ittihaz olunurlar. Ancak munzam vergileri kanuni miktarı mütecaviz vilâyetlere mütedair 313 ve 316 ıncı maddeleri hükümleri müstesnadır .

İşbu maddede muharrer şekillerde ittihaz olunan kararlar vilâyet idare cüntasının tasvibine tabi değildirler .

Madde 260 — Senei maliye ve muhammenat bütçesine mütedair 192 ve 201 ve 202 inci maddeler ahkâmı vilâyet idarelerine de tatbik olunur .

231 inci maddenin 2 inci bendi mucibince vilâyet tarafından idare olunan hususî müesseselerin hesapları vilâyet bütçesine ithal olunur .

Madde 261 — Adi varidat ve hasılatın kifayetsiziği halinde vilâyet masraf açıkları 310 ve 311 inci maddeler mucibince vasıtasız vergiler üzerine zam olunacak küsurat ile atideki madde mucibince otomobillerden senevi tarh olunacak rusum ve kanunlarla müsaade edilen sair varidat ile kapatılır .

Madde 262 — Otomobiller üzerine 1 Temmuz 910 tarih ve 569 numaralı kanunun 1 ve 7 inci maddeleri mucibince devletçe tarh olunan rusumun nısfı 1 Kâ. sani 913 tarihinden başlamak üzere vilâyetlere intikal eyler . Bunun vilâyetler arasında taksimi Devletçe icra olunur . Mezkûr nısfın % 10 nu tahakkuk ve tahsil ve rusum idaresi masarifi olarak tenzil olunur. Tenzilattan sonra kalan miktarın nısfı senei maliye nihayetinde her vilâyet dahilinde ikamet eden otomobil sahipleri adetlerine ve diğer nısfı vilâyetlerin yolları uzunluğuna göre vilâyetler arasında taksim olunur.

Madde 263 — Vilâyet masarifi mecburî veya ihtiyaridir .

Şu masraflar mecburidir :

1 - Vilâyet idaresi ile devairi memurlarının maaşları ve Mayıs 907 tarih ve 2700 numaralı kanun mucibince tekaüt için ihtiyât ve basiret sandığına iştirâk masrafları ,

2 - Vilâyet yol ve köprüleri ile setlerin tanzim ve muhafazası masrafları ,

3 - Liman ve fenerler inşa ve muhafazası ile kanunları dairesinde sair deniz hizmetleri masrafları .

5 — 2 Kânunusani 910 tarih ve 9 numaralı kanu-

nun 5, 8, 14 üncü maddeleri mucibince dahilî nehirler de seyrüsefere müteallik masarîf,

6 — Hususî müesseseler veya, devlet tarafından temin edilmediği takdirde, klâsik ve teknik orta tedrisat masrafı,

7 — Jandarma koğuş ve kışlaları inşaat ve muhafazası masrafı,

8 — İnsanî ve hayvani salgın hastalıklar zuhurunda sıhhi hidemat masraflarile 1 ağustos 907 tarih ve 636 kanunun 201 inci maddesinde mezkûr sair sağlık hizmetleri,

9 — Tediye ve tahsilât masrafları,

10 — Müşterek masarife iştirak hisseleri,

11 — Vilâyetteki fıkardan muhtelüşşuur olanlarla 14 şubat 904 tarih ve 36 numaralı kanunda mezkûr sair masraflar.

12 — Vilâyet ve mutasarrıflıklar dairesi ve 342 numaralı madde de muharrer mobilye hariç olarak vali ve mütesarrıf konakları masrafları ve kanunlarla vilâyet uhdesine muhavvel sair mesaiif.

Yukarıdaki bentlerde yazılı olmayan sair masarîf ihtiyarîdir.

Madde 264 — Vilâyet vasıtasız vergiler mültezimi vilâyet encümenince (Dep. Pro.) talep edildiği takdir de vilâyet veznedarlığı vazifesini ifa eder. Vilâyet varidatı ile vilâyetçe ifa olunan sair umumî hizmetler hasılatının tahsilinde 14 nisan 910 tarih ve 939 numaralı kanun ahkâmına riayet olunur.

Bap – 5

Hükûmete müterettip nazaret ve vezaif ile vilâyet idare cuntasının vazifeleri

Madde 265 — Vilâyet meclisi (Con. Pro) ile vilâ-

yet encümeni (Dep. pro.) kararları mazbatalan, tarihlerinden 8 gün zarfında her birinin reisi tarafından valiye verilir.

Vali bunları ahız ile derhal ahzı mübeyyin vesika verir.

Madde 266 — Vali kararların şeklen kanuna mutabakatını ve vilâyet meclis veya encümeninin vazifesi dahilinde olup olmadığını ve kanunlara muvafakatini tetkik eyler.

Madde 267 — Vali mazbatalan tetkik edip aldığı tarihten itibaren 20 gün zarfında, bütçeye müteallik olanları iki ay zarfında, yukarıki maddede mezkûr sebeplerden her hangi birinden dolayı iptal etmezse kararlar lâzımülnifaz olurlar.

Madde 268 — Kararların iptaline (Con. di. pefettuar) nın reyini aldıktan sonra vali tarafından hükmolunur.

İptal emirleri aleyhine dahiliye nezaretine müracaat kabul edilmiştir. Nezaret Devlet Şurasının reyini alarak icabını icra eyler.

Madde 269 — 217-222 inci maddeler hükümleri vilâyetlere tatbik olunur bundan 259 uncu madde hükmü ile umuru nafiaya müteallik 20 mart 1865 tarihli kanunun 14 üncü maddesinde muharrer vilâyet yollarının tasnifindeki tadilât hakkındaki hüküm hariçtir. Vilâyet umumî meclisinin masarifi vilâyete ait olmak üzere müessesatı umumiye ihdasına müteallik kararları vilâyet idare cuntasının tasvibine tabidir.

17 mayıs 1900 tarih ve 172 numaralı kanunun 3 üncü maddesinde derpiş edilen şeraitte bulunan vilâyetler mezkûr kanun ile 19 temmuz 1906 ve 364 numaralı kanunun 6 ıncı maddesi mucibince normal bütçenin nihaî tasdik tarihinden itibaren beş sene müddetle kralî ko-

misyonun vesayeti mahsusuna tabidir.

Madde 270 — Diğer vilâyetleri de alâkadar eden yolların idaresinde veya İktisadî veya fennî şeraitinde tadilâtı müstelzim umumî su yolları hakkında vilâyet umum meclisinin (con. pro) kararları nafis meclisi alisinin mütaleası alındıktan sonra nafia nezaretinin tasvibine tabidirler.

Bap – 6

Vilâyet idareleri hakkında umumî hükümler

* 271 — Mülğadır.

Madde 272 — 169 uncu madde ile komünler menafii hakkındaki kontratların tasdiki için komün hatiplerine tevcih olunan selâhiyet, hukuk diplomasını veya komün kitabetini ifa için ehliyetname almış olan vilâyet idareleri kâtip veya başkâtiplerine de şamildir.

169 uncu maddenin 2 ve 3 üncü fıkraları ahkâmı, vilâyet menafine müteallik akdolunacak kuntoratlarda vilâyet kâtiplerine de tatbik olunur. Aidat ve rûsumun hesap ve tahakkuku her zaman vilâyet encümenince (dep. pro.) tetkik ve tasdik edilir.

Madde 273 — Vilâyet memurlarına 290 inci maddenin son fıkrası tatbik olunur.

Madde 274 — Vilâyet umumî meclislerinin, mukarreratı matbuat ile neşrolunur.

Madde 275 — Vilâyet umumî meclislerince tayin olunan şu komisyonların azalan iki sene müddetle ifayı vazife ederler.

Asker alma meclisi,

Dört ayaklı hayvanat toplama komisyonu, Jüri intihap listesini ihzar edecek komisyon.

Millî nişancılık vilâyet komisyonu, orman komitası.

Muhacirler tasfiye komisyonu, kiliseye ait emvalin satış komisyonu, pazarlıkla alıp satma komisyonu.

Eski kanunlarda işbu komisyonların teşekkülüne mütedair mevcut olan hükümler bu madde ile ilga edilmiştir.

Fasıl – 7

Vilâyet ve komün idareleri hakkında müşterek hükümler

Madde 276 — Komün ve vilâyet hudutlarının tesbitine müteallik müracaatları esas mesele hakkında da karar vermek şartile Devlet şurası halleder.

Madde 277 — Komünler vilâyetler, kanununun ifasına borçlu bulundukları umumun menafiine müteallik muamelâtı ifaya mecbur olup bundan dolayı kanunla tayin olunmadıkça tazminat talebine hakları yoktur.

Madde 278 — * mülğadır.

Madde 279 — Komün meclisi ile vilâyet umumî meclisi 4 sene müddetle vazifede bulunurlar, ve bu müddetin inkızasında kâmilten teceddüt ederler 4 senelik müddet kâmilten teceddüdün vuku bulunduğu senenin 1 Haziranından itibaren küzerana başlar.

283 üncü madde hükmü hariç olarak sindako ile komün cuntası vilâyet encümeni (Dep. Pro.) reisinin müddetleri de herbirinin taalluk eylediği meclisin inkiza müddetlerle birlikte biter. Meclisler, yeniden teşekkül eder etmez mezkûr vazifedarların tecdidine mübaşeret ederler.

İşbu maddede mezkûr sebepten başka bir sebeple azalık sıfatının ziyai derhal yukarıda mezkûr vazifelerden dahi sukutu istilzam eder.

Madde 280 — Mezkûr meclisler istifa ve saire suretile azalarından üçte ikisini gaip ederse yeni baştan tamamen tecdit edilirler. 4 senelik müddet zarfında atideki ahvalde ikmalen intihap icra olunur.

1 - Meclis her hangi bir sebeple azasının üçte birinden fazlasını gaip ederse.

2 - Bir mandamento veya bir komün cüzü kendisine ait azalarının tamamını veya nısfını gaip ederse. İkmal intihapları, meclisler azalarının laakal altı ay sonra tamamen teceddütleri icap etmediği takdirde münhal vukuu tarihinden itibaren üç ay zarfında icra olunur.

Bu gibi ahvalde müntahap azaların vazifeleri mensup oldukları meclislerle birlikte nihayet bulur.

Madde 281 — İlân edilen azalar derhal vazifeye başlar.

Madde 282 — Ayni zamanda intihap edilen azalar arasından ilk intihapta en fazla rey alanlar intihap edilmiş addolunur.

Reylerde müsavat halinde yaşça büyük olan kazanır.

Madde 283 — 279 uncu maddenin son fıkrasında muharrer olanlar hariç olarak işbu kanun mucibince musayen bir zaman ile mukayyet tayinlar de tayin kılınan zevat bu müddet murur etmiş olsa bile yenileri gelinceye kadar vazifelerinde devam ederler.

Madde 284 — Mühletin inkizasından evvel bir aza yerine intihap olunanlar o azanın vazifede kalması lazım gelen müttet zarfında vazifede kalırlar ...

Madde 285 — Vilâyet ve komün umum azalan fahriyen ifayi hizmet ederler. Yalnız hususî vazifeler icrasına memur oldukları takdirde zaruri masraflarını alırlar.

Vilâyet merkezinde ikamet etmiş encümen azalarına

(dep. pro.) içtimalara iştirâk için mecbur oldukları seyyahat ve ikamet masraflarına mukabil huzur madalyası itasını emretmek vilâyet umum meclislerinin selâhiyeti cümlesin dendir.

* Vilâyet idare reisleri ile sindako lehine masarîf tazminatı olarak bütçeye senelik tahsisat vazolunabilir.

Madde 286 — Azaların hiç birine emir ve nehi tasarrufatı verilmez, verilmişse ittibâ mecburî değildir.

Madde 287 — Kanunla derpiş edilmiş olan bir manianın veya bu sıfatlarla kabili telif olmayacak halin veya ademi ehliyetin tahakkukunda azalık, muavinlik , (assessore) ve encümen azalığı (dep.pro) sıfatları zail olur.

Madde 288 — Şu vazifeler gayri kabili telifdir :

- 1 - Parlementoda meb'usluk ile vilâyet encümen azalığı ,
- 2 - Parlamento azalığı ile sindakoluk ,
- 3 - Vilâyet encümen azalığı ile sindakoluk ,

4 - Vilâyet umumî meclisi riyaseti ile vilâyet encümeni azalığı, parlamento meb'usları vilâyet encümeni azalığına vilâyet encümeni azalan parlamento azalığına intihap olunamaz intihaptan 8 gün evvel vazifelerini terk edenler müstesnadır.

2 ve 3 üncü bentlerde muharrer vazifelerden başka bir vazife icra etmekte olanlar altı ay evvel istifa etmedikçe vazifelerde telifi caiz olmayan yerlere intihap olunamazlar. Mamafî sindakolar icrayı vazife eylediği intihap hey'eti haricinden parlamento azalığma intihap olunabilirler. Bu takdirde intihabın müteber olduğu günden 8 gün zarfında parlamento azalığından vaz geçmezse sindako vazifesi kendiliğinden sukut eder.

Vilâyet idare cuntası azalan vilayet dahilindeki komün meclislerinin hiç birine iştirak edemezler.

Madde 289 — Meşru bir mazereti olmadan adi içtima devrelerinden birine tamamen iştirak etmemiş olan azalar sakıt olurlar.

Vilâyet encümeni (dep. pro.)azaları veya belediye muavinleri (assessore) bilâmazet birbiri arkasına üç içtimaa iştirak etmezlerse vazifeden sakıt olurlar.

Sukut kararı azannın mensup olduğu meclisçe ita olunur.

Vali sukut kararı itasını talep edebilir.

Madde 290 — Azalar, muavinler (assessore) vilâyet encümen azaları ve vilayet idare cüntası azalan kendi taraflarından idare olunan veya kendi idare veya nezaretlerine tabi bulunan müesseselerin hesapları görülürken veya bu müesseselere ait ihtilaflı mesail tetkik olunurken müzakerelere iştirak edemeyecekleri gibi kendi veya 4 üncü dereceye kadar akrabasının menafi veya muhasebesinin veyahut kendileriyle mezkûr derecede akrabalarına ait münazaalı mesailin tetkikine ve bu akrabaya memuriyet tevcihine müteallik müzakerelere iştirak edemezler.

Mensup oldukları hey'etleri alâkadar eden kendi idare veya vesayet ve murakabelerine tabi bulunan iş taahhütlerine ve vergi tahsilâtına ait hizmetlere gerek doğrudan doğruya gerek vasıta ile iştirak edemezler.

Madde 291 — Meclislere tekliflerde bulunmak salahiyeti hükümet makamile reislere ve azalara aittir.

Evvelâ hükümet makamlarının teklifleri ve badehu reislerin teklifi ve en sonra temsil sırasile azaların teklifleri müzakere olunur.

Madde 292 — Adi devrelerden birinde tetkik olu-

nacak mesail tetkik için lâzım gelen bilcümle vesaikle beraber 24 saat evvel içtima salonuna tevdi olunur,

Madde 293 — Fevkalâde içtimalarda meclislere, içtimain sebebine yabancı tekliflerde bulunulamiyacağı gibi böyle meselelerde müzakkere edilemez .

Madde 294 — Hükümet makamı veya reisler tarafından sureti mahsusada müzakereye vazedilen teklifleri müzakereden tegafül eden meclisler teklifleri kabul etmiş addolunurlar. Keyfiyet mazbata da tesbit olunur.

Madde 295 — Vilâyet ve komün umum meclislerinde içtimai alenidir. Aksine hüküm varsa esbabı mucibeli kararlar bu kayıttan harice çıkmak mümkündür.

Şahıslara müteallik mesail müzakereleri hiç bir vakit alenî olamaz . Sindakoların komün cüntalarının vilâyet encümen (dep pro.) azalarının ve vilâyet idare cüntası münthap azasının vilâyet umum meclisleri riyaset kalemlerinin hesap mürakıplerinin ve diğer komisyon azalarının tayininde içtimalar alenidir.

Madde 296 — Dahiliye nazırı şahsen rey sahibi olmayarak bilcümle meclislere iştirâk edebilir .

Madde 297 — Meclislerin içtimalarına riyaset edenler intizamı muhafaza , kanunlara riayet ve müzakere ve münakaşanın intizamının muhafaza ve temini için takdirî selâhiyetlere maliktir .

Bunlar Vilâyet meclislerde belediye cuntaları hakkında vali veya mütasarıfı ve diğerleri hakkında dahiliye nezaretine gönderilerek bir mazbata tanzim edereki içtimaları talik ve feshe selâhiyettardır.

Bunlar, aleni içtimalarda icabı veçhile ihtaratta buluuduktan sonra intizamsızlığa sebep olanların salondan ihracını ve hatta tevkifini emredebilirler.

İşbu emir mazbatada zikrolunur. Emrin ibrazı halin-

de tevkif infaz olunur. Fakat tevkif olunan şahıs icabı halinde muhakim nezdinde yapılacak takibata hâlel gelmeksizin 24 saat muhafaza olunur.

Madde 298 — Azalar isim üzerine çağrılarak yüksek sesle veya oturup kalkmak suretile rey verirler.

Yalnız eşhasa müteallik mesail de gizli rey verirler.

Ekseriyeti mutlakayı haiz olmayan kararlar muteber değildir.

Beyaz verilen veya okunaklı olmayan pusulalar ekseriyete ithal olunurlar .

Kanunla emir edilmedikçe hiç bir vakit (Ballottağ) usulü tatbik olunamaz.

Madde 299 — Reyler verildikten sonra reis üç azanın huzurile neticeyi tayin ve ilân eder. Ekseriyeti mutlaka ile rey kazanan teklif kabul edilmiş addolunur.

Madde 300 — Müzakere zabıtları kâtip tarafından tanzim olunur.

Zabıtlarda her teklifte cereyan eden müzakerenin esaslı noktalarile leh ve aleyhteki reylerin adedi gösterilir. Celsede kıraat ve tasdik olunur,

Madde 301 — Zabıtlar reisle hazurundan kıdemli bir aza ve kâtip tarafından imza olunur.

Madde 302 — Her aza kendi reyini ve esbabı mucibesini zapta derç ettirmeye veya bunların tashihini talebe hakkı vardır.

Madde 303 — Meclislerin, icraî kararların tadil ve ya feshini müstelzim kararlarında tadil veya fesih hakkında sarahaten veya zımnen bir şey beyan edilmemiş olursa karar verilmemiş addolunur.

Madde 304 — Meclisler hususî tetkikat ve tahkikatı müstelzim meseleler hakkında beyanı mutalea etmek

için bir veya müteaddit aza tayin ederler.

Madde 305 — Meclisler temsil ettikleri camiaya taahhüde bağlayacak akitlerde bulunmak üzere hususî Murahhaslara salâhiyet verebilirler.

Madde 306 — Vilâyet, komün umum meclislerinin miktarı 500 lireti müteceviz iş ve hizmet veya mubayaat masrafları hakkındaki her karan masrafın miktarını tesbit eden projelere veya tahminlere müstenit olmalı ve icra tarzı ile tediye tarzı gösterilmiş bulunmalıdır.

Meclisin yeniden mütalaası alınmadan projeden inhiraf edilemeyeceği gibi kontratlar da tadil edilemez.

Madde 307 — Tesis ve tamirleri kanunlarla meclislere tahmil edilmiş olan inşaat ve tamirat işlerinin icrasında bu işler mezkûr inşaatın emniyet ve selâbetini alâkadar ettiği taktirde her zaman meclislerin müsaadesini almak lâzımdır .

İşbu müsaade masarifi meclise ait işler hakkında cari kavaide teb'an meclisçe verilecek karar ile ita olunur . Kararın verilmemesi, ameliyatın men'i için derhal hakimden karar almak hakkını vermekle beraber faillerinin şahsen mesuliyetini de mucip olur . Mezkûr karar aleyhine esas meseleyede şamil olmak üzere sureti kazaiyede vilâyet idare cuntasına müracaat açıktır .

Madde 308 — Bütçe ile hesapların ve sair evrakın şekilleri nizamname ile tayin olunur .

Madde 309 — Komün ve vilâyet bütçelerine ait arazi ve emlâk munzam vergisi 310 uncu maddedeki usul ve garanti dahilinde arazi ve müsakkafat hazine vergisile mütenasiben takdir olunur .

Arazi ve bina vergisi üzerine munzam vergi ihdas selahiyeti evvelki senenin hazine vergisile munzam vergi miktarına göre beher lireden 60 santim hesabile mukayyettir .

Vilâyet ve komünler atideki maddede musarrah tarzda bu miktar fevkinde munzam vergisi ihdas edebilirler .

Vilâyet ve komünlerce arazi ve bina vergilerine vaz edilecek tekâlif tahsil olunacağı senenin tekâlif listesine ithal olunur.

Munzam tekâlif atide mezkûr hazine vergileri üzerinden tarh olunur :

A — Arazi vergisi için bir sene evvelki listelerdeki miktar üzerinden ,

B — Bina vergisi için verginin taallük ettiği senede fiilen tarh edilen miktarın % 12,5 ğu üzerinden fevkalâde afetler dolayısıyla hazineye ait arazi vergisinin tehiri veya terkini halinde vilâyet ve komünler mutazarrır olanları munzam vergiden affederek mecburi masraflar için lâzım gelen parayı 2 Kâ. sani 1913 tarih ve 453 numaralı kanununun 247 inci maddesi mucibince tevdiat ve istikrazat sandığından tedarik ederler.

Madde 310 — Sabık maddenin birinci fıkrasında mezkûr nisbetlerden fazla munzam vergi tarhına müteallik vilâyet ve komün meclisleri kararları, kararların ittihazı sırasında vazifede bulunan azalar ekseriyetinin kabulile muteberdir. Ekseriyet vilâyet veya komüne muhassas adedi azanın üçte birinden hiç bir vakit dun olamaz.

Bu kararlar sekiz gün müddetle hakimlik ilân tahtasında ilân edilir. Bu müddet zarfında bütçe herkesçe görölmek üzere hakimlik kalemine tevdi olunur.

Vilâyet umumî meclislerinin kararları ayrıca hulâsaten vilâyet gazetesinde ilân olunur. Bu hatlerden fazla tesbit olunan mezkûr zamların tatbikine mütedair müsaade devlet şurasının reyi alındıktan sonra komünlere

vilâyet idare cüntası tarafından ve vilâyetlere dahiiye nazaretince istihsal olunacak kral kararnamesile verilir.

Her mükellef 309 uncu maddede tesbit olunan hadlerden fazla munzam vergi tatbikine müteallik vilâyet ve komün umum meclisleri kararları aleyhine müsaade verecek makamlara müracaat edebilir.

Müracaat komünlerde kararların hakimlik ilân tahtasında neşrinden ve vilâyetler de vilâyet gazetesile ilânından 15 gün zarfında vukubulur. Hatlardan fazla munzam vergi vaz'ına müsaade vermeğe selâhiyettar olan makam tekmil bütçeye mevzu tahsisatın kanuna derecei mutabakatını ve masarifi mecburenin bütçeye icabı derecede tasarruflu bir nisbette konulup konulmadığını tetkik eder. Ve ait olduğu meclislere malumat verdikten sonra bütçeyi muvazeneyi temin ve mecburî hizmetlerin ifasını mümkün kılacak surette tadil edebilir .

Vilâyet idare cüntasının mukarreratı ile kral iradesi, alâkadar idarelerce 8 gün müddetle hakimlik ilân tahtasında ilân olunur. Kral kararnameleri munzam vergi miktarını da göstermek suretile hulasaten vilâyet gazetesile neşrolunur .

Bidayette vilâyet veya komün kararları aleyhine itiraz eylememiş bulunan mükellefler gerek vilâyet idare cüntası kararı gerek kararnamei krali aleyhine devlet şurasına müracaat edebilirler .

Devlet şurasına müracaat ile bu hususdaki sair mühletler nısfâ indirilmiştir.

Müracaat müddeti vilâyet idare cüntası kararının hakimlik ilân tahtasında ve kararnamei kralinin vilâyet gazetesinde ilânından itibaren başlar.

Devlet şurası rüesa encümeninde tarafeynin verdiği muhtıra veya evrak üzerine hüküm verebilir.

Madde 311 — Bilumum vilâyet ve komünler bina ve arazi vergilerine hazinece edilecek tezyitlere de munzam vergileri teşmil etmek selâhiyetini haizdirler.

Madde 312 — Komünlerle vilâyetlerin ve bunlardan iştirâk etmiş olanların ihtiyarî masraflarının mevzuu herbirinin hududu idaresinde umuma müfit iş ve hizmetler olmak lâzımdır.

Madde 313 — Munzam vergi hatlerini tecavüz eden vilâyet ve komünler sağlık, talim terbiye ve nişancılık umuru hayriye, ziraat işleriyle seyyar ziraat dersleri tesis veya mevcudunun muhafazası hususları için bütçelerine ihtiyarî masarif ilavesi veya mevcut masarifin ipkası zaruretinde bulundukları takdirde munzam vergi tarhı için verilen müsaadenin tâbi olduğu usule teb'an mazharı müsaade olurlar.

* Malî sene zarfında vilâyet ve komünler bütçelerinin ihtiyarî masraf tertiplerine, yukardaki fıkra da gösterilen evsafi da haiz olsalar müstaceliyeti sabit bulunmadıkça ve karşılıkları gösterilmedikçe munzam veya fevkalâde tahsisat vaz'ı için karar vermezler. Bu bapta kararlar 310 uncu maddenin birinci fıkrasında gösterilen tarzda ilân olunur.

* Bu kararlar vilâyet idare cüntasının tasdikine tabidir. Bu tasdikler hakkında dahi 310 uncu maddenin ilân ve müracaata müteallik hükümleri caridir.

Madde 314 — Komünler umumî hayır müesseseleri tarafından kafi derecede temin edilmediği takdirde mecburî ilk tahsilde bulunan fakir ailelere mensup olanlara yemek vermek, elbise, ve kitap vesaire tevzi etmek için bütçelerine tahsisat vazına selâhiyettardırlar.

Komünler bu masraflar için 313 üncü maddede gösterilen hatleri mütecaviz munzam vergi tarhına karar verebilirler.

Komünler üzerinde murakabe ve vesayet icra eden makamlar bu madde de mevzubahs masrafları kontratlarla mevcut taahhüdât masrafı ile umum! sağlık ve selâmeti istihdaf etmeyen sair masraflara tercihen bütçelere vazedilmesine itina ederler.

Madde 315 — Mekteplere muavenet maksadile komün veya vilâyet bütçelerine mevzu tahsisat 4 haziran 911 tarih ve 487 numaralı kanunun 71 inci maddesile müteakip maddeleri mucibince müesses (mekteplere sahabet) idaresine tediye olunurlar.

Sabık madde hükmü baki olmakla beraber vesayet makamı 1911 senesi bütçesinde mukayyet olan miktar fevkinde umurun sıhhat ve selâmeti gayesine hâdim bulunmıyan hususlar için bütçeye yeniden ihtiyarî masraflar vazına veyahut bütçedeki âdi veya fevkalâde ihtiyarf masraf tertiplerini tezyide müteallik kararları tasdik etmiyecektir.

Madde 316 — Vilâyetlerle komünler mahallî menafî icabile tramvay ve trenlere yardımlarda bulunabilirler. İşbu yardımın hatların işlemeğe başladığı günden iptibar eylemek üzere kilometrik şekilde olması tercih olunur. Bu bapta 309 uncu madde ahkâmına riayet olunur. Sarih menafîi umumiye mevzuubahs olduğu takdirde devlet şurasının da mütalaası alınarak kral iradesile mezkûr maddeden inhiraf caizdir.

Kilometrik hasılatın garantisi şeklinde her türlü muavenet memnudur.

Madde 317 — Komün ve vilâyet veznedarları seneli maliyenin hitamından üç ay içinde hesap vermeğe mecburdurlar.

* Hesaplar bu müddet zarfında verilmezse vali veya mutasarrıf masarifi veznedarlara ait olmak üzere hesapları resen tanzim ettirebilir. Veznedar miktarı vali veya mutasarrıfça tayin edilmek üzere 1000 lireden 5000 lirete kadar ağır para cezasına mahkûm edilir. Bu ceza mahallî müesseseler kâtip ve memurları namına ihtiyat ve basiret sandığına hasılat olarak intikal eder.

* Vilâyet ve komün umum meclisleri hesapları takdim edildikleri günden bir ay içinde, takdim tarihini takip eden ilk içtimada müzakere etmeğe mecburdur.

Bu müddet içinde müzakere vukubulmnazsa hesabın tetkiki vali veya mütearrıfa havale olunur.

Vali veya mutasarrıf hesapları meclis makamına kaim olmak üzere azaya tetkik ettirir. Aza hesabın meclis tarafından müzakere edilmemesi esbabını da tahakkuk ettirerek eğer kâtip veya muhasip tarafından tehire sebebiyet verilmiş ise 30 kânunuevvel 923 tarih ve 2839 numaralı kararnamenin 43 , 42 inci maddelerde muaddel 166 , 168 inci maddeler ile kararnamenin 46 ıncı maddesi hükmünce iktiza eden inzibatî muamele tatbik edilmek üzere keyfiyeti vali ve mutasarrıfa bildirir.

* Hesap hakkında vilâyet veya komün azası tarafından ittihaz olunacak kararda zimmet veya matlubu tebeyyün ettiği takdirde muhasibi mes'ul ile mes'ul bulunan memurlara hademe ile malûmat ita, ve 30 gün zarfında vilâyet veya komün kitabetine müracaatla hesap ile hakkındaki karar ve mürakip azaların raporları vesair evrak ve vesaiki hesabiyeden malûmat ahzı için davet eder,

* Ayni zamanda sindako 8 gün müddetle protörün ilân tahtasına talik edilecek bir ilân ile ve vilâyet idare encümeni (dep. pro.) reisi ise resmî gazeten başka protörümün ilân tahtasına ilân ile halkı hesap hakkın-

da karar verildiğini ve kararlar evrakı hesabiye'nin kitabete tevdi olduğunu ilân eyler.

Sabık fıkra'da münderiç olan kararın kitabete tevdiinden 8 gün zarfında muhasip ile idare memurları vesair alâkadarlar bilâ masraf tahriren müracaat ve itirazlarda bulunabilir.

Balâda mezkûr müddet murur ettikten sonra varidat ve masraf evrakı ve vesaiki ile birlikte hesap valilik kalemine tevdi ve valilik meclis (con. di prefettura) nın hükmüne arz olunur.

Meclis alâkadarların talebi halinde 6 ay içinde kararını ita eyler . İşbu karar 5 inci fıkra'da muharrer olduğu tarzda neşrolunur . Bu karar aleyhine kararlar alâkadar olanlar tarafından evvelce bu meclise müracaat edilmemiş olsa bile divanı muhasebat müracaat kabul olunmuştur .

Eğer müracaat muhasip ile idare memurlarından başka diğer alâkadarlar tarafından vaki olmuş ise müddet sabık fıkra mucibince valilik meclisinin (Con. di Prefettura) kararının en son neşri gününden cereyan başlar (Con. di Prefettura) ile divanı muhasebat huzurunda muamelâtın sureti cereyanı nizamname ile tayin olunur ,

Madde 318 — Bütçe ile mezuniyet ve taalluk eden meclisçe karar verilmemiş olmakla beraber 30 Kâ. evvel 923 tarih ve 2839 numaralı kararnamenin 26 ve 90 ıncı maddelerinde muharrer olduğu üzere vilâyet cüntası veya vilâyet idare encümeni tarafından kabul edilmiş olan bir masrafın tediyesini emir eyleyen veya taahhütte bulunan veya kanunî tarzda tasvip ve kabul edilmemiş her hangi bir icraatta bulunan idare memurları şahsen ve müteselsilen mes'uldurlar .

Sabık fıkrada muharrer idare memurları hakkındaki mes'uliyet:

1 - Olbaptaki kanun hükümlerine riayet etmeden icar ve ferağ ve mübayaa ve ihale icra ettikleri taktirde,

2 - Nizamı mucibince tarhı karargir olan vergileri tarh ve tahsil etmedikleri ve bundan bir zarar terettüp eylediği taktirde ,

3 - Usulü veçhile meclis tarafından tasdik ve kabul edilmiş olsa bile bütçenin sureta muvazenesini temin için tahsisat teklif edildiği taktirde .

Belediye cüntası veya vilâyet idare cüntası tarafından müstaceliyet kararıle icra edilen masarifin mes'uliyeti masarifin ait olduğu meclislerce kanunî şekilde tasvip ve kabulile sukut eder .

Madde 319 — İdare memurları ile vilâyet ve komün kalemleri memurları kendilerine tevdi olunan evraktan mesuldurlar .

Madde 320 — Meclis içtima ettiği halde karar verilmemiş ise vilâyet işlerinde vali , sancak işlerinde mütasarrı hizmet şubelerini işletmeğe ve gerek mer'i kanun hükümlerine ve gerek bir sene evvelki mukarrerata istinaden mecburî masrafları icra ettirmeğe selahiyettardır .

Madde 321 — İktiza eylediği taktirde vali ve muavin , selâhiyetlerine göre vilâyet komün idarelerde iştirâklerin idarelerini bir komiserle tevdi edebilirler . Komiserlerin meclis selâhiyeti ile icra eyledikleri muamelât tasdika arz olunur. Mamafi kanunun hususî surette meclislerin tasdik ve tasvibine lüzum gösterdiği icraat tasdika arzedilmeden icra kabiliyetini haiz değildir .

Komiserlerin idaresi vilâyete veya komüne ve ya müşterek idarelere mürettep azaların nısfı vazifede bulundukça iki aydan fazla imtidat edemez .

Madde 322 — Komün meclisi intihap muamelâtı aleyhine vaki olacak müracaatlar hakkında hüküm veremez . Kendi azalarından bazılarının intihaba ehliyetsizliğine veya sukutuna dair edilecek müracaatın tevdiinden iki ay zarfında kararını beyan eylemezse vilâyet idare cüntası muktezasını ifa eyler .

Aynı usul vilâyet meclislerine de tatbik olunur .

Madde 323 — Vilâyet ve komün meclisleri mühim amme intizamı sebeplerine müsteniden veya kanunun kendilerine emreylediği vecibelere riayete davet edildikleri halde ihlalde ısrar ettikleri taktirde fesh olunabilirler . Üç ay zarfında yeniden intihap icra olunnur . İdare veya amme intizamı sebeplerde bu mühlet altı aya kadar temdit olunabilir .

Eğer iki senelik bir müddet zarfında meclis ikinci bir defa daha fesih edilirse mezkûr müddet bir seneye kadar temdit olunur.

Fesih kral kararnamesile emrolunur . Karar fesih sebeplerini muhtevi bir rapora istinat eyler. Balâda tesbit olunan mühletin temdidini mevzuu bahs kral kararnamesinin tabi olduğu tarzda kral kararnamesile emrolunur .

Bu kararlar resmî gazetede ilân olunur .

Her üç ayda bir bunların bir cetveli ayan ve mebusan meclislerine gönderilir.

Madde 324 — Komün meclisinin feshi halinde idare fevkalâde bir komisere tevdi olunur.

Vilâyet meclisinin feshi halinde idare kimlerden mürekkep olacağı her defa tesbit olunacak fevkalâde bir komisyona tevdi olunur.

Gerek fevkalâde komiser gerek komisyon fesih hakkındaki kral kararnamesile tayin olunur. Bunlar

kanunen sindako ile belediye cuntasına ve reis ile vilâyet idare encümenine ait vazifeleri ifa ederler.

Fevkalâde komiserlerle komisyon âcilen meclis selahiyetlerini deruhte eylediklerinde kararlarile komün ve vilâyet bütçelerini cari seneyi mütecavüz olarak taahhüde bağlayamazlar yalnız kanun ve nizamlarla mûsade edildiği taktirde bir seneyi tecavüzü müstelzim kararlar verebilirler. Kararlar vilâyet idare cüntasının tasdikına tabidir.

İlk içtima edecek meclislere arz edilirler.

Mamafi istikraz kontratları fevkalâde komiser ve komisyonlar tarafından karargir olabilir. Bu kararlar vilâyet idare cuntasının tasdikına ve ilk içtima edecek meclise arz olunurlar.

Hâkûmeti kraliye vilâyet ve komünlerin fevkalâde komiser ve komisyonlarına meclis selahiyetlerini vermek iktidarını haizdir.

* Bu meclisler iki senelik bir müddet içinde iki defa fesih olduğu takdirde bu selahiyetler komiserle komisyona hukuken terettüp eder.

Madde 325 — 324 üncü madde mucibince tayin olunan komiser ve komisyona aza intihap olunacaklar arasından kanunun sarahatan aza tarafından ifasını emreylediği muamelatin ifası için meclisin feshi dolayisile sukut eden azanın yerine aza tayin olunur.

Bu suretle tayin olunan azalar yerlerine usuli veçhile aza ikame olununcayakadar vazifelerine devam ederler.

Madde 326 — Gayri kanunî bir içtimada ittihaz edilen veya meclisin vazifelerine ait olmayan bir maslahat hakkında ittihaz olunup kanun hükümlerine muhalif bulunan kararlar hukuken batıldır

Madde 327 — Bir meclis, idari makamların hükümlerde kendi vazifelerinin ihlal olduğuna kani olursa krala muracat eder. Kral, Devlet Şurasının reyini alarak icabını yapar.

Ali Ragıp

Divanı muhasebat murakıplarından

Şehirler ve Belediyecilik

Lehistaında

Lehistaan Belediyelerinin Tarihçesi

Memleketin siyasi sebepler dolayisile muhtelif üç Devlet tarafından taksim ve yüz senedan fazla idare edilmiş olması neticesi olarak Leh şehirleri de muhtelif belediye şekillerine tabi olmuşlardır.

Eski Prusya idarsine tabi olan garp vilâyetleri ve mislen (poznan) voyvodalığı, (voyvodalık döpartemant vilâyet mukabilidir) pomoronya dediğimiz (pomorye)ve silezya vilâyetleri 1853 tarihli kanun mucibince Prusya sistemine göre idare edilmişlerdir.

Bu sisteme göre :

A - Belediye muhtarını, hükümet idaresinin bir bayıdır.

B - Belediye memurları Devlet memuru gibidir.

C- Teşri kuvveti, icra kuvvetinden ayrılmıştır, bu tefrik belediye işlerinde de göze çarpar, belediye meclisi ile belediye idaresinin ayrılması gibi, belediyeler ekseriyetle Bourgmestre denilen reisler ve muavinleri tarafından idare edilir.

Belediye meclisleri bütün memuru intihap eder.

D - Ahalinin belediye idaresine iştiraki mecburidir, kanun ile tesbit edilmiş ahval bundan müstesnadır.

Mahallî idare hakkında hükümetçe tedvin olunacak nizamnameler ancak ana hatları gösterebilir, teferrüatı ve tatbikat şekillerini belediyeler tesbit ederler.

E - Muhtar belediye idaresi memurları, Devlet memurlarındaki icra kudretinin aynını haizdir.

Belediye meclisinin belediyeye ait işlerde kontrol hakkı vardır. Fakat belediye idaresine hükümetçe tevdi edilmiş işleri mürakabe edemez.

Bourgmesterlerin intihabını mahallî idare amirleri ve büyük şehirlerde reis intihabını hükümet reisi tasdik eder.

Belediye vazaifi :

- 1 - Hükümet emir ve kanunlarının infazı
- 2 - Belediye emval ve emlâkinin idaresi.
- 3 - Belediye müesseselerinin idaresi
- 4 - Belediye meclisinin muvafakatile belediye memurlarının tayini
- 5 - Vesikaların, müsbit evrakın muhafazası
- 6 - Belediyeyi temsil
- 7 - Vergi ve resimlerin tarh ve tevzii ve cibayeti Bunlardan başka belediyeler hükümetçe kendilerine tevdi olunan işleri de görürler.

- 1 - Kararname ve emirlerin ilânı ve neşri.
- 2 - Asker alma işlerinde teşriki mesai
- 3 - Hükümet vergilerinin tahsili

Tarihî ve sınaî eserlerin tebdili veya satılması, yeni vergiler ve istikrazlarla bunların temdidî hakkındaki belediye meclisi kararları mafevk merciin tasdikine tabidir, Belediye bütçelerindeki mecburî masrafların temini noktai nazarından hükümetin tasvibi şarttır.

*

* *

Eski Avusturya idaresindeki belediyecilik;

Galiçya dediğimiz ve halen dört Voyvodalığa (vilâyet) ayrılmış olan yerlerde 1862 tarihli kanun ile Avus-

turya belediyeçilik sistemi cari idi . 1896 ya kadar bazı büyük şehirlerle, mutavassıt belediyeler için de ayrı ayrı hükümler vaz edilmiş isede hepsinin ana hatları şöyledir :

A - Hükümet idaresile mahallî idare vazâifinin tefriki,

B - Belediye mallarının idaresi,

C - Halkın ve mallarının emniyetine nezaret,

D - Umûmî mahaller, köprüler, sokaklar, parklar, umumî yolların iyi bir halde muhafazası.

E - Umumî ve İçtimaî muavenet

F - Her nevi yiyecek maddelerinin fiyatlarına ve iyiliklerine nezaret.

G - Alelûmum binaların inşa tarzına ve yangın tertibatına ait teşkilât,

H - İlk mekteplerin masrafları ve tahsiline nezaret.

Bundan başka, hükümetçe şehirlere tevdi edilmiş devlet işlerinde hükümetle el birliği etmek.

Belediye idaresi, Prusya sisteminde olduğu gibi, belediye meclisleri de belediye heyetlerine mevdu idi. Reisleri, meclisler kendi azalarından seçerlerdi. Ve vergi ve resim sisteminde Prusya şekline müşabih idi.

*

* *

Rus idaresinde :

Rus işğali altındaki şehirlere muhtariyet hukuku tanınmamış idi. Bunlar doğrudan doğruya Rus memurları tarafından idare edilmiştir.

*

* *

Lehistan istiklâline kavuşunca

1919da Lehistan istiklâline kavuşunca, hükümet muvakkat bir nizamname ile Rus işgalinden kurtulan şehirlere dahi diğerlerinin haiz olduğu mahallî muhtariyeti verdi.

Varşova şehir, müstakil bir vilâyet gibi bir voyvodalık halinde idare edilmektedir. Bununla beraber, bütün Lehistan belediyelerinin, Fransada olduğu, bir tek kanun ile ve aynı selâhiyet ve vazifelerle idare edilmesi için bir kanun projesi hazırlanmıştır. Bu proje 1925 te sekizinci içtimainı akteden Lehisian şehirleri birliği kongresinde tetkik ve bazı tadilâtlarla kabul olunarak Diète (Millet meclisi) meclisine verilmiştir.

Kongrada geçen müzakerelere nazaran : halkın kendi belediye işlerinde azamî derecede alâkadar edilmesi ve amme hizmetlerinin herkesi memnun edecek şekilde tanzimi hedef ittihaz edilmiştir . Projenin ana hatlarına göre :

- 1 - Belediye, şehrin ve şehirlilerin işini görecektir ,
- 2 - Mahallî idareler tarafından görülecek devlet işlerinde, belediyeler hükümetin icra kudretini temsil edecektir .

Bütün bu işler iki kısım belediye teşkili vasıtasile görülecektir. Bunlardan birincisi , belediyenin icra kuvvetini murakabe selâhiyetinide haiz olan , teşriî teşekkül , belediye meclisidir .

Belediye meclisi kadın ve erkek 25 yaşını ikmâl etmiş olanlar (Askerler hariç) tarafından altı sene için seçilir. Azalık için 30 yaşında bulunmak şarttır.

Meclis müzakereleri için azadan en az yarısının bulunması şarttır . Gayri menkul satış ve alışında ve istikraz gibi işlerinde bu ekseriyet üçte ikiyi bulmalıdır. Meclisler reislerini aralarından seçerler .

Belediye azalığı tahsisatsız ve belediye idaresine seçilenler tahsisatlıdırlar . Belediye idaresinde bulunanlar belediye meclis kararlarını , belediye menfaatına muhalif gördükleri taktirde tatbikini tehir edebilirler . Ve 15 gün zarfında keyfiyeti belediye meclisine arz ederler, meclis, azasının üçte ikisi ekseriyetle eski kararında ısrar ederse, kararın icrası mecburî olur .

Belediye bütçeleri hükümetin tasdikına tabidir. Reis unvanını haiz büyük belediye reislerinin intihabı, Cümhur reisinin ve Bourgmester denilen diğer belediye reislerinin intihabı Dahiliye vekilinin tasdikile kafileşir.

Belediye meclislerinin feshi üç şekildedir . Küçük belediyelerde valilerin ve orta belediyelerde Dahiliye vekilinin ve büyük şehirlerde icra vekilleri heyetinin kararile Cümhur reisinin emri üzerine fesh olunabilir . Fesihden sonra üç ay içinde intihabın yapılması mecburîdir . Yeni meclis gelinceye kadar , belediye idaresi gayri menkul mal alım ve satımı ile uzun vadeli istikrazlar hariç olmak üzere bütün belediye işlerini idare ederler .

*

* *

Malî Esaslar

Lehistan hükümeti, kendi malî prensipleri dahilinde İslâhat yaparken belediyeleri de düşünmüş ve onların da kendilerine mevdu vazifeleri yapabilecek malî bir kudrette olmaları lâzım geldiği neticesini kabul eylemiştir. Bu esaslar ;şu şekilde tefrik edilmiştir :

A - İrat menbalarının devletle belediye arasında, taksimi ,

B - Belediyenin devlete bırakılan irat menbalarına dahi münzam kesir ilâvesi suretile iştiraki ,

Bununla beraber Leh belediyeçiliğinde esas şudurki:

Kendi emlâk ve akaratı gelirleriyle belediye teşebbüsleri iradının belediye vazifesini karşılamasına çalışmak ve ancak bunlar kâfi gelmediği takdirde rûsum vazetmek ,

Harpten evvel bu esasa çok itina edilmiş olmakla beraber harp esnasında bu nevi iratlar masrafları kapayamadığından yeni vergi ve resimler konmuştur . Harp esnasında ve harp sonundaki merkezi hükümetler işgali sıralarında Lehistan belediyeleri mevcudu muhafaza ve idame ederek harp müddetini geçirmekten başka bir şey düşünmemişlerdi .

*

* *

Harpten sonra Devlet ve belediyeye ait irat menbalarının tefriki ve malî kanun hükümlerinin bütün lehistana teşmili yeni teşri kudretinin müstacel vazâifinden olmuş ve 11/Ağustos/1923 tarihli kanunla bu vazife ifa edilmiştir.

Bu kanun, mali esasları tesbit emekle beraber belediyelerle, hükümet arasındaki münasebetleri de tanzim eylemiştir.

Bu kanuna göre :

Lehistan şehirleri idareten üç sınıfa ayrılmıştır,

1 — Varşuva ve nüfusu yüz binden fazla olan büyük şehirler ki bunlar doğrudan doğruya Dahiliye Vekiline merbuttur.

2 — Nüfusu on beş binden yukarı şehirler.

3 — Orta şehirler.

Bu kanun ile tesbit olunan belediye iratları

1 — Belediye hududu dahilindeki ebniyesiz arazi

geliri üzerinden alınan vergi, inşaatı müsait arazi ayrıca munzam bir vergiye tabi tutulabilir.

2 — Kömür ocakları, tuz ve petrol hasılatı üzerinden randumanın yüzde birine kadar çıkan bir vergi

3 — Binalar vergisi, bu müstakilen alınabildiği gibi hükümetçe alınan vergi üzerine de zam edilebilir.

4 — İcarlar üzerinden alınan vergi bu vergi doğrudan doğruya kiracılara aittir ve her sene icar bedelinin yüzde kaç nisbetinde azamî olarak vergi alınabileceği Dahiliye Vekâletinin bir tamimi ile ilân olunur. Belediyeler bunu tecavüz edemezler.

5 — Hükümetçe alınan ticaret ve san'at vergisine % 25 nisbetinde zam olunan belediye hissesi, büyük şehirlerde bunun yekûnu mühimdir.

6 — İrat vergisi bir Devlet vergisidir. Fakat köy ve şehir belediyeleri bunun % 30 zunu ve Varşuva % 40 nı alır.

7 — İstihlâk vergisi de hükümet vergisidir. Fakat belediyeler alkol ve şarapla biradan % 30 ve diğerlerinden % 15 munzam kesir alırlar.

8 — 1923 kanununun neşrinden evvel, belediye hudutları dahiline giren istihlâk maddelerinden resim alan belediyeler bunun istifasına devam ederler fakat âzamisi Dahiliye Vekili tarafından tesbit olunur.

9 — Lokanta, tiyatro, Sinema, kahve, sirk gibi dahilinde alkol sarfolunan mahallerde istihlâk olunan gaz ve elektrik üzerinden belediyeler bir resim alırlar.

Belediye hududu içinde satılan gayri menkullerden de belediyeler % 4 alırlar.

10 — Poliçeler muhteviyatının % 1/2 si nisbetinde belediye vergisi

11 — Veraset ve hibe üzerinden hükümetçe alınan virgiye % 10 nisbetinde munzam kesirler.

12 — Matbuat vasıtasile yapılan reklâmlardan, ilânlardan alınan belediye resmi.

13 — Bayram ve umumî merasim vergisi, bu vergi büyük şehirlerde iyi varidat temin emektedir.

14 — 13/Nisan/1928 kanunile tesbit edilmiş olan resimler haricinde muayyen işler için muvakkat olarak konulabilecek resimler, hükümet vergisine % 30 nisbetinde zam.

15 — Belediye hizmetleri mukabili vergiler (Gaz, elektrik, Tramvay, kanalizasyon, su tevziatı) üzerinden alınan resimler bundan başkadır.

16 — Belediye teşebbüslerinden diğer halktan daha ziyade istifade edenlere zam olunan vergiler (Mislen yeni bir tramvay hattı temdidinden istifade edenler, bizim kaldırım resmine benziyor.)

17 — Bütün istikrazlar ki bunlar idare amirleri tarafından tasdik olunur.

11/Ağustos/1923 kanununun tatbikatı Lehistan belediyeleri için çok iyi neticeler vermiştir.

Varşova belediyesi

Varşova, diğer büyük şehirlerde olduğu gibi kendisine mahsus idare sistemini haiz olmakla beraber 1925 senesindenberi on senelik bir program dairesinde çalışmaktadır.

1925 Varşova bütçesi 450 milyon İsviçre frangı tutarında idi ve bunun 75 milyonu borçtu.

Bu bütçenin irat kısmı:

Vergi ve resimler 76,693,641 Z.

Belediye nispetleri hasılatı idi 84,736,491 Z.

161.430,152 Z.

Bir Zlotys bir altın frank muadilidir.

Evvelce memur ve müstahdem maaşı bütçenin %70 nisbetine kadar çıkıyordu. Bilâhara % 49 oldu. Şimdi üçte biri derecesindedir. Bununla beraber harpten evvel 3273 hektar sahasında olan belediye hududu halen 12000 hektara çıkmıştır.

Mezkûr bütçeye nazaran masrafların envai: Mezbaha ve hal inşası masrafı: Ve et

senayiine mahsus müessesat	25,000,000 Zlotys	
Eski Vulkan ocaklarının tesisi	1,500,000	“
Süprüntüler için dört ocak tesisi	3,000,000	
Süprüntü ve yıkama otobüsleri için		
5 garaj	1,500,000	“
Yolları temizlemek için 160 makine		
mübayaası	2,500,000	“
Şehrin muhtelif yerlerinde 8 hal inşası	12,250,000	
Yeni bolvarlar açılması köprü ve rıhtım	22,000,000	
Yol, şose kaldırım	55,000,000	“
Yeni parklar	12,000,000	“
gibi mühim işler bu bütçenin müsbet	rakkamlarını	gös- teriyor.

Büyük ve mühim işlere belediyece konulan tahsisattan 64 milyon Zlotys kanalizasyon masrafı ve 59 milyon Zlotys de içme suyu masrafı 34 milyon Zlotys şehir tramvayları masrafı vardır. Yalnız İctimaî muavenet kısmı 97 milyona baliğ oluyordu. 11 milyonda sıhhiye kısmı vardı.

Bundan başka 69 milyonluk da inşaatı vardı. Bunların hepsi takriben 500 milyona baliğ olmakta olup on senelik programın ana hatlarını bu şekilde tesbit etmişlerdir.

Resmî istatistiklere göre Varşovada oturulabilir 447 bin oda vardır. Ve bunların masrafları yekûnu takriben bir milyar, 340 milyona çıkmaktadır.

Belediye yapmakta olduğu on senelik program masarifi beşyüz milyon mukabilinde belediye emval ve emlâkini karşılık göstermiş ve hükümette kefil olmuştur.

*

* *

Varşovadan başka, memleket onbeş vilâyete taksim edilmiştir. Bunların 277 kazası vardır. Buna da 12,610 köy belediyesi ve 626 şehir belediyesi taksimatı ilâve olunmuştur. Büyük şehirlerden 40 adedi şehir dahilinde kazası taksimatına maliktir. Şehir belediyeleri nüfusu 1921 tahririne göre yirmi milyon ve köy belediyeleri altı milyon küsurdur

*

* *

İstikrazlar

Belediyeler, Bütçe senesi içinde altı aylık veya bir senelik avans aktine lüzum gördükleri taktirde bunu kendiliklerinden yapabilirler . Bundan başka her nevi istikraz mafevk vesayat makamlarının müsaadesine bağlıdır .

Belediye istikrazları Memleket dahilinden yapılabileceği gibi ecnebi memleketlerden de yapılabilir . Hariçten olduğu taktirde istikrazın son ve kat'ı şartlarını Maliye vekilinin tasvibi lâzımdır .

Evvelce belediyeler kendi bulabildikleri menbalardan istikraz yaparlardı . Fakat hükümet 1924 tarihli bir talimatname ile bu işi tanzim ederek devlet veya belediye Kredi müesseseleri göstermiştir .

Bunlarda : Millî İktisat bankası Posta tasarruf sandığı Hükümet Ziraat bankası Lehistan bankası belediyeler bankasıdır .

Bu bankalardan ret cevabı almadıkça yahut bunlardan hariç olarak buldukları müesseselerin istikraz şartları daha hafif ve müsait olmadıkça başka müesseselerden istikraz yapamazlar .

İstikraz kararlarının belediye meclislerinin üçte iki ekseriyetle ittihaz edilmiş olması ve keyfiyetin iki müteakip içtimada ayrı ayrı tetkiki lâzımdır ,

1 Haziran 1927 tarihli Cümhur reisliği iradesile belediye istikrazlarını temin etmek üzere iki nevi irat temin edilmiştir . Bunlardan birisi her nevi içkilerle ispirotolu maddeler istihsal ve istihlâkinden hükümetçe alınan vergilerden alınmakta olan belediye hisselerine % 10 zam etmek suretile ve diğeri de belediyeler tarafından istikraz edilen mebalığın faizlerinden elde edilmektedir . Bunlar belediyeler bankasından toplanır . Banka istikraz yekûnunun yüzde birini masraf olarak alır faiz % 6 dır . Belediyeler bankası Dahiliye ve Maliye vekâletleriyle şehirler birliği murahasalarının teşkil ettikleri bir komisyon tarafından murakabe edilir.

*

* *

Lehistaında Belediye bütçeleri

Belediye faaliyetleri senelik bütçelere istinat eder . Bu bütçeler 17 haziran 1924 tarihli Cümhur reisliği (décret) si mucibince tanzim olunur .

Bu (décret) ye göre belediye bütçelerinin Malî senesi Nisan başından başlar ve 31 martta nihayet bulur . Bunun için bütçelerin mafevk merciler tarafından tasdikına zaman kalacak kadar erken tanzim edilmesi lâzımdır .

Lehistan belediyeciliğinde birde belediyeler konfe-

derasonu vardır ki bunlarda bütçelerini aynı hükümlere göre tanzim ederler.

Fakat şimdiye kadar mevzuubahs olan adî ve fevkalâde belediye bütçeleri sistemi yerine burada başka bir şekil konmuştur.

Bütçe iki kısımdır :

A - İdarî bütçe

B - Belediye nisbetleri bütçesi ,

Bu iki kısım bütçe isimleri de gösteriyorki bütçe taksimatı belediye memur ve müstahdemlerinin idari faaliyetleri için icap eden tahsisatı ayrı ve belediyenin yaptığı işleri ayrı olarak göstermektedir.

Masraflarda neler bulunur :

- 1 — Umumî idare
- 2 — Belediye emlâki
- 3 — Belediye nisbetleri ,
- 4 — Borç taksitleri
- 5 — Umumî yol ve meydanlar ,
- 6 — Şehirlerin islâhi planı ,
- 7 — Tahsil (Mektep)
- 8 — Sanayii nefise ve kültür.
- 9 — Sıhhati umumiye
- 10 — Zirai arazinin islâhi,
- 11 — Sanayi ve ticaretin himayesi.
- 12 — Umumî emniyet.
- 13 — İçtimaî muavenet.
- 14 — Diğer belediyelere yardım.

Bu son tahsisat yalnız Poynani ve Pomuyi vilâyetlerinde vardır.

Varidat kısmında bulunanlar

- 1 — Belediye emlâki geliri.
- 2 — Belediye teşebbüsleri iradı.

- 3 — Muavenet ve tahsisatları ve teberrüleri.
- 4 — Tahsilat
- 5 — İdarî taksî
- 6 — Belediye müessese ve tesisatları taks
- 7 — Hususî taks (surtaks)
- 8 — Hükümet vergilerine iştirak hissesi.
- 9 — Hükümet vergileri üzerine munzam kesir hasılatı .
- 10 — Şahsî belediye vergileri.

Fevkalâde varidat olarak

- 1 — Belediye emlâkinin satışı ve belediye teşebbüslerinin tesviyesinden mütevellit irat
- 2 — Fevkalâde muavenet tahsisatları
- 3 — İstikrazlar hasılâtı
- 4 — Amelenejman maksadile yapılan zamlar ve muhtelif gelirler vardır.

*

* *

Belediye teşebbüsleri arasında

- A - Elektrik tevziatı
- B - Su taksimatı
- C - Gaz ceryanları
- D - Souk hava tertibatlı mezbahalar
- F - Buz fabrikaları
- G -Mahallî mahiyette Şömendöfer ve tramvaylar
- H - Emniyet sandığı
- K - Sırf ticarî ve sınaî mahiyette belediye teşebbüsleri
- L - Ziraî işletme
- M - Belediye ormanlarının işletilmesi gibi hususat vardır.

Hastane ve dispanser tesisatı gibi İc̣timaî mahiyette ki işler belediye teşebbüsleri arasına alınmamıştır haller çarşı ve kaza belediye tartı ve ölçü mahalleri ihdası da belediye işlerinden madut ise de bunlarda kâr kasdı mevzuubahas olamaz.

*

* *

Vesayet makamlarının tasvibi

Kontrol makamları, bütçe varidatının kanunî esaslara tevafuk edip etmediği ve masrafların programlara uygun olup olmadığını ve bilhassa kanunî vazifelere tahsisat konup konmadığını tetkik ve murakabe etmek selâhiyetini haizdir.

Faideli ve luzumlu görülmeyen masraflara ait tahsisatlar murakabe makamlarınca tay edilebilir. Aynı makam, kanun ile tesbit edilmiş mecburî hizmetler için resen tahsisat tefrikine de selahiyettardır. Diğer hususlarda belediyelere tavsiye mahiyetinde yol gösterilebilir. Fakat hiç bir tahsisat resen konamaz.

vesayat makamları adî ve fevkalâde bütçeyi tasdik selâhiyetini haizdir. Bütçenin umumî heyetile ret ve iadesi caiz değildir. Tasdik makamları bütçelerde ancak kanuna uygun görmedikleri fasılları tasvip etmediklerini bildirirler.

İstisnaî hallerde, Malî sene başlamadan evvel bütçe tasdik edilmemiş olursa, belediyeler geçen sene bütçesinin 12 de biri derecesinde bir aylık masraf yapmağa mecburdurlar.

*

* *

Belediyelerce tutulacak defterler 28 mart 1927 tarihli nizamname ile tesbit edilmiştir.

A - Gündelik defter - yevmiye defteridirki hernevi varidat hernevi masraf bu deftere kaydedilir.

B - Muvazene defteri, bu befterde, bütçenin her faslı için bir sahife tahsis edilmiş olup fasıllardan sarfıyat yapıldıkça fasıl yekûnundan tenzil ve tahsisat bakiyesi hergün mürakabe olunur.

C - Emval ve eşya defteri

D - Her vergi için bir tahsilat defteri

*

* *

Kat'î hesaplar

Bütçe senesinin sonunda, herbelediye geçmiş senenin kat'î hesabını yapar.

Kat'î hesaplarda

A - Her belediye teşebbüsünün varidat ve masrafları

B - Belediye İdarî masrafları,

C - Bütün iratlar ve masraflar bir cetvel halinde gösterilir.

Belediye kat'î hesaplarının vize komisyonunca tetkik edilmesi şarttır. Bu komisyonlar belediye meclisleri tarafından seçilir, vize komisyonu kararları belediye meclisinden geçer.

Mahallî İdareler Umum Müdürü

K. Naci

Yeni

Dosyacılık

Usulleri

Evrakın, yeni dosyacılık usullerde muamele edilmesini, hıfzını ye faidelerini bugün hiç kimse inkâr etmemektedir Fakat yeni usullerin pek muhtelif olması, bunların rasyonel bir şekilde müessese, idare ve bürolarda tatbiki esnasında az çok müşkülâta ve bazı yanlışlıklara sebep olmaktadır. Eski usuldeki, zarf ve bağlı mukavvalar içinde evrak muhafaza şeklinden, yeni bir usule geçme arzusu, başka başka olan yeni dosyacılık usullerinin gelişi güzel ve tetkik edilmeden hatalı surette tatbikine sebep olmuştur. Bunun neticesi, dik gılâsör dosya sisteminin, hiçte isabetli olmayarak, diğer usullere tercih edilmesine ancak yeni dosyacılık usulleri hakkındaki umumî malûmatın kıt olması bir amil olmuştur.

Biz bu yazımızla, muhtelif dosyacılık usullerinin şeklini, teknik ve tatbik cihetlerini anlatmağa, ve bir cetvelde de, her usulün faide ve mahzurlarını hulasa etmeğe çalışacağız.

Dosyacılık, ötedenberi iki esas kısma ayrılır :

1 — Yatık dosya tarzı.

a — Dik dosya tarzı

Yatık dosya tarzında; dosyalar ya genişlikleri veya uzunlukları istikametinde dosya dolabı gözlerine konurlar.

Dik dosya tarzında; dosyalar dolapta gözlerine dikine konurlar veya rafsız olan en son sistem dosya dolabında çubuklara husuşi mandal tertibatı ile asılırlar

Yeni dosya kapları da iki çeşittir:

- 1 — Karton dosya kapları (ince renkli kartondan mamul)
- 2 — Kılâsör dosya kapları (Kalın mukavvalı geniş ye dar kılâsörler)

Yukarıda, resmî müessese ve idarelerde memurların, dikine konan kılâsör (şeklindeki) dosyacılık usulünü seçmelerinin pek de isabetli bir hareket olmadığına işaret etmiştik. Fakat bununla beraber bu usulün kendine mahsus olan faidelerini inkâr etmiyoruz.

Her hangi bir dairede veya müessesede işlerin ve muamelâtın tabîî ceryanını temin için kâfi derecede dosyanın emre amade bulunması şarttır. Buna nazaran muayyen bir zamanda birikecek evraka mahsus olmak üzere bir (oda) ve muamelâtın cinsinin çokluğu ve tenevvüü kadar da kılâsör dosya lâzımdır.

Resmî dairelerin kılâsörleri bir çok seneler kullanacağından bunların sağlam malzemeden imal edilmiş ve köşeleri maden veya kösele ile takviye edilmiş olmaları şarttır. Dosya dolabına kitaplar gibi dikine dizilen, kılâsör dosyaların tercih sebeplerinden biri de, aranılan dosyanın kolaylıkla bulunmak imkânının mevcut olmasıdır .

Ticarethane dosyaları, ya alfabe veya numara sırasile ve işin cinsine bakılmaksızın tertip olunurlar. Fakat resmî müesseselerde, resmî dairelerde kılâsör dosyaların, işlerin cinsi kadar fazla ve lüzumsuz yere odayı işgal edeceği tabîîdir. Bu vaziyete rağmen, bu cins dosyacılıkta da kısmen numara usuli tatbik edilmesine müsaade olunabilir. İşte bu ilk numaralama lüzumu sebebiyle diğer yeni usul dosyacılık sistemleri bu kılâsör sistemine tercih edilir.

Bu izahattan anlaşılıyor ki , diğer dosyacılık usulleri iyice tetkik edilmeden bütün resmî müessese-

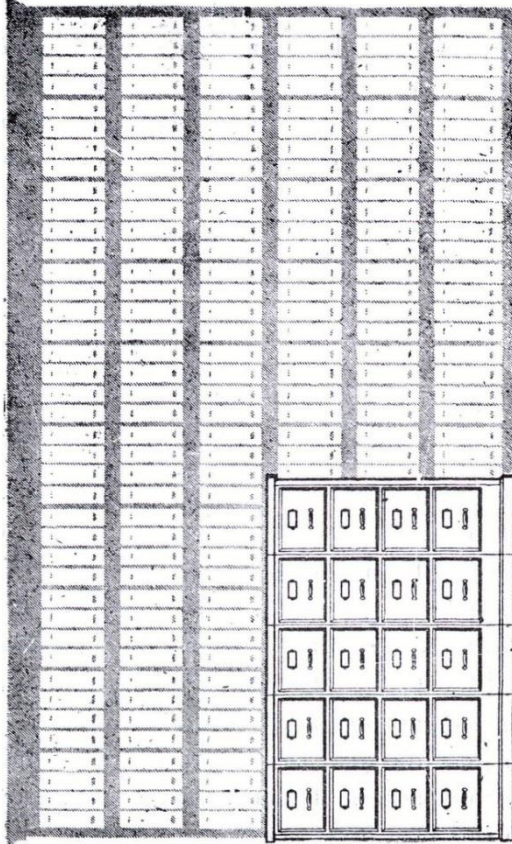
lerin, hatta her idarenin her şube veya kısmının aynı ve ilk hatıra gelen veya tesadüfün meydana koyduğu bir dosyacılık usulünü tatbik etmesi doğru bir netice vermediği gibi büroculukta da rasyonel bir hareket olamaz.

Filhakika, kılâsör dosyacılık usulü; ince ve muhteviyatı az olan beş on dosyanın, bölme kağıtlarla (ekseriya numaralı veya harfli) bir tek kılâsör dosyası içine konmasına imkân vermektedir. Diğer cihetten muhtelif kısımları olan büyük bir muamelenin (meselâ Dahiliye vekâleti kısmında Ankara vileyetindeki fabrikalar muamelesi) bir tek kılâsör dosyada toplanabilir. Fakat nihayet bir tek işe ait muhtelif cins muamelâta ayrılacak bölmelerden bir ve ya ikisi fazlaca dolarak, ikinci hatta üçüncü bir mabat kılâsör açılmasını icap ettirdiği gibi, bu defa diğer dolmamış kısımların da yeni kılâsörü doldurması ve neticede bütün muamelenin karışarak; dosyadan dosyaya aranılmasını mecburi kılar. Numara sırasile tertip edilmiş olan kılâsör tarzında, araya girecek yeni dosyaların alması lâzım geleceği numaraların müşkilâtı yanında her defasında bütün dosyaların sırasının değiştirilmesi gelir . Bundan başka kılâsör dosyacılık usulünde, evrakın aranması , cevabının yazılarak yerine konması ve ortadan kaldırılması diğer usullere nazaran daha güçtür.

Dosyacılıkta aranacak evsaftan biride , evrakın yerlerine sür'atle konulması imkanı ve aranıldığı zaman en kolay ve basit surette bulunabilmesidir . Bu baş vasattan gayri olan evsaf hep ikinci derecede kalırlar .

Bu mütalealara göre fiş esasına uygun ve kartondan mamul dosyalara müstenit dosyacılık usulleri kılâsör usulüne kat kat faiktir . Aşağıda tarif olunacak bu usullerde evrak alfabetik , numaralı veya nâmütenahi teselsül edecek surette artabilir .

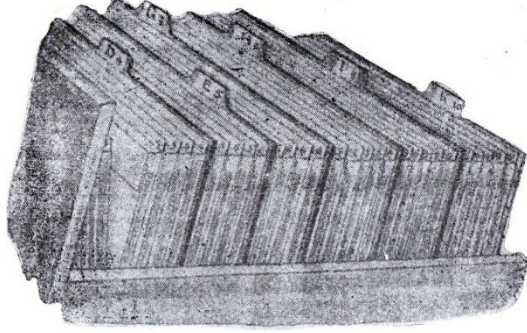
(Mapayi) denilen ve fiş esasına istinat eden ince ve kartondan mamul dosya sisteminin faidelerinden biri de çekmece, yazıhane ve dolaplarda, pek az yer işgal etmesidir. (Şekil 1 deki mukayeseli resme bakınız.)

Şekil : 1

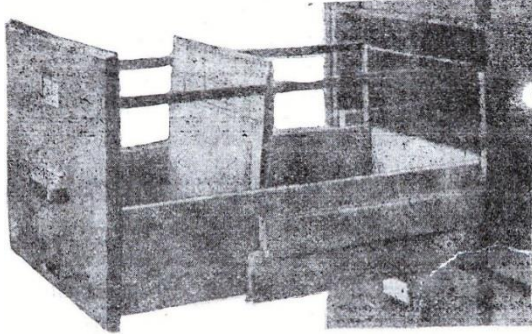
Resmî ve hususî müessese ve dairelerde pek bilinmeyen ve henüz banka ve şirketler tatbik edilmekte olan fiş usulü dosyacılık sisteminin yatık tarzı (Şekil 2 de) ve dik tarzı (Şekil 3) de gösterilmiş olup fazla tafsilâta hacet görülmemiştir.

Bu yeni dosyacılık ululünde bir başka nevi olan ifş -askı dosya tarzı (şekil 4) de ve yalnız dikine

Şekil : 2

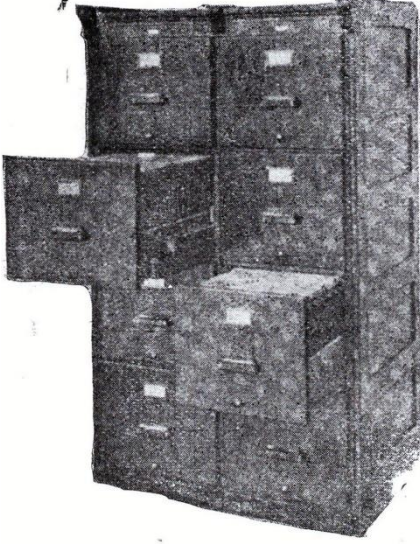
askı dosya tarzı (şekil 5) de gösterilmiştir . Bu son şekil , yani dosyaların kitap tarzında rafa konmaksızın

Şekil : 3

asılma usuli en son sistemdir . Dosyalar hususî mandal tertibatı ile arka ve üst kenarının içinden çubuklara asılırlar . Alt kenarları bir köşebent demirine oturur.

Dosyaların yan tarafa düşmemesi ve sıkışık durmaları dolabın alt gözlerinde görünen yaylı baskı levhaları ile temin edilir . Bu suretle en ince dosyalarında dikine ve sıraya dizilmesine imkan bulunur .

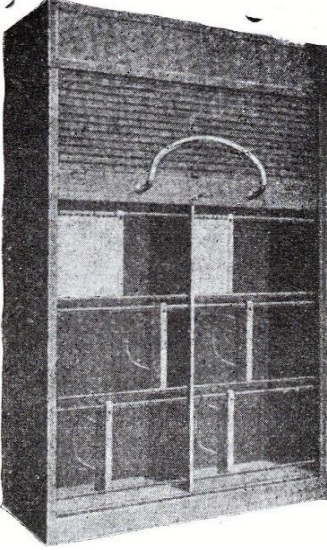
Şekil : 4

Eski usuldeki dosya dolapları, büyük bir masrafı mucip olmaksızın yeni usul dosya dolabı şekline tahvil edilebilir .

Bilhassa, yeni ihdas olunan daire ve şubelerde yeni ve ilk defa dosya tutmağa başlarken gerek tesis, gerek bakımı ve gerek kullanışı noktai nazarından ve sürat ve muameleyi doğru olarak temin etmesi dolayısıyla bu yeni fiş esasına istinat eden usullerden biri tatbik edilmesi tavsiye olunur.

Şunu da nazarı dikkate vazedelim ki, tahvil ettirilecek veya yeniden mubayaa olunacak yeni usul dosya dolaplarının gürültü ve patırtı çıkarmaksızın kullanılma imkânının mevcut olup olmadığı, gözün veya çek-

mecenin en dibindeki dosyayı bile, göz yere düşmeksizin veya eğrilmeksizin alabilmenin kabiliyeti tetkik ve tecrübe edilmelidir. Ayrıca izaha hacet yoktur ki bu cins çekmecelerin rahatça açılıp kapadılabilmesi için önünün kâfi derecede açık ve meydanlık olması da lâzımdır.

Şekil : 5

Dairelerini, şubelerini, kısımlarını rasyonel ve İktisadî surette idare etmek ve işlerinde dikkat celbedecek kadar muvaffak olmak isteyen, umum müdür, müdür, şef ve amirler, bu büroculuk ve dosyacılık işine lâayık olduğu ehemmiyeti vererek ve muamelâta en uygun olanı seçerek derhal tatbiki cihetine giderler.

Yazan: Alman D. Y. teftiş H. Ra.

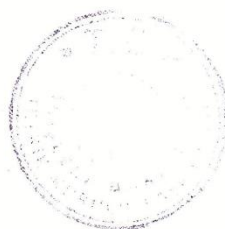
Westphal

Nakleden - Macit **Burhan**

2. C.
1. 100
Total 100
8

100

15